

Møte torsdag den 25. april kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 76):

1. Redegjørelse av helseministeren om funn av smittsom bakterie på produktet Dent-O-Sept
2. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om i ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolitikken (Innst. S. nr. 142 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 57 (2000-2001))
3. Forslag fra stortingsrepresentant May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002 (jf. Innst. O. nr. 36):
«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en godkjenningsordning og kvalitetskrav uavhengig av behandlingen av fylkeskommunens fremtid og barnevernets plassering.»
4. Forslag fra stortingsrepresentant Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002 (jf. Innst. O. nr. 37):
«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med endring i arbeidsmiljøloven § 55a slik at denne har henvisning til likestillingsloven § 8a.»
5. Forslag fra stortingsrepresentant Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002 (jf. Innst. O. nr. 37):
«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å endre likestillingsloven og aksjeloven for å sikre minst 40 pst. av begge kjønn i styrene til alle statsaksjeselskaper og statsforetak, samt offentlig eide særlovselskaper. I tillegg skal loven komme til anvendelse der staten oppnevner medlemmer til styret i stiftelser. Reglene skal gjelde for privat eide allmennaksjeselskaper, men ikke privat eide aksjeselskaper.
Den nye lovbestemmelsen innføres snarest mulig, med dato for ikrafttredelse som gir selskapene tid til å gjennomføre endringen. Etter ikrafttredelse gis det ikke dispensasjon.»
6. Forslag fra stortingsrepresentant May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002 (jf. Innst. O. nr. 37):
«Stortinget ber Regjeringen endre likestillingsloven og annet lovverk som regulerer bedriftenes styresammensetting, slik at likestillingslovens regler om representasjon også skal gjelde for styret i aksjeselskaper. Selskaper med offentlig eierandel, børsnoterte selskaper og selskaper med over 30 ansatte skal ha minst 40 pst. av hvert kjønn i sine styret.»
7. Interpellasjon fra representanten Knut Storberget til justisministeren:
«Vi vil tape i kampen mot kriminalitet om ikke alle deler av strafferettsapparatet fungerer. Situasjonen vedrørende avvikling av soningskøer er drama-

tisk. Siste kvartal har køen økt med hele 27 pst. til over 2 000 mennesker i soningskø. Raskere etterforskning og pådømmelse, økt oppdagelsesrisiko, strengere straffer og økt behov for varetekt gjør fremtidsutsiktene dystre. Noe må gjøres. Hele strafferettsarbeidet blir meningsløst om ikke reaksjonen kommer raskt. Fengslene er fulle.

Ser statsråden alvorret i situasjonen, og hva gjøres for å møte denne fremtidige utfordringen? Er situasjonen nå så alvorlig at man vurderer økt bruk av samfunnsstraff og alternative soningsformer, og vil statsråden bidra til ekstra satsing på kriminalomsorgen, slik Arbeiderpartiet foreslo sist høst?»

8. Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentant for Sogn og Fjordane fylke, Liv Signe N a v a r s e t e , har tatt sete.

Representanten Jan Arild Ellingsen vil framsette et privat forslag.

Jan Arild Ellingsen (FrP): På vegne av representanten André Kvakkestad og meg selv legger jeg fram forslag om å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks, som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Redegjørelse av helseministeren om funn av smittsom bakterie på produktet Dent-O-Sept

Statsråd Dagfinn Høybråten: Norske sykehus har i vinter opplevd et alvorlig utbrudd av sykehusinfeksjoner. Det er fastslått at smitten er forårsaket av en type Pseudomonas-bakterie og stammer fra munnpenselen Dent-O-Sept. Pseudomonas er en jord- og vannbakterie som finnes overalt i naturen og trives best i fuktige omgivelser. Bakterien finnes i små mengder hos relativt mange av oss. Pseudomonas forårsaker sjelden sykdom hos friske personer, men kan gi alvorlige infeksjoner hos personer med nedsatt immunforsvar og er en viktig årsak til sykehusinfeksjoner. Disse infeksjonene kan være alvorlige, særlig for personer som allerede er syke. Foreløpig har man funnet smitten fra Dent-O-Sept i 13 sykehus. Vi vet foreløpig at 134 personer er smittet, men få av disse pasientene har hatt alvorlige infeksjoner. Noen av disse pasientene er døde, men vi vet ikke om de er døde som følge av denne smitten eller av andre årsaker. Vi må regne med at de videre undersøkelser vil avdekke flere smittetilfeller i tiden som kommer.

Det er for tidlig å trekke endelige konklusjoner. På bakgrunn av de rapportene jeg har mottatt, vil jeg gjøre rede for helsemyndighetenes arbeid med utbruddet og

avklaring av årsaks- og ansvarsforhold. Videre vil jeg komme med noen foreløpige vurderinger og peke på tiltak som nå settes i verk i lys av Dent-O-Sept-saken. Hovedfokus må nå settes på at pasientene ikke blir ytterligere skadelidende, og at de får den behandling, pleie og informasjon som de har behov for, og på å hindre at noe som dette skjer igjen.

Hva er gjort så langt?

Jeg mottok rapporter fra Helsetilsynet, Folkehelseinstituttet og Sosial- og helsedirektoratet den 17. april. Jeg har i dag sendt kopi av disse til Stortingets president. Vi har ennå ikke full oversikt. Flere forhold kan bli oppdaget. Jeg vil derfor innledningsvis understreke at helsemyndighetene skal søke å avdekke alle opplysninger av betydning. Undersøkelsene fortsetter hos alle impliserte parter. Det er mitt ansvar å sørge for at vi kommer til bunns i saken, og at helsemyndighetene og spesialisthelsetjenesten gjør det de kan for å følge opp denne vanskelige situasjonen. Det har de fått beskjed om.

I slutten av februar fikk Folkehelseinstituttet melding om mulig økning i forekomsten av Pseudomonas-infeksjoner. Regionsykehusene ble spurt om det var noen økning i forekomsten av slike infeksjoner i sykehusene i regionen.

Sentralsjukehuset i Rogaland, St. Olavs Hospital, Universitetssykehuset Nord-Norge og Ullevål universitetssykehus hadde en slik økning. Den 8. mars slo St. Olavs Hospital fast at Pseudomonas-bakterien ved Sentralsjukehuset i Rogaland og St. Olav var genetisk identiske. Folkehelseinstituttet avventet resultatet av undersøkelsen fra Ullevål før det kunne slå fast at man stod overfor et nasjonalt utbrudd. Folkehelseinstituttet bad den 12. mars alle sykehus melde fra om mulige Pseudomonas-utbrudd, selv ved svak mistanke. Flere sykehus gav melding om mulige utbrudd.

Den 18. mars slo St. Olavs Hospital fast at også Pseudomonas fra Ullevål var genetisk identisk med bakteriene fra Sentralsjukehuset i Rogaland og St. Olav. Det vil si at det var et nasjonalt utbrudd. For å finne smitekilden gjennomførte Folkehelseinstituttet en omfattende spørreundersøkelse i samarbeid med de involverte sykehusene i forhold til alle pasienter som hadde fått påvist bakterier av utbruddsstammen.

Akershus universitetssykehus meldte samtidig, den 21. mars, at Pseudomonas-bakterier av utbruddsstammen var funnet også hos dem. De neste dagene ble utbruddsstammen identifisert i til sammen åtte sykehus. Det var i hovedsak intensivavdelingene som var rammet. Sykehusene gjennomførte omfattende interne kartlegginger og løpende samtaler med Folkehelseinstituttet for å finne en mulig felles smitekilde. De fleste tilfellene er fra tiden etter oktober 2001, med en topp i desember og januar. På Nordland sentralsykehus fant man smitte fra utbruddsstammen i prøver tatt i mai 2001.

Folkehelseinstituttet varslet den 22. mars Helsedepartementet, Sosial- og helsedirektoratet og Statens helsetilsyn, som straks varslet videre fylkeslegene om utbruddet. Samtidig fortsatte arbeidet med å finne smitekilden.

Folkehelseinstituttet bad den 5. april alle involverte sykehus undersøke Dent-O-Sept. Bakgrunnen var et en hygienesykepleier ved Feiringklinikken hadde sendt en misfarget Dent-O-Sept til undersøkelse ved Akershus universitetssykehus. Pseudomonas ble påvist på penselen. Dessverre ble ikke denne bakteriestammen tatt vare på og undersøkt videre. Man visste altså ikke om dette var bakterier fra utbruddsstammen. Laboratoriet ved St. Olav hadde tidligere undersøkt Dent-O-Sept uten funn av Pseudomonas. Nye pensler ble undersøkt. Om kvelden 8. april fant St. Olavs Hospital Pseudomonas-bakterier av utbruddsstammen i en uåpnet Dent-O-Sept.

Folkehelseinstituttet ble varslet samme kveld, og iverksatte neste morgen, den 9. april, en rekke tiltak for å stanse bruken av Dent-O-Sept. Øvrige helsemyndigheter og alle deler av helsetjenesten, inkludert kommunehelsetjenesten og tannhelsetjenesten, ble varslet gjennom ulike kanaler. Apoteker og grossister ble varslet, samt produsenten, Snøgg Industrier AS. Internasjonale systemer for varsling av smittsomme sykdommer og medisinsk utstyr ble brukt. Det ble holdt pressekonferanse med sikte på å varsle befolkningen.

Den 10. april avholdt Folkehelseinstituttet, Helsetilsynet og Sosial- og helsedirektoratet møte for å planlegge og koordinere det videre arbeidet. Direktoratet bestilte en fullstendig kartlegging av utbruddet fra Folkehelseinstituttet.

Jeg bad omgående de tre nevnte etatene rapportere, med frist 17. april.

Sosial- og helsedirektoratet har etter omorganiseringen av den sentrale sosial- og helseforvaltningen den 1. januar i år ansvar for tilsynet med medisinsk utstyr. At dette tilsynet ble overført fra Helsetilsynet til direktoratet, skyldes at fagmiljøet på feltet er lite og bør holdes samlet. Forvaltningsoppgaver og tilsyn er derfor plassert sammen i direktoratet. Direktoratet påla den 11. april Snøgg Industrier AS å trekke Dent-O-Sept fra markedet.

Helsetilsynet bad den 11. april Riksadvokaten vurdere offentlig etterforskning i denne saken. Agder politidistrikt innledet etterforskning den 12. april etter anmodning fra Riksadvokaten.

Sosial- og helsedirektoratet fikk gjennomført stedlig tilsyn hos Snøgg Industrier den 12. april. Tilsynet ble utført av Fylkeslegen i Vest-Agder med faglig bistand fra Folkehelseinstituttet og Næringsmiddeltilsynet i Vest-Agder. I tillegg var representanter for Agder politidistrikt til stede. Tilsynsrapporten ble avgitt den 16. april. Jeg vil komme tilbake til denne senere.

Helsetilsynet anmodet den 12. april sykehusene om å tilrå politiet å begjære rettslig obduksjon av pasienter dersom dødsfallet kunne være knyttet til bruk av Dent-O-Sept-pensler.

Etter at smitekilden ble funnet, har eier av helseforetakene gjennomført en rekke tiltak: Det ble sørget for at alle helseforetakene omgående og adekvat ble varslet om smitekilden, med beskjed om at de nødvendige tiltak ble gjennomført. Det ble sendt beskjed den 9. april til de fem regionale helseforetakene, for videre formidling til sykehusene. Det har vært avholdt et informasjonsmøte den

15. april med de fem regionale foretakene, med redegjørelser fra Helsetilsynet, Sosial- og helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet. Gjennom brev av 19. april til de fem regionale helseforetakene ble videre iverksetting av tiltak og ivaretagelse av pasientenes rettigheter tatt opp.

Min foreløpige vurdering av situasjonen er som følger:

Håndteringen av den akutte saken fungerte. Gjennom de overvåkningsordningene og meldeordningen som er etablert omkring infeksjonssykdommer, og som koordineres via Folkehelseinstituttet, er den økte forekomsten av Pseudomonas-infeksjoner i sykehus blitt fanget opp. Adekvate tiltak for videre kartlegging ble iverksatt, og systematisk søk etter mulig smitekilde ble gjennomført. Smitekilden ble identifisert.

Tilsynsmyndighetene har så langt jeg har erfart, håndtert akuttsaken etter forutsetningene, i første rekke ved å sikre at alle berørte ble varslet umiddelbart, ved at produktet ble stanset, og ved at fabrikken ble gjenstand for tilsyn.

Personalet ved sykehusene nedla et omfattende kartleggingsarbeid, bl.a. for å finne mulige årsaksforhold. Folkehelseinstituttet koordinerte arbeidet, og bidrog til utveksling av informasjon om hypoteser, funn og undersøkelser. Mitt inntrykk er at arbeidet rundt oppklaring av smitekilden fungerte tilfredsstillende.

Men denne saken har også avdekket flere forhold som absolutt ikke er tilfredsstillende.

Noen av forholdene er alvorlige. Det er ikke usannsynlig at problemene med Dent-O-Sept kunne vært oppdaget tidligere. Det er nå funnet Pseudomonas i Dent-O-Sept produsert i 1999. Det har vært flere reklamasjoner på Dent-O-Sept som følge av misfarging og utette pakninger. Fabrikken har mottatt slike reklamasjoner flere ganger i året. Det er etter at problemene med Dent-O-Sept ble oppdaget, kommet henvendelser om at det er observert misfargede pensler tilbake til 1990. I 1999 kontaktet Snøgg Industrier det kommunale næringsmiddeltilsynet i Vest-Agder på grunn av misfargede Dent-O-Sept-pensler. Tre ulike bakterietyper ble påvist i store mengder i enkelte pensler. Bakteriene ble ikke typebestemt. Næringsmiddeltilsynet gav Snøgg Industrier AS råd om hvordan forurensningen av Dent-O-Sept kunne stoppes. Verken Snøgg Industrier AS eller det kommunale næringsmiddeltilsynet meldte fra til helsemyndighetene.

Snøgg Industrier AS har plikt til å melde slike feil til helsemyndighetene, etter lov om medisinsk utstyr med tilhørende forskrift. Når produsenten unnlot å gi slik melding, var det et lovbrudd fra Snøgg Industrier AS' side. Næringsmiddeltilsynet har imidlertid ikke meldeplikt når det oppdager feil ved medisinsk utstyr. Tilsyn med produkter som Dent-O-Sept faller utenfor Næringsmiddeltilsynets ansvar etter næringsmiddellovgivningen. Næringsmiddeltilsynet er heller ikke tilsynsmyndighet i forhold til medisinsk utstyr. Foruten sine lovpålagte oppgaver forekommer det at næringsmiddeltilsynet lokalt tar på seg konsulentoppdrag, slik de gjorde for Snøgg Industrier AS.

Det kan ikke fortsette å være slik at det kommunale næringsmiddeltilsynet, som arbeider med helse og miljø, ikke har plikt til å varsle helsemyndighetene når de oppdager forhold som kan true folks helse. I forhold til Landbruksdepartementets arbeid med statliggjøring av det kommunale næringsmiddeltilsynet vil landbruksministeren tilstrebe en klargjøring av de ulike rollene som Næringsmiddeltilsynet bør ivareta.

Meldeplikten for feil ved medisinsk utstyr gjelder også for brukerne av utstyret, her i hovedsak det helsepersonell som benyttet Dent-O-Sept. Bruksområdet gjør at reklamasjonene til Snøgg Industrier på Dent-O-Sept antagelig har kommet fra personell i helseinstitusjoner. Loven og forskriften om medisinsk utstyr trådte i kraft i januar 1995. Det vil trolig ha forekommet tilfeller hvor reklamasjoner innebar oppdragelse av svikt som skulle vært varslet etter de gjeldende reglene.

Tilsynet ved Snøgg Industrier avdekket en rekke brudd på reglene om medisinsk utstyr. Det ble også pekt på flere forhold som ikke innebærer brudd på reglene, men som tilsynsmyndigheten mener har et forbedringspotensial. I den siste gruppen nevner tilsynsmyndigheten at merkingen av Dent-O-Sept kunne vært klarere og mer konsistent. De som arbeider med produksjonen, var lite informert om kravene som stilles til produktet i regelverket for medisinsk utstyr. Etter tilsynsmyndighetenes oppfatning burde bedriften hatt retningslinjer for håndhygiene.

Dent-O-Sept er medisinsk utstyr som må være såkalt CE-merket for å kunne markedsføres eller tas i bruk. Medisinsk utstyr deles inn i fire ulike risikoklasser som avspeiler den risiko som er forbundet med bruk, sårbarhet og de legemsdeler utstyret er tenkt brukt på, og varigheten av bruken. Dent-O-Sept faller i risikogruppe 1, gruppen med lavest risiko. Produsenten er ansvarlig for riktig klassifisering. Produsenten må også selv utstede en erklæring der han underskriver på at produktet er i samsvar med kravene i regelverket. Dette omtales som en samsvarserklæring. CE-merking påføres som tegn på at kravene er oppfylt.

Av relevante krav i forhold til Dent-O-Sept nevner Sosial- og helsedirektoratet særlig:

«Medisinsk utstyr skal generelt konstrueres og fremstilles på en slik måte at bruken av det ikke forverrer pasientens kliniske tilstand eller setter pasientens helse i fare når utstyret brukes som forutsatt av produsenten. Dette innebærer at utstyret skal konstrueres og fremstilles på en slik måte at den risiko som oppstår ved at stoffer utilsiktet trenger inn i utstyret blir så liten som mulig. I denne forbindelse skal det tas hensyn til utstyret og omgivelsene der det skal brukes. Utstyret og dets fremstillingsprosess skal videre sikre at infeksjonsfare unngås eller begrenses mest mulig for pasienten.»

Samsvarsvurderingen utføres av produsenten selv. Produsenten plikter da å utstede en teknisk dokumentasjon som viser at produktet er i samsvar med reglenes krav. Dokumentasjonen skal videre inneholde resultatene av en gjennomført risikoanalyse. Produsenten plikter

også å etablere et system for registrering og oppfølging av erfaringer som gjøres med utstyret etter produksjonen. Som tidligere nevnt, har produsenten plikt til å melde fra om svikt ved utstyret.

Tilsynsmyndigheten fant følgende brudd på regelverket hos Snøgg Industrier AS:

1. Snøgg Industrier AS har ikke utstedt samsvarserklæring.
2. Det foreligger ikke skriftlig dokumentasjon for hvilke hygieniske krav som stilles for den delen av produksjonen som har foregått i private hjem.
3. Den tekniske dokumentasjonen inneholder ikke dokumentasjon som viser at Snøgg Industrier AS har foretatt risikoanalyse for å vurdere om Dent-O-Sept oppfyller reglens grunnleggende krav.
4. Snøgg Industrier AS har vært kjent med feil og mangler ved produktet. Feil er ikke meldt i henhold til retninglinjene.
5. Etter påvist svikt i produksjonen i 1999 har ikke Snøgg Industrier AS i tilstrekkelig grad forsikret seg om at svikten er utbedret.

Det skal i den sammenheng bemerkes at Snøgg Industrier AS bare delvis fulgte opp de råd det kommunale næringsmiddeltilsynet gav for å løse problemet med bakterier i Dent-O-Sept i 1999. Den gang som nå ble det påvist bakterier både i det ferdige produktet og i væsken som penslene fuktes med. Det ble altså ikke gjennomført noen kontroll i ettertid som kunne bekrefte om de tiltakene fabrikken hadde gjennomført, faktisk var korrigerende, dvs. at forurensningen med bakterier var stanset. Det er ikke usannsynlig at dagens utbrudd kunne vært unngått dersom reglene hadde vært fulgt.

For øvrig vil jeg bemerke følgende:

Informasjonen overfor pasienter og pårørende er svært viktig i en slik sak. Pasientrettighetsloven uttrykker, bl.a. i § 3-2, klare krav til hvordan dette skal skje. Også pasienter som kan være smittet, skal informeres, både om situasjonen og om erstatning kan være aktuelt. Sykehusene er gjennom sine eiere, de regionale helseforetakene, orientert om dette.

Det må sørges for at pasienter som har vært utsatt for smitte, gis den helsehjelpen de har behov for. Pasienter som kan være smittet, vil i henhold til pasientrettighetsloven § 2-2, etter henvisning til spesialisthelsetjenesten, ha rett til vurdering av dette innen 30 virkedager eller raskere dersom helsetilstanden deres tilsier det. Pasientens rett til nødvendig helsehjelp vil komme til anvendelse på vanlig måte og ivareta pasienter med behov for behandling.

Regelverket synes i hovedsak å være tilfredsstillende, med unntak av den manglende meldeplikten fra det kommunale næringsmiddeltilsynet til helsemyndighetene. Det bør her innføres en meldeplikt som gjelder uansett i hvilken sammenheng det oppdages svikt ved medisinsk utstyr. Dette vil bli fulgt opp.

Reglene om medisinsk utstyr omfattes av EØS-avtalen. Da de ble innført i 1995, førte de til et økt sikkerhetsnivå for denne typen utstyr. Problemet synes i hovedsak å være knyttet til manglende overholdelse av regelverket.

Tilsynet med produsenter av medisinsk utstyr bør styrkes, og man bør benytte mer proaktive metoder. I den grad det er behov for økte ressurser, vil disse bli tilført.

Selv om tilsynet gjøres mer proaktivt og utdrettet, vil tilsynsmyndighetene være avhengig av å få meldinger om forhold som kan være mangelfulle. Det er derfor alvorlig når avvik og feil ved medisinsk utstyr ikke varsles. Når misfargede pensler returneres til produsenten, uten at dette meldes fra eller følges opp innenfor sykehusets kvalitetssystem, er det ikke tilfredsstillende.

Det kan synes som kunnskapen og bevisstheten om den særlige meldeplikten knyttet til medisinsk utstyr er for lav, eller at terskelen for å gi melding generelt er for høy. Uansett er det grunn til å se nærmere på rutineknyttet til avvik og feil ved medisinsk utstyr. Her synes det å være et klart forbedringspotensial. Både de sentrale myndigheter og sykehusenes kvalitetsutvalg må spille en rolle i denne sammenhengen.

Helsepersonell skal i henhold til helsepersonelloven utføre sitt arbeid i samsvar med krav til faglig forsvarlighet. Helsetilsynet har på det nåværende tidspunkt ikke avdekket uforsvarlig behandling fra det enkelte helsepersonell, men vil vurdere spørsmålet nærmere som tilsynsmyndighet for helsetjenesten. Etter spesialisthelsetjenesteloven har sykehusene et tilsvarende krav til forsvarlighet. Jeg har merket meg at Helsetilsynet ikke konkluderer endelig på om dette kravet er oppfylt for sykehusene i alle tilfeller.

Spørsmålet synes å være om det er forsvarlig å benytte antiseptisk, men ikke sterilt utstyr i munnen til meget syke pasienter. Jeg vil i denne sammenheng peke på at Folkehelseinstituttet i sin konklusjon legger til grunn at det ikke er nødvendig at utstyr som brukes i munnen, er sterilt. Det må imidlertid være fritt for mikroorganismer som kan fremkalle sykdom. Det videre arbeidet med dette spørsmålet synes i hovedsak å bli ivarettatt ved de tiltakene Helsetilsynet og Sosial- og helsedirektoratet legger opp til. Her har imidlertid sykehusledelsen også et ansvar som må følges opp i tiden som kommer. Det er sendt til høring et forslag til forskrift om internkontroll i sykehusene og helsetjenesten. Departementet vil vurdere om dette kan være et hensiktsmessig redskap i det løpende arbeid med disse spørsmålene.

Smittevernet bør gis nødvendig fokus i sykehusenes internkontroll og kvalitetsarbeid. I forskrift med hjemmel i smittevernloven er sykehus og andre helseinstitusjoner pålagt å forebygge og begrense sykehusinfeksjoner. Forskriften pålegger bl.a. alle helseinstitusjoner å ha et infeksjonskontrollprogram. Videre skal det eksistere opplegg for registrering, melding, analysering og rapportering av sykehusinfeksjoner. Forekomsten av slike infeksjoner er fortsatt høy, med ca. 45 000 tilfeller i året. Overbelegg og andre fysiske forhold kan øke sjansene for smitteoverføring, særlig i intensivavdelinger. Dette må følges opp i større grad av sykehusene i planleggingen og driften. Innsatsen med hensyn til alminnelig smittevern og sykehushygiene, inklusive håndhygiene, må skjerpes. Dette har vært en vekker for hele helsetjenesten og for alt helsepersonell, og det opptar alt helsepersonell

i landet i øyeblikket. Og det er bra, for det betyr at det er en kilde til læring.

Mine vurderinger knyttet til spørsmål om erstatning er som følger:

Jeg mener Norsk Pasientskadeerstatning, NPE, er en god ordning som ivaretar pasientenes behov for erstatning i denne saken. Erstatningsordningen gjør det lettere for pasienter å få tilkjent erstatning fra helsetjenesten enn den alminnelige erstatningsretten gjør. Reglene for den midlertidige ordningen bygger på et såkalt objektivisert ansvarsgrunnlag, mens hovedregelen etter den alminnelige erstatningsretten er at det må foreligge skyldansvar. Jeg legger for øvrig til grunn at det må skje en individuell vurdering i det enkelte tilfellet.

Dent-O-Sept har vært benyttet ikke bare i sykehus, men også i aldersinstitusjoner, i sykehjem og i hjemmesykepleien. Dagens erstatningsordning omfatter imidlertid ikke disse tjenestene. Den nye pasientskadeloven vil utvide virkeområdet for NPE til også å gjelde institusjoner i kommunehelsetjenesten når den trer i kraft 1. januar neste år. Jeg mener at beboere i offentlig finansierte aldershjem og sykehjem og pasienter i hjemmesykepleien som eventuelt er smittet ved bruk av Dent-O-Sept, må sikres det samme erstatningsrettslige vern som pasienter i sykehus som er påført slik smitte. Jeg vil derfor i revisert nasjonalbudsjett be Stortinget om tilslutning til å utvide den midlertidige erstatningsordningen til å omfatte offentlig finansierte tjenester i aldershjem, sykehjem og pasienter i hjemmesykepleien som er blitt smittet ved bruk av Dent-O-Sept. Dette og den økte belastningen som Dent-O-Sept-saken antakelig vil påføre Norsk Pasientskadeerstatning, vil trolig innebære et behov for økte ressurser, slik at NPE får tilstrekkelig kapasitet til effektivt å behandle de krav som fremsettes. Disse ressursene bør tilføres. Jeg kommer tilbake til Stortinget med forslag som er nødvendig, knyttet til dette.

For øvrig skal jeg bemerke at Norsk Pasientskadeerstatning vil kunne fremme regresskrav mot Snøgg Industri AS etter de ordinære erstatningsregler.

Så noe om videre tiltak:

Det har oppstått en smittesituasjon av en type som ikke skulle oppstå. Jeg har et samlet ansvar for helsetjenesten i Norge. I denne situasjonen innebærer det

- umiddelbart å stoppe bruk av det farlige produktet og gjennomføre tiltak for å hindre bruk i Norge og i andre land
- å sørge for at det settes fullt trykk bak arbeidet for å få oversikt over alle sider av sakens omfang og følger
- å utrede og gjennomføre tiltak for å hindre at tilsvarende skjer igjen

Det er mitt ansvar å sørge for at de impliserte parter gjennomfører de konkrete handlinger som er nødvendige for å følge opp den akutte situasjonen. Mitt ansvar omfatter også å overvåke situasjonen og det arbeidet som gjøres av hver enkelt aktør og av aktørene samlet sett. Hver og en må evaluere sin innsats med det for øye å opprettholde en høy beredskap og et effektivt smittevern. Jeg vil ha et særlig blikk for de forholdene jeg har nevnt i vurderingen her.

Jeg vil treffe de tiltak og fremme de forslag som er nødvendig for å utvide den midlertidige pasientskadeerstatningsordningen slik jeg har skissert.

Jeg vil se til at de svakheter som er avdekket i sykehusenes melderutiner, blir fulgt opp, herunder benytte departementets eierposisjon til dette. Jeg er kjent med at Helsetilsynet har hatt møte med profesjonsinteressene for å følge opp saken, og profesjonsinteressene er aktivt med i dette viktige arbeidet.

Jeg vil inkludere Næringsmiddeltilsynet i meldeplikten knyttet til feil ved medisinsk utstyr i tråd med det som er sagt over. Videre vil jeg bistå landbruksministeren med de erfaringer som er gjort i denne saken, slik at de kan tas hensyn til ved omorganisering av næringsmiddeltilsynene.

Jeg vil også nevne at Regjeringen i St.prp. nr. 54 for 2001-2002, som ligger til behandling i Stortinget, har foreslått å styrke Meldingssystem for smittsomme sykdommer, MSIS. Ved å gjøre MSIS-systemet elektronisk, vil man bl.a. kunne redusere tiden det tar å fastslå utbrudd av smittsomme sykdommer.

Jeg vil i løpet av våren legge frem en lovproposisjon hvor det foreslås at Helsetilsynet får sanksjonsmyndighet når pålegg fra tilsynet ikke følges.

Det er sannsynlig at bruk av Dent-O-Sept har ført til forensning med den aktuelle bakterien også i alders- og sykehjem. De som bor i alders- og sykehjem, er trolig mindre utsatt for alvorlige infeksjoner med denne bakterien. Med unntak av respiratorpasienter er deres evne til å motså slike infeksjoner i de fleste tilfeller ikke nedsatt på samme måte som hos intensivpasienter. Til nå er det nesten utelukkende hos intensivpasienter det er påvist alvorlige infeksjoner med denne bakterien.

Dersom det påvises at bruk av Dent-O-Sept har forårsaket infeksjoner hos beboere i alders- og sykehjem, vil dette bli fulgt opp som i sykehusene.

Sosialministeren vil sende et rundskriv til kommunene og informere dem om situasjonen, herunder om pasientenes rettigheter og hvordan kommunene bør forholde seg.

Den sentrale helseforvaltningen vil iverksette følgende tiltak:

- Sosial- og helsedirektoratet vil opprettholde påbudet om stans i produksjonen av Dent-O-Sept inntil produsenten kan dokumentere at regelverket overholdes, og at produksjonsprosessen er fri for mikrobiologisk forensning.
- Direktoratet vil kontrollere andre produkter av samme type som Dent-O-Sept.
- Direktoratet vil føre tilsyn med øvrige produkter fra Snøgg Industri AS.
- Direktoratet vil, i forbindelse med den pågående gjennomgangen av regelverket for Næringsmiddeltilsynet, vurdere det kommunale næringsmiddeltilsynets rolle i forhold til myndighetene for medisinsk utstyr.
- Direktoratet vil generelt skjerpe tilsynet med medisinsk utstyr, herunder skjerpe inn i forhold til meldeplikten. En plan for hvordan tilsynet skal utøves, ferdigstilles innen 1. juni.

- Direktoratet vil følge opp forskriften om smittevern i helseinstitusjoner – sykehusinfeksjoner.
- Direktoratet vil, med utgangspunkt i innspill fra Helse-tilsynet og Folkehelseinstituttet, vurdere om munnhulens betydning i smittevernsammenheng og tannhelsetjenestens kunnskap om dette er tilstrekkelig implementert i sykehusene. På samme måte vil direktoratet vurdere om det er behov for en bredere faglig gjennomgang av hva som er god praksis for munnstell av respiratorpasienter.
- Direktoratet vil vurdere om det skal utarbeides nasjonale faglige retningslinjer for munnhygiene for spesielle pasientgrupper, herunder respiratorpasienter.

Ut fra tilsynserfaringer fant Helsetilsynet i sin rapport særlig grunn til å fremheve den mangelfulle isolasjonskapasiteten i norske sykehus og den økte risiko for smitteoverføring i sykehus som har jevnlig høyt overbelegg og mange korridorpasienter. I forhold til smittevern og den aktuelle situasjonen er det særlig grunn til bekymring for situasjonen i intensivavdelingene. Helsetilsynet vil derfor gjennomføre tilsyn ved noen av de aktuelle intensivavdelingene, med hjelp av utenlandske fagrevisorer.

Nasjonalt folkehelseinstitutt fortsetter arbeidet med å kartlegge infeksjonsmønster og spredning for å avdekke omfanget. Videre fortsetter Folkehelseinstituttet arbeidet med å identifisere hvilke pasienter som er smittet, og hvordan disse skal ivaretas. Som sagt har sykehusene i denne sammenheng et viktig informasjons- og oppfølgingsansvar.

Jeg har organisert en egen oppfølgingsgruppe i departementet med ansvar for den overordnede oppfølgingen av denne saken.

Jeg vil orientere Stortinget om utviklingen på en egnet måte.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det åpnes for en kort kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på 5 minutter fra hver partigruppe og eventuelt et avsluttende innlegg fra helseministeren.

– Ingen innvendinger er kommet mot denne framgangsmåten, og den anses vedtatt.

Asmund Kristoffersen (A): Helseministerens redegjørelse bekrefter at vi står overfor en meget alvorlig sak, som både krever full avklaring av årsaksforhold og at man, så langt det er mulig, også avdekker konsekvensene for pasientene av disse meget uheldige og uakseptable forhold.

Av helseministerens redegjørelse går det fram at akuttsaken ble håndtert effektivt og hensiktsmessig.

Både pasienter og befolkning har gjennomgående stor tillit til helsevesenet og klare forventninger om å få den beste behandling. Dent-O-Sept-saken rører sterkt ved helsevesenets troverdighet på områder som bl.a. knytter seg til kvaliteten i helsevesenet. Spissformulert vil jeg si: Få av oss har vel tenkt seg at det kan være forbundet med fare å søke kontakt med helsevesenet. Dent-O-Sept-

saken er en skandale. Jeg kan ikke unnlate å bruke et så sterkt ord når vi ser virkningene av den.

I denne saken har det åpenbart vært svikt i flere ledd. Hva har sviktet hos produsenten? Rutinene og tiltakene for sikker produksjon har vært altfor dårlige, det er klart redegjort for av helseministeren. Hvilke kontrollmekanismer har ulike ledd i helsevesenet på at utstyr og materiell man bruker, ikke er helsefarlig? Det virker helt urimelig å kunne få anledning til å fraskrive seg ansvar for dette og legge ansvaret ensidig på produsenten. Jeg er meget tilfreds med den klare understrekningen som helseministeren gjorde i forhold til sykehusenes selvstendige ansvar for å følge opp, bl.a. gjennom meldeplikten. Så må en spørre seg: Hvor har tilsynsorganene vært? Det kan umulig ha gått disse organene hus forbi at pasienter er blitt alvorlig syke på grunn av forhold som ikke har noen sammenheng med den sykdommen de søkte behandling for. Dette synes jeg er meget alvorlig.

Dette er tre alvorlige forhold der svikten, slik jeg ser det nå, har vært av fundamental og alvorlig karakter, og som for lengst burde ha manet til ettertanke og reaksjon hos de ulike partene. Spørsmålet som trenger seg på, blir da: Hva er gjort for at tilsynsordningene skulle virke? Vi kan spørre oss selv: Er det manglende bevilgninger, er det manglende kompetanse, er det manglende rutiner? Resultatet av svikten er fatalt, slik vi nå er kjent med det.

I kjølvannet av denne saken reiser det seg enda et grunnleggende spørsmål som krever oppmerksomhet i framtiden, som også helseministeren var inne på: Er det andre saker av lignende karakter, ja, kanskje av en enda alvorligere karakter enn Dent-O-Sept-skandalen? Jeg forutsetter at tilsynsordningene nå aktivt ser etter områder som trenger oppfølging og undersøkelse. Det kan ikke være slik at pasienters liv og helse blir satt i fare på grunn av slurv og unnlattelsessynder – for det synes å være nok av disse elementene i denne saken.

Pasientrettighetsloven gir pasienten rettigheter som må oppfylles av sykehuseier, det er helt åpenbart. Og det er all grunn til at smittevernloven, som vi har hatt i mange år, må tas på alvor av sykehusene, ikke minst. Pasient-skadeerstatningsloven må åpenbart komme til anvendelse i hele helseområdet, også knyttet til denne saken vi debatterer i dag.

Beate Heieren Hundhammer (H): Innledningsvis vil jeg takke helseministeren for en nyttig og informativ redegjørelse om denne svært alvorlige saken som Dent-O-Sept-saken dessverre har vist seg å være. For er det noe som Dent-O-Sept-saken har avdekket, er det forhold som de færreste av oss vel trodde skulle kunne skje. Jeg er derfor veldig glad for at helseministeren har opptrådt på en etter min oppfatning svært ryddig og åpen måte i denne saken. I tillegg finner jeg det betryggende at tilsynsmyndighetene synes å ha håndtert saken slik tilsynsmyndighetene skal håndtere saker som dette – at full gransking er iverksatt, at produktet umiddelbart ble trukket fra markedet, og at de berørte og pårørende tidlig ble varslet om saken.

At helseministeren raskt tok ansvaret både når det gjaldt å finne årsakene til og for å rydde opp i det som har skjedd i Dent-O-Sept-saken, er viktig. Den avklaring som synes å ha funnet sted når det gjelder forhold knyttet til erstatningsspørsmålet i forhold til de pårørende, er positiv. Og ikke minst er det positivt at Regjeringen ønsker å la pasientskadeerstatningsordningen også omfatte sykehjemspasienter i denne saken, noe de egentlig ikke ville blitt omfattet av ettersom det nye regelverket først trer i kraft i 2003.

Lærdom må trekkes av denne saken. Det er f.eks. veldig kritikkverdigg at et næringsmiddeltilsyn som har utført en laboratorieundersøkelse, ikke har påsett at tiltakene på fabrikken ble iverksatt, og heller ikke varslet myndighetene om sine funn. Slik kan det ikke være. Tvert imot må det være slik at forhold som bør og må innrapporteres, faktisk også blir innrapportert, slik at situasjoner som dette ikke skjer igjen. Det handler ikke om å finne syndebukker, men heller om at vi sørger for at forhold som kan og burde bli avdekket, også blir det. I den forbindelse er jeg også glad for at helseministeren har signalisert en regelendring for å unngå at Næringsmiddeltilsynet sitter på viktig informasjon uten å formidle den videre til rette instanser. I en del situasjoner kan derfor meldeplikt til helsemyndighetene synes å være en fornuftig løsning.

Som helseministeren selv var inne på, er det viktig og nødvendig at det settes fullt trykk på arbeidet med å få en samlet og helhetlig oversikt over saken, for det synes som vi neppe har det riktig ennå. Det er viktig å få alle fakta på bordet.

Det som blir særdeles viktig fremover, er at rutiner og retningslinjer gjennomgås på en skikkelig måte, og at det gjennomføres endringer slik at pasientenes liv ikke er fare. For det som i tillegg er blitt avdekket i etterkant av denne saken, er dessverre at det fortsatt er for mange sykehus som ikke synes å være gode nok på en så elementær ting som hygiene og smittevern, og det er tankevekkende. Vi kan ikke akseptere at syke mennesker blir enda sykere av å være på sykehus på grunn av for slepphendt oppfølging av egne rutiner, som også angår hygiene. For jeg går ut fra at rutinene i all hovedsak er der, de følges bare ikke opp på en god nok måte.

En viktig oppgave for helsevesenet fremover må derfor være å ta tak i det som har blitt avdekket, på en konstruktiv måte. Som jeg allerede har vært inne på, betyr det at helsevesenet må gjennomgå sine rutiner, rutinene må om nødvendig endres, og de må videreutvikles. Og kanskje viktigst: Rutinene må følges. Det betyr at det må utvikles en god kvalitetssikringskjede slik at vi også får kontrollmekanismer som fanger opp eventuell svikt dersom rutiner ikke blir fulgt opp på en tilfredsstillende måte.

John I. Alvheim (FrP): La meg innledningsvis få lov å si meg glad for at helseministeren på eget initiativ nå kom til Stortinget og redegjorde for helseskandalen med Dent-O-Sept-penselen. Og la meg videre få si meg godt fornøyd med den raske, resolute holdningen helseminis-

teren tok for å klargjøre omfanget av skandalen, som til å begynne med dessverre ble bagatellisert både i Folkehelseinstituttet og i Helsedirektoratet.

Jeg har med tilfredshet også registrert at Statens helseinspeksjon ved helsedirektøren har fulgt opp helseministerens initiativ til oppklaring av saken, og brakt på bordet de opplysninger helseministeren nå har gitt Stortinget.

Det er imidlertid min henstilling til både helseministeren og Statens helseinspeksjon om fortsatt å komme helt til bunns i denne saken, og at man også gjør en grundig undersøkelse ved de offentlige sykehjemmene, hvor det er meldt om antatt smitte fra pasienter som er utskrevet fra noen av disse sykehusene som har smitten.

Produsenten av denne spesielle munnpenselen har selvfølgelig et betydelig ansvar for skandalen. Men det er ikke min jobb å gå inn på det her. Derimot vil jeg ha sagt klart og utvetydig fra at her må det norske helsevesen og sykehusene ta et selvstendig ansvar for det som har skjedd med smitte av pasienter ved å ha brukt et usterilt hjelpemiddel til munn- og svelgpleie på dårlige pasienter med et svekket immunforsvar. Munn- og svelgslimhinne i slike situasjoner er veldig lett mottakelige for fremmede bakterier, som på meget kort tid overføres direkte i blodbanene. Jeg må si jeg setter spørsmålsteget ved den faglige ansvarlighet når så har kunnet skje i norske sykehus.

De fleste norske sykehus har i dag et konstant belegg av korridorpatienter, som for øvrig er en særegenhet for Norge. Under slike forhold er det særdeles vanskelig for pleiepersonalet å opprettholde god hygiene. Før eller siden måtte vi således forvente at en smittebombe ville komme. Dette har ikke minst Statens helseinspeksjon skrevet om flere ganger.

I kjølvannet av denne smitteskandalen er det naturlig at det blir spørsmål om et betydelig antall skadeserstatningskrav mot sykehusene og eventuelt mot sykehjemmene. Og det er mitt sterke råd, som jeg også forstår helseministeren vil følge opp, at han medvirker til at disse skadeoppgjørene blir romslige, og at de skadede pasientene ikke på toppen av smitteskaden også skal kjempe en unødig, byråkratisk kamp i erstatningsapparatet for å få sin rettmessige erstatning. Vi ser dessverre litt for mye av det ellers i dag.

Til slutt vil jeg sterkt henstille til helseministeren, etter den erfaring vi nå har gjort, å instruere de regionale foretakene om å fjerne korridorpatientene så raskt som mulig. Om nødvendig må helseministeren i det kommende statsbudsjett sørge for å godkjenne utvidelse av nybygging av medisinske sengeposter der det foreligger planer om dette, og hvor det foreligger planer over flere år. Vi kan ikke lenger akseptere å ha korridorpatienter liggende, med den smittefare dette representerer til enhver tid i våre offentlige sykehus.

Sigbjørn Molvik (SV): Jeg vil aller først si at jeg er tilfreds med at helseministeren både i redegjørelsen i dag og i media tidligere har vært helt klar på at han har ansvaret for det som har skjedd, og først og fremst ansvaret for å rydde opp. Denne saken, som er en skandale, gir

grunn til å stille mange spørsmål, og disse spørsmålene trenger, slik SV ser det, både klare og raske svar.

Det første dreier seg om bedriften Snøgg Industrier, som produserer munnpenslene, og sjølsagt også alle andre produsenter av medisinsk utstyr. Hvilke krav i forhold til kvalitet og hygiene på produktene er slike bedrifter pålagt av helsemyndigheter eller andre myndigheter? Hvilke krav og pålegg i forhold til rapportering og avvik er slike bedrifter pålagt? Og hvilke kontroll- og tilsyns-rutiner har myndighetene i forhold til denne type produsenter? Dette er helt sentrale spørsmål når vi skal avklare ansvarsforholdene rundt denne saken.

Det er helt åpenbart for meg at dersom det ikke finnes gode nok regler og kvalitetskrav til produsentene av slikt utstyr, må dette snarest komme på plass. Nå har helseministeren i sitt innlegg i dag bekreftet at reglene fins, men at de ikke er fulgt. Dette er svært alvorlig. Samtidig er det altså helt nødvendig at relevante tilsynsmyndigheter må ha kontroll og tilsynsrutiner overfor slike produsenter som sikrer at regler, krav og pålegg blir fulgt. Det offentlige må også ha klare og raske sanksjonsmuligheter å ty til når feil og mangler blir avdekket. Det er etter SVs oppfatning ikke godt nok å basere seg på at bedriftens egne interne kontrollrutiner er tilstrekkelige til å sikre kvalitet, og det er Dent-O-Sept-saken det beste bevis på.

En annen og viktig problemstilling dreier seg om sykehusene og andre helseinstitusjoner som brukere av dette produktet, og hvilket ansvar de har for å kvalitetssikre de produktene de tar i bruk på til dels alvorlig syke pasienter. Og videre hvilken meldeplikt de har, og er pålagt, overfor helsemyndigheter når det oppdages uregelmessigheter, eller når det er mistanke om det.

Ifølge Aftenposten for 18. april i år kom det allerede i 1999 meldinger om misfarging av Dent-O-Sept fra norske sykehus til Snøgg Industrier. Men så vidt jeg kjenner til, meldte ingen av disse fra til tilsynsmyndighetene om dette, verken til fylkeslegene eller til Helsetilsynet. Det er etter min oppfatning helt uakseptabelt. Og det viser én av to ting: Enten er ikke reglene og rutinene for meldeplikt gode og klare nok, eller så blir de ikke fulgt opp av sykehusene og andre institusjoner.

SV forventer at helseministeren rydder opp i dette, og sørger for klare regler, klart ansvar og en nøye og systematisk oppfølging av at pålegg og rutiner faktisk blir fulgt. Og slik jeg tolket helseministeren, ønsker han også å gjøre det.

I denne saken har også Næringsmiddeltilsynet hatt en sentral rolle. Slik saken framstår, har Næringsmiddeltilsynet i dette tilfellet opptrådt mer som et laboratorium som har utført et oppdrag for en bedrift, enn som et offentlig tilsynsorgan. Det illustrerer et viktig dilemma for et offentlig tilsynsorgan, som Næringsmiddeltilsynet er: De opptrer som en offentlig og uavhengig tilsynsinstans i det ene øyeblikket og utfører oppdrag for private bedrifter i det neste – som et ledd i disse bedriftenes eget interne kontroll- og kvalitetssikringsarbeid. Jeg er enig med helseministeren i at Næringsmiddeltilsynet må ha en meldeplikt, uansett hvilken rolle de opptrer i. Men da blir spørsmålet: Hva med andre laboratorier, private labora-

torier, som også tar slike oppdrag? Skal de ha den samme meldeplikten i forhold til myndighetene?

Når det gjelder erstatningsspørsmålet, er jeg fornøyd med at helseministeren i dag har sagt at han vil sørge for at Norsk Pasientskadeerstatning kommer til anvendelse, og at han vil foreslå rammer som gjør at de kan dekke disse skadene.

For å oppsummere er det altså min klare oppfatning at for å sikre oss mot at liknende tragiske hendelser skal skje igjen, må vi ha en gjennomgang og en innskjerping av regelverk og rutiner i alle ledd i kjeden, fra produsent via brukerne, dvs. sykehusene og andre institusjoner, til det offentlige tilsynsapparatet. SV har forventninger om at helseministeren sørger for at dette blir gjort.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF): Kristelig Folkeparti mener det er riktig og viktig at Stortinget er blitt informert om denne meget alvorlige saken. Det har skjedd noe som ikke skulle være mulig. Syke og hjelpeløse mennesker er blitt påført bakterier i en sammenheng der vi alle må kunne forvente at vi er forskånet for dette. Mine tanker og min medfølelse går til alle de pasienter og pårørende som er rammet av denne tragedien.

Jeg er glad for at helseministeren holder denne redegjørelsen for Stortinget. Det handler om å gjenopprette tilliten til at pasienter kan få kvalitetsmessig god behandling og kan føle seg trygge i norske sykehus. Det er svært positivt at helseministeren har vist handlekraft og tatt ansvar, både ved å stoppe smittekilden og ved å få fram fakta – og ved å være imøtekommande overfor dem som er blitt rammet. Jeg tenker da på at en alt i revidert nasjonalbudsjett vil be om tilslutning til at Norsk Pasientskadeerstatning også skal omfatte offentlig finansierte tjenester utenfor sykehus, slik at pasienter i aldershjem, i sykehjem og i hjemmesykepleien som er smittet ved bruk av Dent-O-Sept, skal kunne få erstatning.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at en lærer noe av dette, selv om det er en smertefull lærdom. Vi synes det er positivt at helseministeren så sterkt understreker at det skal gjennomføres tiltak for å hindre at tilsvarende skal skje igjen.

Vi må være sikre på at helsetjenesten tar sitt ansvar på alvor når det gjelder å utvikle rutiner for internkontroll. Det er et tankekors at bakterier kan bevege seg mellom pasienter og helsepersonell fordi en ikke vasker utstyr og hender grundig nok og ofte nok. Jeg er bekymret for situasjonen i intensivavdelingene. Det er alvorlig når Helsetilsynet varsler om mangelfull isolasjonskapasitet i norske sykehus, og at en har økt risiko for smitteoverføring på grunn av overbelegg og de mange korridor-pasienter.

Dagens sak viser tydelig at meldingsrutiner og tilsyns-rutiner må forbedres. Det er bekymringsfullt at verken Snøgg Industrier eller Næringsmiddeltilsynet meldte fra til helsemyndighetene, enda det alt i 1999 ble påvist bakterier i det ferdige produktet og i væsken som penslene ble fuktet i. Det ble heller ikke gjennomført noen kontroller etterpå. Når misfargede pensler kommer i retur, burde varsellampene blinke. Jeg er glad for at helse-

ministeren vil se nærmere på rutiner knyttet til avvik og feil ved medisinsk utstyr.

Denne saken har vært tøff for mange, ikke minst for eiere og ansatte ved Snøgg Industrier. Til lokalavisen snakker de ut om traumatiske følelser. «Det er vondt å vite at den bedriften vi er glad i har påført mennesker masse problemer,» sier en tillitsvalgt til Fædrelandsvennen.

Saken har hatt mange negative ringvirkninger. Helseministeren har gjennom sin redegjørelse i dag gitt oss håp om at rutiner, kontroll og holdninger skal bli endret til det bedre. En må sikre at dette ikke skjer igjen. Vi har sett hvordan svikt kan få store og tragiske konsekvenser. Men vi har heldigvis også sett at dagens overvåking og meldeordninger tross all kritikk har virket. Bakterien ble funnet, og en kan sette i gang tiltak, slik at vi unngår nye Dent-O-Sept-saker.

Ola D. Gløtvold (Sp): Dette er en meget alvorlig sak, både den konkrete Dent-O-Sept-saken og det at det nå kommer fram hvor høyt tallet på sykehusinfeksjoner i landet vårt er pr. år. 45 000 pasienter årlig får sykehusinfeksjon. Det utgjør ca. 180 000 sykehusdøgn, liggedøgn. Den kostnaden er stor i seg selv, men lidelsene for dem som utsettes for det, er det alvorligste ved dette. Alvorlig syke er i denne Dent-O-Sept-saken blitt utsatt for alvorlige tilleggssykdommer, som kan ha skjebnesvangre følger. Og det er fatalt.

Vi skal selvsagt diskutere hvordan disse fatale tilfellene bør følges opp, med pasientskadeerstatning osv. Men først og fremst må vi lære av dette, i forhold til å få bedre rutiner og unngå at slikt kan skje igjen. Jeg synes at helseministerens redegjørelse var bra, og at det har vært en god håndtering av denne akutte saken, fra den kom fram i lyset nå på etterjulsvinteren og fram til dags dato. Men jeg synes at det fortsatt kanskje hviler et litt merkelig slør over hva som har skjedd konkret i Dent-O-Sept-saken, fra 1990 via 1999 og fram til i dag. Jeg skulle gjerne ønske meg noe mer klargjøring av hva som har skjedd, kanskje spesielt fra 1999 og fram til februar–mars i år.

Tilsynsordningene våre er tydeligvis ikke gode nok. Men jeg synes det er grunn til å rette fokus også mot en annen ting når vi ser på antall sykehusinfeksjoner i dag, og det er det sterke fokus og den stressing vi har når det gjelder effektivisering og innsparing i helsevesenet. Det har gått veldig mye på å avvikle ventelister og få til høyest mulig produksjon og effektivitet. Hva fører dette til av dårligere kvalitetssikring og dårligere rutiner for renhold, og for ting som burde være en selvfølge i forbindelse med helse og sykdom?

Jeg sier dette fordi det er en del av den selvkritikk som bevilgende myndigheter også må ta. Dette er ikke kritikk som først og fremst er rettet mot personell. Jeg tror at den enkelte institusjon, helt opp til vedtaksmyndigheter her i huset og i Regjeringskvartalet, må ta innover seg at hvis vi vil ha kvalitet og sikre kvalitet, så koster det penger.

Så har vi lovverket vårt, smittevernlov, kontroll med produksjon og produkter, næringsmiddelkontroll og lov om medisinsk utstyr, inne i dette. Det er klart at her er det

også grunn til å ta noe lærdom nå. At Næringsmiddeltilsynet påpeker åpenbare svakheter, og at det ikke går videre med det fordi man ikke er lovpålagt å gjøre det, er helt klart en svikt og en svakhet her. Næringsmiddeltilsynet skal omdannes nå, og da er det viktig at vi får bedre rutiner på dette. Når det gjelder lov og forskrifter om medisinsk utstyr: Hva gjør personell og institusjoner i den sammenhengen?

Dette med faglig forsvarlighet og korridorpasienter har vært nevnt før. Jeg mener at det har noe med det samme å gjøre som jeg har nevnt før, økonomi og effektivitetsstresset.

Det er ganske lenge siden enkeltpersoner ble berømmet for å påpeke at barselfeber kanskje hadde med dårlig håndhygiene å gjøre. Jeg tror kanskje vi må ha en slik gjennomgang igjen og se på hva vi i hvert fall må ha av kvalitetssikring i bunnen for at vi ikke skal ha det høye antallet sykehusinfeksjoner som vi har i dag.

Det er bra at dette også nå blir sett på i forhold til området aldershjem/sykehjem og åpen eldreomsorg. Pasientskadeerstatningen kommer inn. Men hva skjedde fra 1990 og fram til vinteren 2002? Er det andre forhold som bør tas opp her? Vi bør komme helt til bunns i denne saken og forhindre at lignende skjer, eller kan skje, samt generelt få ned det høye antallet sykehusinfeksjoner som vi har her i landet.

Vi har snakket om en ugild undersøkelseskomisjon når det gjelder det som her har skjedd. Jeg synes ikke det er grunn til å ta fram det i dag etter helseministerens redegjørelse. Jeg synes den var veldig grei med hensyn til hva som har skjedd de siste månedene. Men jeg synes at mer må komme fram, og jeg har da lit til at helseministeren legger det i det som jeg ønsker, når han sier at han skal orientere Stortinget videre på egnet måte i denne saken.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg deler i hovedsak de vurderinger og deler fullt ut det alvor som har preget alle innleggene i salen i dag. Jeg tror det er grunn til å understreke at situasjonen, slik den er beskrevet, maner til at alle berørte, alle instanser, uansett hvilken merkelapp de har på seg, går i seg selv og spør med åpent sinn og med ydmykhet: Hva kunne vært gjort annerledes, og hva bør gjøres annerledes fremover? Det vil jeg bidra til. Jeg vil bidra til at vi kommer til bunns så langt det er mulig. Jeg har bedt alle ansvarlige instanser om å gjøre det som er innenfor deres fullmakter, både i forhold til å avklare og i forhold til å belyse og sette inn tiltak, for å unngå gjentakelse.

Det er, som det også fremgikk av flere av innleggene, fortsatt spørsmål som det ikke er mulig å besvare i dag. Nettopp derfor er det viktig at vi heller ikke trekker de endelige konklusjonene, men holder mulighetene åpne for at vi kan få ny og annen kunnskap enn det jeg har redegjort for i dag.

Vi vil på overordnet nivå vurdere forholdet til regelverket. Det er et regelverk basert på EØS-avtalen som ligger til grunn for medisinsk utstyr. Vi ser ikke umiddelbare grunner til å ta initiativ til å endre det, men vi vil

gjennom faginstansene se på de faglige retningslinjene, og vi vil som sagt komme med endringer i forhold til meldeplikten som jeg har varslet om.

Tilsynet med medisinsk utstyr vil bli styrket. Det vil bli mer proaktivt, og om nødvendig vil det bli tilført mer ressurser.

Jeg er helt enig med de representanter som har fremhevet sykehusenes selvstendige ansvar og behovet for å skjerpe bevisstheten rundt smittevern generelt, og meldeplikten spesielt. Det vil bli fulgt opp.

Jeg er også enig med representanten Alvheim i at sykehusene nå må fokusere sterkt på å fjerne korridorpatientene, og de må gjøre det ikke bare når helseministeren kommer på besøk, men de må gjøre det som et generelt tiltak. Det er et av de mest fokuserte oppdragene som sykehusene har i styringsbrevet som de har fått for inneværende år. Det vil bli fulgt opp av eier.

La meg avslutningsvis si at jeg også deler det syn at vi utover det fokus som har vært på kvantitet i sykehusbehandlingen for å få bukt med ventelister, må få et sterkere fokus på kvalitet, og vi må bli bedre på å måle kvalitet. Derfor arbeider Sosial- og helsedirektoratet nå sammen med sykehusene om å utvikle kvalitetsindikatorer som vi både kan måle sykehusene på, og følge dem opp på. Det vil jeg komme nærmere tilbake til i annen sammenheng overfor Stortinget.

Presidenten: Dermed er sak nr. 1 ferdigbehandlet.

Presidenten vil foreslå at helseministerens redegjørelse om funn av smittsom bakterie på produktet Dent-O-Sept vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om i ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolitikken (Innst. S. nr. 142 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 57 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter og Kystpartiet 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Olemic Thommessen (H) (ordfører for saken): La meg innledningsvis få takke komiteen for et grundig og godt arbeid med mediemeldingen. Komiteen har satt seg godt inn i saksfeltet. Det har vært avholdt en rekke høringer, og komiteen har innhentet kunnskap fra fremtredende medieforskere og spesialister innenfor medieteknologi.

Meldingen, som er avgitt av regjeringen Stoltenberg, setter pressepolitikken i hovedfokus. I et historisk perspektiv er dette naturlig, pressen har spilt – og spiller fortsatt – en sentral rolle i vårt demokrati.

Imidlertid ser komiteen at den sterke teknologiske og samfunnsmessige utviklingen fører til at også andre medier befester sin posisjon. Radio, TV og Internett blir stadig viktigere, ikke bare som formidlere av underholdning og debatt på riksplanet, men også som arenaer for meningsdannelse og offentlig debatt lokalt.

Denne utviklingen skjer hurtig, og komiteen støtter derfor intensjonene i meldingen om at vi om få år må behandle mediepolitikken på nytt. Det vil da være viktig å se feltet mer helhetlig og med større vekt på andre medier enn avisene.

Selv om det er en ganske stor grad av enighet om målene i mediepolitikken, ser vi at partiene ved valg av strategier og virkemidler representerer betydelige politiske forskjeller.

Jeg forutsetter at de andre partiene vil fremlegge sine standpunkter innenfor meldingens enkelte områder, og jeg vil i fortsettelsen ha Høyres syn som utgangspunkt.

Høyres utgangspunkt er at partiet nå, som tidligere, vil slå ring om ytringsfriheten og mediernes deltakelse i utviklingen av vårt demokrati. Mangfold, redaksjonell uavhengighet og allmennhetens muligheter til deltakelse er viktige forutsetninger for den uavhengige meningsdannelse. Nærvær av debatt og konstruktiv samfunnskritikk er en forutsetning for utviklingen av et vitalt samfunn. Uten debatt, intet demokrati!

Et viktig utgangspunkt for Høyre er at mediene må være uavhengige av staten. Avgifter eller støtteordninger må ikke bringe mediene inn i et avhengighetsforhold som virker hemmende på evnen til kritikk av maktthaverne. Pressen har gjennom store deler av sin historie måttet kjempe for ytringsfrihetens kår – ja, fortsatt er de heldigvis på pletten når spørsmål om offentlighetslov eller innsyn i offentlige beslutningsprosesser er på agendaen.

Økonomisk støtte over tid kan bringe mediene inn i et uheldig avhengighetsforhold, det være seg i forhold til den kritikk de vil rette mot sine økonomiske støttespillere i politikken, eller i forhold til egen troverdighet overfor publikum.

Blant annet i lys av dette har Høyre tidligere vært mot en videreføring av pressestøtten. Som følge av Sem-erklæringens stadfestelse av at produksjonsstøtten til avisene skal videreføres, kommer imidlertid ikke Høyre til å foreslå noen endringer av dagens ordning nå. Innenfor dagens rammer mener imidlertid Høyre at det er grunn til å styrke de minste avisene som i forhold til deres lokale betydning mottar en uforholdsmessig liten del av den lokale støtten.

(Thommessen)

En annen viktig forutsetning for ytringsfriheten er at vi stimulerer til mangfold. Så langt har det politisk vært fokusert på hvor mange aviser som utgis i Norge. Dette er selvsagt viktig, men utviklingen tilsier at vi nå staker ut en politikk som ut fra et helhetlig grep også omfatter radio, TV og Internett. Krav om mangfold og kvalitet må gjelde hele spekteret av medier, og de politiske virkemidler vi bruker, må ikke forrykke konkurranseforholdet dem imellom.

Et annet viktig perspektiv i mediepolitikken er i hvilken grad folk flest har mulighet for deltakelse. Leserbrevspaltene og mulighetene for å sende inn kronikker har så langt vært et tilbud som riksdekkende radio og TV ikke har kunnet konkurrere med avisene om. Utviklingen av lokalradio og lokal-TV vil imidlertid skape en helt annen nærhet mellom tilhører og TV-stasjon. Lokal nyhetsformidling, debatter, innringningsprogrammer o.l. vil også gjøre disse mediene til interessante arenaer for utvikling av meninger.

Lokalradio og lokal-TV har en lang vei å gå i forhold til å utvikle gode organisasjonsformer, styrke sitt finansielle grunnlag og i utvikling av redaksjonelle konsepter. I årene som kommer, må det være en viktig oppgave at også lokalradio og lokal-TV gis rammebetingelser som setter dem i stand til å bedre sin økonomi. Dette handler ikke minst om forutsigbarhet i forhold til frekvenser, om bedre muligheter for inntjening og om ellers like vilkår som sine konkurrenter.

I første omgang er det positivt å notere at det er politisk flertall for en lemping av reglene om gevinsttap for radiobingo og bruk av levende sponsorplakater i lokal-TV. Det er også Høyres håp at man gjennom å åpne for en ny riksdekkende radiokanal kan etablere samarbeidsformer innenfor radioområdet som også styrker det lokale ledd.

Tilgang til frekvenser er et knapphetsgode som har ligget som en klam hånd over hele radio- og TV-feltet. Utbyggingen av digitale bakkenett for radio og TV og utviklingen av bredbåndsbasert formidling gir utsikter til betydelige forbedringer. Det er Høyres intensjon at vi, ettersom ny teknologi gjør det mulig, kan åpne for flere kanaler og dermed et større mangfold i eteren. I denne forbindelse vil vi også peke på betydningen av at lokale aktører, livssynskanaler og andre ideelt baserte kanaler får tilgang til sendekapasitet, gratis eller til meget lave priser.

Et viktig kulturpolitisk verktøy knyttet til det planlagte digitale bakkenettet for TV-distribusjon er kontrollen over den elektroniske programguiden. Dette gjelder ikke bare for NRK og TV 2, men indirekte også for andre norske programprodusenter. Allerede i dag finnes det satellittbasert distribusjon, særlig rettet mot Norge, som systematisk luker ut NRKs kanaler. Et eksempel kan leses i annonser for Viasats miniparabol. Der fristes det med den aller beste underholdningen – alt fra A-VM i ishockey til filmen «Det kvinner vil ha». Poenget i denne sammenheng er i og for seg ikke hva som sendes, men at kanalen har en faktisk og trolig kommersielt begrunnet

interesse av å utelukke NRK fra sendeskjemaet. Med et fortsatt reklamefritt NRK vil den i fremtiden antakelig ikke være den eneste.

Publikum skal og vil ha reelle valgmuligheter. Vi vet at valget også i stor grad handler om tilgjengelighet. Vår oppgave må være å sørge for at også norskbaserte medier blir like lett tilgjengelige som de internasjonale kommersielle stasjonene. Publikum skal lett finne fram til norskprodusert TV, uten at internasjonale distributører kan sortere utvalget ut fra rene kommersielle prioriteringer.

Høyre har ved flere anledninger fokusert på særlige utfordringer og muligheter som ligger i bruk av Internett. I denne debatten vil representanten Sjøli senere komme tilbake til Høyres standpunkter når det gjelder dette.

I det fremtidige mediebildet vil den offentlige allmennkringkasterens rolle være mer sammensatt enn i dag. Høyres ambisjoner for NRK er at institusjonen også i fremtiden skal være et av våre viktigste kulturpolitiske redskaper og et lokomotiv i arbeidet med å produsere og formidle norskbasert radio og TV. Skal vi lykkes i dette, må vi som eiere la NRK få utvikle seg til å bli en moderne mediebedrift som er i forkant av, eller i det minste i takt med, utviklingen. Dette forutsetter frihet til fortløpende omstillinger, der beslutningsprosessene må være hurtige og solid faglig begrunnet. Da nytter det ikke med en eier som er uforutsigbar, og som ut fra politiske motiver vil blande seg opp i virksomheten på et detaljert nivå.

Høyre mener vi gjennom organiseringen av NRK som et aksjeselskap har funnet fram til en hensiktsmessig styringsform. Det arbeid som nå er satt i gang for en nærmere utdyping av allmennkringkastingsbegrepet, er et positivt bidrag for å legge grunnlaget for at Stortinget skal holde seg til de overordnede prinsipielle sider av NRKs virksomhet. Høyre er, ut fra en berettiget frykt for detaljregulering, skeptisk til Arbeiderpartiets forslag om en egen allmennkringkastingsplakat. De føringer som her er foreslått, vil invitere til indirekte detaljstyring fra Stortingets side og bli en hemske for NRKs virksomhet.

Et annet sentralt punkt i forhold til styrket mangfold og kvalitativ spennvidde i mediene er lovfestingen av den redaksjonelle uavhengighet. Redaktørens rett til å legge opp mediets profil, ta dets standpunkter og være ansvarlig for dets innhold er i dag en innarbeidet rett få stiller spørsmål ved. Pressehistorien kan fortelle oss at dette også var en lang vei å gå. Pressen har uten statens hjelp funnet fram til viktige sondringer, der redaktørens rolle er presisert, uavhengig av eiernes økonomiske interesser. Pressen som bransje fortjener honnør for sitt kontinuerlige arbeid med å trekke opp de prinsipielle rammer for sin virksomhet – det være seg uttrykt i «Redaktørplakaten» eller i pressens «Vær varsom»-plakat. Det er sterkt ønskelig at den selvjustis og klart målrettede linje presseorganisasjonene har stått for, også blir normgivende for et fremtidig Medie-Norge, der også andre uttrykksformer er en naturlig del av helheten. For å peke ut en kurs og understreke dette slutter Høyre seg til mediemeldingens forslag om at redaksjonenes uavhengighet lovfestes.

For Høyres del er det også naturlig å se lovfestingen av den redaksjonelle uavhengighet i sammenheng med de spørsmål som reises når det gjelder dagens eierskapslov. Dagens eierskapslov ble gitt først og fremst for å sikre mangfold i mediene. Erfaringene så langt har vist oss at det er tvilsomt om denne formen for regulering fortsatt er formålstjenlig. Uavhengig av lovgivningen har mediekonsernene vokst fram også i Norge. Situasjonen rundt om i mange landsdeler er i dag at man har fått en fastlåst situasjon, der eierskapsbegrensningene forhindrer naturlig utvikling og viktige strukturendringer i bransjen. Eksempelvis gjelder dette utviklingen av annonsemarkedet eller mulighetene for refinansiering av kriserammede avisbedrifter.

For Høyre er det klart at en videre positiv utvikling for norske medier – og dermed for mediemangfoldet – fordrer bedrifter med lønnsomhet og sunne økonomiske rammebetingelser. Uten fortløpende finansiell og organisatorisk fornyelse vil hele bransjen råtne på rot. Høyre mener det er positivt at vi også i Norge ser fremveksten av eierkonstellasjoner og konserner som har finansiell og faglig styrke til å hevde seg – i alle fall i det nordiske markedet. Erfaringene forteller oss at teknisk utvikling og nye redaksjonelle satsinger fordrer en kraftig rygg. Uten mediekonsernene ville Norge lett havne i bakleksa. Det kan bli en skjebnesvanger øvelse for dem som vil ivareta norsk kultur og ytringsfrihetens kår.

Eierskapslovens problem synes, slik vi ser det, å være at man gjennom statiske reguleringer søker å styre et marked som er i sterk endring og utvikling. Etter Høyres syn trenger vi en mer helhetlig medielovgivning, som gir muligheter for vekst og fleksibilitet, som påser sunne konkurranseforhold, og som ivaretar ytringsfrihet og våre demokratiske behov. Med det utgangspunkt vi har i dag, finner vi denne helheten gjennom å se eierskapsloven, konkurranselov og lovfestingen av den redaksjonelle uavhengighet i sammenheng.

Regjeringspartiene, Fremskrittspartiet og delvis Senterpartiet ønsker derfor en gjennomgang av hele dette feltet, der de tre hjemmelsgrunnlagene ses i sammenheng. Partiene gir klare retningslinjer for at eierskapsbegrensningene lokalt og regionalt bør oppheves. Regjeringspartiene og Fremskrittspartiet signaliserer også at den nasjonale begrensning bør heves. Mye taler for at man her kan gå opp til 49 pst., som er antydning i meldingen. For disse partiene er det et viktig poeng å se sammenhengene med konkurranseloven, som under endrede eierskapsbegrensninger vil spille en viktigere rolle enn i dag. Rent organisatorisk støtter også Høyre forslaget i meldingen om å slå Eierskapsstilsynet og Konkurransetilsynet sammen.

Mediepolitikken er ikke bare en politikk for ytringsfrihet og demokrati. Mediene er våre viktigste kanaler til kultur og kunnskap, og god mediepolitikk er derfor også god kulturpolitikk. Medieområdet representerer et av de sterkeste økonomiske vekstområder i verden – sammenhengene til næringspolitikken er derfor også åpenbare. I fremtidens mediepolitikk blir det nødvendig å ta mer hensyn til disse sammenhengene, og det er Høyres mål å

bidra til at dette kan bli et konstruktivt møte mellom børs og katedral.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torny Pedersen (A): Pressestøtten er som kjent et statlig virkemiddel som skal fremme mangfoldet og kvaliteten i norske aviser. Støtten går til mindre lokalaviser med dårlig økonomi, livssynsavis og konkurranseutsatte nr. 2-aviser – det siste mest i storbyene.

Pressestøtten ble opprettet for å hindre monopol, og i byene er det svært viktig, da storbyene har en reell avis-konkurranse og et betydelig mangfold. Arbeiderpartiet oppfatter Høyre slik når det gjelder holdningen til pressestøtte, at de egentlig ønsker å fjerne den helt, selv om de skynder seg langsomt og foreløpig ikke gjør mer enn det som er gjort i budsjettet for i år, som representanten Thommessen sa i sitt innlegg.

Jeg vil likevel spørre representanten Thommessen om Høyre har skiftet politikk ved å arbeide for monopolvirk-somhet. Betviler Høyre det som kom fram i høringene angående verdien av å beholde pressestøtten og gjerne øke den?

Olemic Thommessen (H): Høyres utgangspunkt når det gjelder pressestøtten, er klart. Høyre ønsker en nedtrapping av pressestøtten med sikte på at den bør avvikles. Det er også slik at vi har inngått en avtale med de øvrige regjeringspartier, der dette temaet er lagt på is. Vi er selvfølgelig lojale i forhold til Sem-erklæringen og står på at pressestøtten skal opprettholdes i den perioden denne regjeringen sitter – og det blir sikkert en god stund!

Vårt problem med pressestøtten knytter seg til flere ting. For det første ser vi at den målsettingen som var viktig innledningsvis, nemlig at vi skal opprettholde et stort antall nr. 2-aviser, dvs. mer enn én avis på hvert ut-giversted, makter vi ikke å gjennomføre uansett. Her er det tyngre lover og tyngre prosesser som gjelder, og da er det noe med å innrette seg etter det landskapet som finnes. Det andre poenget er at vi ser at også andre medier er i vekst og fremgang. Det er helt klart at pressestøtten virker ganske konkurransevridende, f.eks. i forhold til radio og TV. Dette er et tiltakende problem, og vi ser en stadig større fokusering på området fra disse bransjene.

Jeg tror det er viktig at vi finner fram til mer nøytrale virkemidler. Høyre sier ikke at vi ikke skal bruke virkemidler for å opprettholde ytringsfriheten, men vi tror altså ikke på at det å bruke direktetilskudd til enkeltbedrifter er en egnet form. For eksempel synes vi at det å bruke avgiftsreglene, slik vi gjør gjennom momsfrirket, er en mer hensiktsmessig måte å underbygge dette området på. Dette betyr ikke, når vi nå først har pressestøtte, at vi vil melde oss ut i forhold til hvordan prioriteringen skal være, og det har vi jo sagt noe om når det gjelder de minste lokalavisene.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Jeg vil takke saksordfø-
ren for et godt og ryddig arbeid med å lede komiteen i denne omfattende saken.

Når det gjelder overgangen til digitalt bakkenett, så er dette i detalj omhandlet i komiteens merknader, og særlig gjelder dette merknadene fra Fremskrittspartiet. Jeg vil ganske kort si at Fremskrittspartiet tror at digitalt bakkenett er en foreldet løsning før det står ferdig, og at vi i stedet bør satse på satellittmottak, kabel-TV og bedre utbygging av bredbåndnett. Slike nett vil i fremtiden være i stand til å ta store mengder signaler. Jeg registrerer at saksordføreren går inn for denne foreldede løsningen, men mitt spørsmål til saksordføreren på dette området er: I hvilken grad har man sett på kostnadene, og hvordan vurderer han dette?

Fremskrittspartiet mener også at en revisjon av medieeierskapsloven må vurderes opp mot vertikal integrasjon, dvs. at et selskap har eierandeler i flere ledd av distribusjonsprosessen. Denne problemstillingen er bl.a. aktuell i forhold til NRK/TV 2-samarbeidet om utbygging av digitalt bakkenett. Konkurransetilsynet har i media den siste uken, etter det jeg har lest, uttrykt betydelig bekymring på dette punkt. Hvordan vurderer saksordføreren Konkurransetilsynets bekymringer på dette området?

Olemic Thommessen (H): For å ta representanten Knudsens siste spørsmål først: Det er et viktig poeng at også vertikal integrasjon blir en del av medieeierskapslovgivningen, når vi går gjennom den. Det er et veldig viktig poeng! Det må selvfølgelig gjelde hele bredden av mediebedrifter, enten det gjelder NRK, aviser, Internett eller hvilket område det kan være. Litt av vårt poeng er nettopp det.

Når det gjelder det digitale bakkenettet, synes jeg at Fremskrittspartiet behandler det som om det liksom skulle være det store valget: hvis man går inn på en videre utbygging av dette nettet, så har man lagt opp løypa innenfor alle teknologier. Min erfaring med de høringene vi har hatt, er at det er umulig å si hvordan den teknologiske utviklingen vil gå fremover. Her vil parallelle teknologier måtte leve ved siden av hverandre. Vi vil få en fortsatt utbygging av bredbånd, vi vil komme til å operere i forskjellige typer digitale bakkenett, og vi vil komme til å ha satellittoverførte sendinger. Det vi vel også vet, er at disse teknologiene delvis vil smelte sammen og også gripe inn i hverandre etter hvert. Jeg tror at vi gjennom utbyggingen av det digitale bakkenettet, slik vi nå ser det, gjør et stort skritt fremover i den forstand at vi nå får konkretisert et initiativ. Det er noen som står bak og sier at de er villige til å gjøre denne jobben og villige til å betale det det koster å gå videre med dette. Problemet som vi har møtt, er at ingen har stilt seg i spissen for det innenfor andre typer teknologier. Det er ingen som har sagt at de er villige til å betale hva en bredbåndsutbygging faktisk kommer til å koste, eller tar et førerskap i den sammenhengen.

Jeg tror at den prosessen vi nå går inn i, vil bidra til å konkretisere hele den litt uoversiktlige situasjonen vi er i, og slik sett at det vil føre oss videre fremover på en veldig konstruktiv og god måte. Jeg stoler på at departementet holder orden på konkurranseforholdene i dette bildet.

Magnar Lund Bergo (SV): Det kunne ha vært interessant å fortsette på temaet digitalt bakkenett, men det skal jeg ikke bruke tiden på nå, det skal jeg komme tilbake til.

Representanten Thommessen snakket om ytringsfrihet og meningsmangfold, og tilsynelatende er vi enige her. Thommessen har et ideal som går ut på at vi kan være uten pressestøtte. Da vil jeg henviser til de høringene som vi har hatt, som Thommessen har ledet på en utmerket måte. Er det noe høringene har vist, er det at pressestøtten har vist seg å være svært treffsikker og helt nødvendig både for nr. 2-avisene, lokalavisene og de meningsbærende avisene.

Slik jeg ser det, ønsker Thommessen seg et avistilbud som er basert på reklame. Det kunne i og for seg vært greit hvis reklamen var fornuftig, eller hvis reklamen gikk dit det var kvalitet eller mangfold, men slik er det ikke. Reklamen følger markedets eller kapitalens logikk og går dit hvor det er lønnsomt å annonsere. Vi ser jo at nr. 2-avisene og de meningsbærende avisene har trøbbel, ikke fordi de lager dårlige aviser eller har få lesere, men nettopp fordi de får lite annonsekroner – det er mange som tyner det markedet. Da mener jeg at Thommessen må komme i klemma når det gjelder sitt ideal. Vil han ha ytringsfrihet og meningsmangfold, eller vil han ha nei til pressestøtte?

Olemic Thommessen (H): Nå har jeg vel sagt at pressestøtten antakelig ikke blir det store temaet i de nærmeste årene. Men for å komme inn på det som kom fram på høringene, var det ikke noe nytt der etter mitt skjønn. Selvfølgelig er det slik at hvis vi kutter ut pressestøtten, vil det bety at noen aviser vil gå inn eller iallfall vil måtte legge om virksomheten sin betydelig. Det er vi innforstått med. Vi tror at dette kommer til å skje uansett, det er bare spørsmål om takt og fremdrift.

Mitt problem i forhold til ytringsfriheten er, som jeg også sa i innlegget mitt, av ideologisk karakter. Det er et problem hvis de som skal være den fjerde statsmakt, og være kritikere av bl.a. oss som sitter i denne sal, også skal gjøres avhengige av de pengene som vi gir dem. I nesten enhver annen sammenheng ute i samfunnet vil vi påpeke dette med en moralsk pekefinger og si at det er en sammenheng som ikke går an. Hittil har det ikke vært noe stort problem, men hvis man over tid bygger opp en bransje som er økonomisk avhengig av det offentlige, er det klart at det vil være en hemske for det å ha en levende debatt og det å ha en reell redaksjonell frihet og selvstendighet.

Jeg vil også understreke det konkurransevridende problemet vi har. I dag ser vi altså at en liten lokalavis i et lokalsamfunn vil få noen hundretusen kroner i det minste, kanskje mer, i pressestøtte fra det offentlige. Det kan de bruke til å skaffe seg annonser for å drive sin virksomhet. Den lokale TV-stasjonen eller lokalradioen får ingenting. Det kommer helt klart fram fra disse bedriftene at de opplever dette som vanskelig og konkurransevridende for sin virksomhet. Det er heller ikke til noen

fremme av ytringsfriheten at vi slik sett ikke får en frihet i bransjen.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Trond Giske (A): Stortingsmeldingen om mediepolitikken har en god tittel: «I ytringsfrihetens tjeneste». Det den skal tjene som middel til å nå, er ytringsfrihet, demokrati, meningsmangfold og en fri debatt. Mange elementer er viktige for å oppnå disse målene – muligheten til ytring, muligheten til å skaffe seg informasjon, muligheten til ulike informasjonskilder, redigert og systematisert informasjon og mangfold og kvalitet. I tillegg skal mediepolitikken vår bidra til kulturpolitikk, til identitetsbygging, og til det som til sammen utgjør samfunnet Norge. Dette er målsettingen som et marked alene ikke sørger for.

Ytringsfrihet er ikke bare fravær av restriksjoner, det er også aktive tiltak og støtteordninger for å sørge for det meningsmangfoldet og for den informasjonsstrømmen som et levende demokrati er avhengig av. Derfor har vi en aktiv politikk for å sikre det: økonomiske virkemidler og regulatoriske virkemidler. De viktigste økonomiske virkemidlene er momsfrigjøringen og pressestøtten. Det er viktig å understreke at det ikke er mangel på lesere som er problemet for de avisene som sliter økonomisk, det er annonsemarkedet som svikter. Markedet fungerer ikke i forhold til det leserne opplever som en verdifull kilde for informasjon og debatt.

Her er det tyngre krefter som virker, sier saksordføreren, og viser da til markedets lover. Selvsagt er det ikke slik at vi er i markedets fold. Selvsagt er det slik at vi kan legge opp en politikk for å motvirke det, og nå andre mål enn dem markedet styrer mot. Det er ofte slik at det er marginale forskjeller mellom liv og død i avisverdenen. Høyres politikk kan være den marginale forskjellen som gjør at svaret blir død istedenfor liv.

Det sies at andre media skal overta den jobben som mangfoldet i avisene har utgjort. Samtidig går man imot lokale og regionale eierskapsbegrensninger. Dermed gjenstår vi ofte med samme aktører i de ulike mediekanalene.

Heldigvis sier et flertall i komiteen at produksjonsstøtten skal opprettholdes, selv om Arbeiderpartiet ikke får støtte for forslaget i meldingen om vi at burde brakt produksjonsstøtten opp på tidligere nivå. Det kan bety at lokalaviser, meningsbærende riksdekkende eller nr. 2-aviser kan være utsatt. Jeg må si at jeg skjønner ikke den distinksjonen som bl.a. Høyre gjør mellom de meningsbærende riksavisene og nr. 2-avisene. En del av nr. 2-avisene er på størrelse med eller sågar større enn de meningsbærende riksavisene. Er det sånn at meninger og ytringer utgitt i Bergen, i Skien eller på Hamar er mindre verdt enn de som er utgitt i Oslo?

Saksordføreren og regjeringspartiene sier ingenting om forslaget i meldingen om etableringsstøtte, heller ingenting om unntak fra utbyttebegrensningen for dem som mottar pressestøtte. Arbeiderpartiet støtter meldingen på dette området. Jeg går ut fra at det er det som lig-

ger til grunn også hos dem som ikke omtaler det overhodet.

Jeg må si at jeg synes det er en underlig distinksjon som gjøres mellom momsfrigjøring og produksjonsstøtte. Begge deler er offentlige subsidieordninger for å støtte opp om demokratiet, støtte opp om ytringsfrihet. Vi har sett at momsfrigjøringen har fått en mye større plass i de senere årene. Vi mener at de to tingene må balansere.

Så noen ord om mangfold i eierskap. Arbeiderpartiet ønsker å opprettholde et nasjonalt tak på eierskap på en tredjedel, og det er ikke riktig som saksordføreren sier, at meldingen sier at det skal opp til 49 pst. Det sies tvert imot fra et flertall i komiteen at en ytterligere eierskapskonsentrasjon i Norge kan få som effekt at norske medieselskap blir mer interessante som oppkjøpsobjekter for utenlandske investorer, og at det vil være negativt. Når vi vet at internasjonale mediekonsern har en omsetning omtrent så stor som et norsk nasjonalprodukt, forstår vi at det er store aktører som her er i sving. Jeg håper konklusjonen til høsten blir at vi opprettholder den nasjonale eierskapsbegrensningen, og at vi også kunne ha opprettholdt den regionale og den lokale, dog med det forbehold at Eierskapstilsynet konsentrerer seg om de vesentlige sakene.

Jeg er glad for at en nesten samlet komite støtter de forslagene som Arbeiderpartiet har innenfor området for barn og unge, om hvordan vi kan begrense skadelige medieinntrykk for barn og unge, og om en ytterligere forskning på dette området, slik at vi også kan ha en aktiv mediepolitikk hvor barn og unge kan bruke media aktivt for sine ytringer, men også få tilgang på media som ikke medfører skade.

Jeg tar opp forslag nr. 1 i innstillingen.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Trond Giske har tatt opp det forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Sonja Irene Sjøli (H): Gjennom dagens ordninger for organisering av NRK mener Høyre at vi har funnet en hensiktsmessig og fleksibel form for styring av virksomheten. Det trodde vi også Arbeiderpartiet mente. Vi er derfor forbauset over Arbeiderpartiets tydelige signaler om innstramninger i styringsformen.

Arbeiderpartiet har i innstillingen foreslått at det skal utarbeides en allmennkringkastingsplakat, dette til forskjell fra det arbeid som kulturministeren har satt i gang for en nærmere utdyping av allmennkringkastingsbegrepet. Innholdet i denne sammenliknes med konsesjonsvilkårene for TV 2. Dessuten stilles det konkrete krav om distriktsprogrammer i alle fylker, opprettholdelse av kringkastingsorkesteret og konkretisering av NRKs oppgaver i forhold til undervisning. Det er altså tydelig at Arbeiderpartiet tenker seg en plakat med et temmelig konkret innhold. Alle de eksempler som er nevnt i merknadene, skriver seg fra konkrete problemstil-

linger som har vært oppe i vinter. Det eneste som savnes, er et punkt om «Schrödingers katt».

Mitt spørsmål til representanten Giske er om han ikke tror at det blir vanskelig å utforme en allmennkringkastingsplakat med det konkretiseringsnivå som er beskrevet, slik at det passer for senere år. Og har ikke Arbeiderpartiet tillit til at enhver sittende kulturstatsråd følger opp de signaler Stortinget gir?

Trond Giske (A): Først til det siste spørsmålet, om jeg har tillit til at de merknader som Stortinget skriver i kulturkomiteens innstillinger, blir fulgt opp av sittende kulturminister. Her må jeg si at erfaringene fra saken om Fond for utøvende kunstnere gjør at jeg i hvert fall har noen forbehold. Men vi skal selvsagt gi statsråden stadig nye sjanser til å bevise at det er mulig å følge kulturkomiteens innstillinger.

Men så til spørsmålet om en allmennkringkastingsplakat. Jeg forstår fullt ut at Høyre og Arbeiderpartiet antakelig har forskjellig syn på hva NRK skal være, på distriktsdekningen, muligens på undervisningsdelen – at NRK skal brukes aktivt som tilrettelegger for undervisningsprogram osv. – eller med hensyn til kringkastingsorkesteret. Det er ikke det forslaget fra Arbeiderpartiet går ut på. Forslaget går ut på at vi samler alle de merknader og meninger og synspunkter som denne salen til enhver tid har om NRK, i én felles allmennkringkastingsplakat. Istedenfor at vi hver gang det kommer opp diskusjoner om NRK, skal vise til en budsjettinnstilling her, en kommentar der, behandlingen av mediemeldingen der, samler vi dette på ett sted, og så behandler vi den med jevne mellomrom. Det er det Høyre nå sier nei til. Så kunne vi selvsagt, hvis vi tok opp det, diskutere hva innholdet i den skal være. Og hvis Høyre da er imot kringkastingsorkesteret, eller imot at det skal stå noe om kringkastingsorkesteret, er det helt greit, men det er jo ikke det Høyre går imot, de går imot at Stortinget faktisk skal samle alle disse merknadene på ett sted. Det er mulig at Høyre mener at Stortinget ikke skal ha noen oppfatning om hva NRK skal drive med. Da er vi i så fall veldig uenige. Hele formålet med at vi har et statlig eierskap av NRK, hele formålet med at vi pålegger norske borgere å betale over 3 milliarder kr i lisens, er jo nettopp at vi ønsker å bruke NRK til aktivt å støtte opp under demokrati, kulturbygging og informasjon om både smale og brede områder.

På samme måte som private eiere har en mening med og et synspunkt på hva bedriften de eier, skal drive med, må også Stortinget på vegne av det norske folk, som eier NRK, ta den oppgaven alvorlig.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Mitt spørsmål går på temaet støtte til minoritetspublikasjoner. Fremskrittspartiet står alene om å si at dette ikke bidrar til integreringen i samfunnet. Det bidrar ikke i positiv retning.

Arbeiderpartiet har tømret ut mye av den integreringspolitikken vi har i det norske samfunnet i dag, og vi har i den siste tiden hatt en rekke eksempler på at denne integreringspolitikken har sviktet totalt – den fungerer ikke.

Særtiltak og særbehandling fungerer ikke, det gir dypere kløfter mellom innvandrere, minoriteter og nordmenn. Dette er altså ikke tiltak som bidrar til integreringen.

Mitt spørsmål er derfor: Hvorfor bør man fortsette med en slik politikk, med store subsidier til slike publikasjoner, når dette har vist seg å ikke virke?

Trond Giske (A): Politikken for å få et flerkulturelt samfunn til å fungere må ha to målsettinger.

Den ene målsettingen er at de ulike gruppene og de ulike minoritetene i et samfunn kan ha kanaler for og muligheter til å utvikle sin egenart, til å bygge opp sin identitet og føle trygghet på den, samtidig som vi søker å nå målet om at de ulike minoritetene og ulike uttrykkene kan fungere sammen i et felles samfunn med noen felles verdier og felles prinsipper. Det er dette mangfoldet mediepolitikken vår også prøver å bidra til, at vi har noen felles møteplasser, men at vi også skal ha muligheter til å uttrykke vår egenart i ulike publikasjoner. Derfor er jeg av den oppfatning at det ikke er noen motsetning her, men at støtte til minoritetspublikasjoner tvert imot er en forutsetning for at vi skal få til en god integreringspolitikk – et godt felles samfunn.

Det andre området som jeg er langt mer bekymret for skal bidra til en økt oppsplitting av samfunnet vårt, er f.eks. det som Fremskrittspartiet er med på med hensyn til et frislipp i forhold til skolepolitikken, hvor de ulike religiøse grupper eller hver eneste sekt skal kunne få sin egen skole hvor man skal gå i i ti år. Det er jeg langt mer bekymret for skal splitte opp samfunnet vårt enn at ulike religiøse eller etniske minoriteter skal kunne få gi ut sin egen avis eller sitt eget blad, hvor de kan få bygge opp sin egen identitet, utveksle synspunkter og også gi omverdenen et bilde av hva de står for.

Ola T. Lånke (KrF): Det som fikk meg til å be om replikk, var noe representanten Giske sa om at han var glad for den støtte vi gav til Arbeiderpartiets og SVs forslag om å støtte bl.a. opp om medievern når det gjelder barn og unge. Jeg synes det er veldig positivt det som står der om oppfølgingen av Nyborg-utvalget, som har sagt en del om disse tingene.

Det som også henger sammen med dette, er at for å kunne vite mer om hvordan disse mekanismene er, trengs det forskning. Vi har bevilget en del penger over statsbudsjettet til medieforskning. En mindre del av forskningsmidlene er blitt kanalisert gjennom Rådet for anvendt medieforskning, nettopp for å kunne gi en del ressurser til mindre prosjekter som kanskje ikke krever de samme oppfølgingene som de større prosjektene gjør, og hvor disse midlene har vist seg å være veldig nyttige og kommet veldig mange instanser til gode, ikke minst også i medieorganene.

Nå har jeg konstatert at Arbeiderpartiet ikke har vært med på å støtte at Rådet for anvendt medieforskning skal opprettholdes. De har tidligere foreslått det nedlagt. Jeg vil da spørre representanten Giske: Hvorfor kan ikke Arbeiderpartiet være med på å støtte opprettholdelsen av et

så viktig råd som betyr såpass mye når det gjelder nett-opp forskningen på medievanene til barn og unge?

Trond Giske (A): Jeg er helt enig med representanten Lånke i at dette området krever økt forskningsinnsats. Vi har for lite kunnskap om den nye medieverdens virkning på barn og unge, kanskje også for den saks skyld på voksne. En psykiater fortalte meg i forrige uke at Internett-avhengighet kanskje var et større problem enn spilleavhengighet – som har vært en aktuell sak i denne salen i de siste ukene og månedene. Vi vet også at tilgangen på alle mulige slags medieinntrykk nærmest er ubegrenset.

Det er ikke opprettholdelse av Rådet for anvendt medieforskning som er avgjørende for om det blir forskning eller ikke, men det er den samlede forskningsinnsatsen som vi bevilger penger til både gjennom denne salens budsjettbevilgninger og gjennom Forskningsfondet, som jo som kjent vil få en betydelig styrking i den nærmeste framtid.

Forskningspolitikken gjennomgår nå en omfattende evaluering. Vi har fått en rapport om Forskningsrådets funksjon. Det diskuteres om Forskningsrådet skal oppsplittes eller om vi bør ha en samlet forskningsrådsorganisering. I den gjennomgangen mener jeg at vi bør stå fritt og ikke fastslå på forhånd at et spesielt område skal ha sitt eget råd. Derfor har ikke Arbeiderpartiet gått inn for det som Kristelig Folkeparti bl.a. går inn for, nemlig å slå fast i forbindelse med denne meldingen at Rådet for anvendt medieforskning skal opprettholdes som et eget organ.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Ulf Erik Knudsen (FrP): Et av de sentrale begrepe-ene i Fremskrittspartiets mediepolitikk er «ytringsfrihet». Vi tror ytringsfriheten må stå helt sentralt i mediepolitikken i et demokrati.

En bærebjelke i demokratiet må være troen på at mennesket i frihet vil argumentere seg fram til et bedre samfunn. Det kan selvfølgelig være slik at det er ytringer vi ikke synes er spesielt konstruktive, det kan være ting vi ikke liker, og det kan være meninger vi synes er horrible. Men det er en demokratisk rett å komme med slike.

På samme måte er det med trykkefriheten. Noen misbruker den til å trykke noe de burde ha latt være å trykke. Noen misbruker den til å sende TV-program som det er vanskelig å se kan bidra med noe positivt i samfunnsutviklingen. Det kunne være fristende å nevne navn på programmer, men jeg skal ikke gjøre det. Men vi ønsker ikke et land med sensur av den grunn.

Hvis man ser bort fra de helt fundamentalistiske sosialister, er det ingen som ønsker et land med bare én TV-kanal, eller et land med bare én avis. Ytringsfrihet og trykkefrihet er grunnleggende så lenge man ikke krenker andre individers frihet, eller trækker på folk som ikke kan forvare seg. Til vern mot dette har vi bl.a. en injurielovgivning.

Et hovedområde hvor Fremskrittspartiets mediepolitikk skiller seg fra andre partier, er i synet på NRK og NRK-lisensen. Hvis vi mener noe med ytringsfrihet, tror vi ikke at staten kan eie en TV-kanal, og særlig ikke den største, og særlig ikke med obligatorisk titteravgift. Jeg hørte en gang en redaktør gi et godt eksempel på hvor absurd dette egentlig er:

Vi kan tenke oss at staten eide en avis. Det virker helt vilt på enkelte, men det er slett ikke noe bedre enn om staten eier en TV-kanal. Og enda villere blir den tanken om staten skulle ha rett til å si: – OK du kan få lov til å lese andre aviser hvis du absolutt vil, men før du abonnerer på Aftenposten, VG eller lokalavisen er du altså nødt til å betale abonnementet på statens avis. – Ja, vi hører at du sier at du ikke er interessert i å lese statens avis, men ingen får lov til å lese andre aviser uten først å ha kjøpt statens avis.

Dette eksempelet understreker Fremskrittspartiets syn på ytringsfriheten og på statlig engasjement i media.

Med den utviklingen vi ser i mediemarkedet, med en betydelig grad av såkalt konvergens, der mediene smelter sammen – Internett, aviser, TV og radio drives av de samme selskapene og ender kanskje til slutt opp i et totalsystem, kanskje levert gjennom mobiltelefonen vår – ser vi det som meningsløst at vi fortsatt skal ha en statlig allmennkringkaster. Vi finner det også prinsipielt uakseptabelt at vi skal ha en statlig kringkaster som har som oppgave å overbringe nyheter, kultur, idrett og underholdning som er stemplet som «godkjent og sunn» av et politisk flertall.

Vi tror det norske folk selv bør få velge hvilke medieprodukter de ønsker å benytte, og at vi ikke skal tvangs-subsidiere ett av disse.

Så til noen sentrale enkeltpunkter i mediemeldingen, som vi i dag har til behandling.

Fremskrittspartiet har et liberalt syn på reklame i media. Produkter og vinklinger som ikke bryter med straffeloven, ønsker vi det skal være tillatt å reklamere for. Pr. i dag er det allerede reklame for alkohol på norske TV-skjermer, vi har reklame som retter seg mot barn, og vi har kvinnediskriminerende reklame. Den kommer inn i stuene våre gjennom satellitt og kabel. Da har vi et klart valg: Vi kan se på, vi kan bytte kanal, eller vi kan slå av. Det er vårt privilegium.

Men hva da med reklame som retter seg mot barn? Jeg er enig i at det er noe vi ikke liker. Men jeg synes det er foreldrenes ansvar å sørge for at barn ikke ser ting de ikke bør se. Foreldrene må ta ansvaret for sine egne barn! Det er ikke veldig vanskelig å stoppe eller blokkere kanaler med innhold som husets små ikke bør se – om nødvendig kan man også si opp abonnementet.

Det har i media vært mye fokus på Fremskrittspartiets syn når det gjelder eierskap. Det synes klart at medieeierskapsloven bør endres noe. Når departementet nå skal utrede disse spørsmålene nærmere, mener vi det er flere ting som bør vektlegges.

Vi synes det er positivt om man i størst mulig grad kan la markedet være fritt på et lokalt og regionalt plan.

På et nasjonalt plan mener vi det er mye som kan tyde på at vi bør gå for 49 pst., men vi har ikke konkludert på dette. Fremskrittspartiet mener også at en lovrevisjon må vurderes opp mot vertikal integrasjon, dvs. at selskaper har eierandeler i flere ledd av produksjons- og distribusjonsprosessen.

Fremskrittspartiet mener også at elektroniske medier bør omfattes av medieeierskapsloven. Mange kringkasting- og presseoppgaver formidles allerede nå gjennom Internett. Dette er helt klart tjenesteområder som sammenfaller med analog kringkasting og tradisjonell pressevirkingsomhet.

Vi er inne i en rivende teknologisk utvikling. Det er behov for tilpasninger av lovverket i hele mediesektoren. Vi tror vi må få et mer generelt lovverk som likebehandler alle medier.

Vi vil også understreke at vi ser positivt på tanken om å slå sammen Statens medieforvaltning og Post- og teletilsynet til én etat, helst så snart som mulig. Vi tror det vil være langt mer rasjonelt og effektivt å være i forkant med den byråkratiske omstillingen i forhold til utviklingen.

Vi registrerer også med tilfredshet at man vil arbeide med sikte på å slå sammen Eierskapstilsynet og Konkurransetilsynet.

I min replikkveksling med saksordføreren var jeg inne på Fremskrittspartiets syn på digitalt bakkenett, så jeg skal ikke gjenta de tingene jeg sa i den replikkvekslingen.

Når det gjelder medias dekning av straffesaker, synes vi det har vært en betenkelig utvikling i den senere tid. Man trykker navn og bilder av vitner og av tiltalte. Vi er redd for at folk forhåndsdommes i media. Man dømmes av samfunnet rundt seg, av potensielle jurymedlemmer eller av meddommere.

Dette er selvfølgelig ikke lett. Vi er opptatt av pressens frihet, men den må balanseres mot enkeltmenneskets krav på vern. Vi mener at tiltaltes og vitners anonymitet i media skal sikres inntil dom foreligger. Unntak må selvfølgelig gjelde for personer som er ettersøkt av politiet, og som vurderes som farlig for sine omgivelser.

For øvrig er vi ikke spesielt fornøyd med pressens selvjustis. Pressens Faglige Utvalg synes ikke å inneha den distanse som skal til for å utføre en nøytral tilsynsfunksjon. Vi ønsker derfor en vurdering av om man kan etablere en nøytral og uavhengig tilsynsordning for pressens og medias etikk og fremferd i forhold til enkeltmenneskers personvern og rettssikkerhet. Alternativt kan vi på dette området utvide Datatilsynets mandat.

Jeg vil ta opp forslagene fra Fremskrittspartiet og samtidig signalisere at vi håper at voteringen kan legges opp slik at vi får muligheten til å støtte forslagene nr. 19 og 20, fra SV, som er i tråd med vårt syn.

Presidenten: Ulf Erik Knudsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Trond Giske (A): I Fremskrittspartiets politikk når det gjelder marked og konkurranse, er det ofte en viss schizofreni å spore.

På den ene siden har man noen liberalistiske grunnprinsipper som taler for en bredde i eierskap, en bredde i selskaper for å få til den konkurransen man drømmer om, noe som krever en ganske streng regulering og lovkontroll fordi en del markeder har naturlige monopoltendenser. På den andre siden har man også en tendens til å stille seg på pengemaktens side og støtte opp om de karene – som det da ofte er – som har den største lommeboken. Så også her på medieområdet.

På den ene siden er Fremskrittspartiet med på merknader som ganske godt argumenterer for hvorfor vi ikke bør bygge opp under en ytterligere eierskapskonsentrasjon i mediemarkedet – i tråd med Fremskrittspartiets mer liberalistiske konkurranseverdier. På den andre siden går man langt i å antyde at man bør vurdere en heving av det nasjonale eierskapstaket til 49 pst. Det betyr at man åpner for at én eier skal kunne kontrollere halvparten av mediemarkedet i Norge, noe som må sies å stå i motstrid til prinsippene om konkurranse og mangfold.

Mitt spørsmål til representanten Knudsen er derfor: Hvilket av de to hensynene er det Fremskrittspartiet vil la vinne fram i dette spørsmålet?

Ulf Erik Knudsen (FrP): Jeg kjenner meg svært dårlig igjen i beskrivelsen av at Fremskrittspartiet er veldig opptatt av disse med fete lommebøker. Det er andre partier i denne salen som løper på middager med representanter for storkapitalen, ikke Fremskrittspartiet.

Når det gjelder vårt syn på eierskap, er det grunnfestet i vårt program, som sier at vi ønsker begrensninger. Men når det gjelder lovens grense for eierskap på nasjonalt nivå, mener vi at det bør være et tak. Vi har ikke tatt noen konkret stilling til hvor det bør ligge. Vi har et ønske om å bygge opp nasjonale eierskapsstrukturer som har ressurser og kapasitet til å hevde seg i forhold til utenlandske eierinteresser. Noe kan da tyde på at vi kommer til å ende på 49 pst., men samtidig er vi bekymret for at en slik heving av det nasjonale taket kan føre til en vesentlig reduksjon med hensyn til eiermangfoldet. Kanskje kan også ytterligere eierskapskonsentrasjoner få som effekt at norske medieselskaper blir mer interessante som oppkjøpsobjekter for utenlandske investorer.

Dette er på ingen måte noen lett sak, og som det vil fremgå både av mitt hovedinnlegg og av våre merknader, har vi ikke konkludert. Vi vil konkludere når Regjeringen kommer tilbake med forslag om lovrevisjon på dette området.

Olemic Thommessen (H): Representanten Knudsen brukte en god del tid på NRK. Det skjønner jeg godt, for Fremskrittspartiet har jo inntatt et tydelig standpunkt når det gjelder dette, nemlig at man på sikt ønsker å selge NRK.

De vurderingene som ble foretatt, ble i det alt vesentlige foretatt ut fra hva jeg vil kalle markedsvurderinger. Slik sett er det mye der man sikkert kunne slutte seg til.

Det er slik at når en del av oss vil satse på NRK og bruke NRK, så er det fordi vi ser NRK som et viktig kulturpolitisk redskap i en situasjon der Norge blir en liten kulturnasjon i et internasjonalt bilde. Vi har viktige hensyn å ivareta i forhold til produksjon for barn, i forhold til norskprodusert musikk, i forhold til debatter med norsk utgangspunkt – hele rekken av de indikatorer i en kultursammenheng som gjør at det norske publikum følger seg hjemme.

Jeg savner en kulturpolitisk utdyping av hva Fremskrittspartiet tenker seg i denne sammenhengen. Er det slik at Fremskrittspartiet tenker seg at dette er ivare tatt innenfor rene markedsmekanismer, eller er det slik at Fremskrittspartiet kanskje tenker seg andre måter å ivareta dette på? Eller tenker kanskje ikke Fremskrittspartiet at det er nødvendig å ivareta dette overhodet?

Ulf Erik Knudsen (FrP): Representanten Thommessen har selvfølgelig rett i at vi ønsker å få politikernes klamme hender vekk fra NRK og få bort lisensen. Markedet, mente representanten Thommessen, var hovedgrunnen til det. Hovedgrunnen er ikke nødvendigvis markedet, men retten for forbrukerne til frie valg, friheten til å velge det produktet man vil, og betale for det produktet man velger, og at man ikke skal tvangsbetale for NRK, som man gjør nå.

Jeg tror at vi alltid vil ha et marked i Norge for norskprodusert stoff. Vi vil helt sikkert som nordmenn etter spørre norsk musikk og norske TV-programmer, og jeg tror derfor med stor sikkerhet at dette ikke vil være noe problem.

Ågot Valle (SV): Jeg har med stor interesse lest merknadene fra Fremskrittspartiet, og jeg siterer:

«Når det gjelder pressestøtte har komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet sterke prinsipielle innvendinger mot denne formen for selektiv støtte. Disse medlemmer mener at pressen skal være uavhengig av myndighetene, og går inn for en avvikling av pressestøtteordningen over en to-års periode.»

Det ser ut som om Fremskrittspartiet har en forestilling om en frittsvevende presse, og det mener jeg må foregå bare i Fremskrittspartiets hode. I virkeligheten vil markedets jernharde lov sørge for at vi får en gigantisk nedlegging av aviser som betyr mye for mangfoldet – og det tror jeg Fremskrittspartiet vet. Fremskrittspartiet legger opp til at aviser som Bergensavisen, Nationen og Klassekampen vil måtte gi opp. Jeg vet hva f.eks. en avis som Bergensavisen betyr for muligheten til å komme fram med forskjellige typer budskap. Jeg lurer på om man egentlig har tenkt på hvordan representantene Sortevik og Ståhl Woldseth hadde kunnet kommet fram i dag uten den alternative Bergensavisen.

Ikke bare legger Fremskrittspartiet opp til en sentralisering til noen få aviser, men også til Akersgata. Ytringsfriheten har også en verdi i Bergen. For å ta en parallell, så sørger markedskreftene for at vi har fått ett flyselskap mellom Oslo og Bergen.

Så sier Fremskrittspartiet at nr. 2-avisene og de meningsbærende avisene skal kunne rasjonalisere. Nå har både ECON og Statskonsult lagt fram rapporter der de sier at disse avisene har tatt ut rasjonaliseringsgevinstene for lenge siden. Har da Fremskrittspartiet noen andre opplysninger?

Ulf Erik Knudsen sier også at ingen ønsker seg bare én avis eller bare én TV-kanal, men er det da smart å legge opp mediemakta slik at den blir monopolisert på en slik måte som Fremskrittspartiets politikk vil innebære?

Ulf Erik Knudsen (FrP): Fremskrittspartiets politikere har i mange tilfeller hevdet at deler av media boikotter Fremskrittspartiet, og dette er jo en meget god beskrivelse av at dette er tilfellet. Det må jo da være slik at Fremskrittspartiets representanter fra Hordaland boikottes av Bergens Tidende.

Når vi legger opp vår mediapolitikk, gjør vi ikke det etter hvorvidt representantene Sortevik og Ståhl Woldseth får intervjuer i de avisene. Det er mulig at SV legger opp sin mediapolitikk på den måten, men vi prøver altså å ha en mer prinsipiell tilnærming til dette.

Det som jeg tror vil skje hvis vi kutter i pressestøtten, er at veldig mange aviser vil begynne å prøve å tenke nytt. De vil se på nye inntektsmuligheter, de vil se på forandring av produktet sitt, og de vil få en kvalitetsheving.

Den subsidieringen som ligger i pressestøtten pr. i dag, er kun med på å fasttømre det systemet og det markedet som vi nå har.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Magnar Lund Bergo (SV): For et lite land som Norge er det spesielt viktig kulturelt å ivareta meningsmangfoldet og videreutvikle allmennkringkastingsprofilen, ikke bare i NRK, men også i de kommersielle fjernsyns- og radiokanalene. Samtidig må lokalkringkasting og lokalpresse sikres muligheter til å ivareta nærhet til og identitet for lokalbefolkningen, fordi dette er viktige supplementter til riksdekkende medier.

Mediekvalitet og mangfold trues i økende grad av eierkonsentrasjon og kommersialisering. En viktig del av begrunnelsen for frislipp av kommersielle radio- og TV-kanaler var nettopp mangfold i meninger og innhold. Flere enn jeg har vel en stadig sterkere følelse av at det har blitt enfold i mange kanaler. Jeg vil vise til innledningen i mediemeldingen, som starter med et prinsipielt utgangspunkt: Ytringsfriheten er en avgjørende forutsetning for en demokratisk styreform. Et demokrati krever en befolkning som kan delta fritt i meningsutveksling om politikk og andre samfunnsproblemer. Forutsetningen for dette er fri tilgang på et mangfold av informasjon og synspunkter fra ulike politiske partier, interessegrupper og lignende. Mediene utgjør i denne sammenheng et institusjonalisert system for informasjonsformidling.

Etter min mening berører vi her noe av kjernen i vårt demokratiske system, nemlig ytringsfriheten og fri tilgang til informasjon og folkeopplysning.

Så over til det vi har vært inne på før i dag, om digitalt bakkenett og bredbånd. Jeg mener som sagt tidligere at noe av det mest sentrale er å sikre at informasjons- og kommunikasjonsnettverk skal være tilgjengelig for alle, og at alle institusjoner, virksomheter og enkeltmennesker skal få like vilkår. Særlig med tanke på enhetspris over hele landet, lik kapasitet og lik hurtighet i utbyggingstakten.

Etter min mening kan den nye teknologien, tatt i bruk på en riktig måte, være med på å utjevne forskjeller mellom norsk sentrum og periferi og gi et fantastisk fremtidsrettet løft ute i distriktene med tanke på fjernundervisning, nye medier og brukervaner for skoler, næring, helse, bibliotek og annet.

Jeg mener det ut fra den informasjonen som nå er gitt i mediemeldingen, er et for dårlig grunnlag til å skulle binde seg opp til noen teknisk løsning eller teknologisk sendeplattform. Det er altfor mange usikkerhetsfaktorer som ennå ikke er godt nok belyst gjennom mediemeldingen.

Jeg mener det kan være mulig at det mest hensiktsmessige er å ta i bruk allerede eksisterende infrastruktur. Det er meget viktig at det etableres felles åpne standarder for alle digitale medier, dvs. ett sett regler for utveksling av data.

Jeg er meget skeptisk til den nye rollen NRK og TV 2 jobber mot som distributører av det digitale bakkenettet gjennom det nystartede selskapet NTV AS. Prinsipielt er dette en rolle som det ikke er ønskelig at allmennkringkasterne har, som har det klare oppdrag å være en innholdsprodusent og ikke en distributør. Slik jeg ser det, er det ikke ønskelig at NRK og TV 2 skal få enerett og monopolisere en teknologisk plattform.

I disse dager blir svar på spørsmål fra departementet om konsesjonsbetingelser og digitalt bakkenett sendt tilbake til departementet fra forskjellige store aktører. Jeg mener dette er vesentlig informasjon komiteen må bli forelagt før det er mulig å ta en beslutning i forhold til noen teknologisk løsning.

Sosialistisk Venstreparti har på bakgrunn av denne situasjonen fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen utsette avgjørelsen vedrørende utbygging av digitalt bakkenett til høringsuttalelsene rundt konsesjonsreglene på utbyggingen av det digitale bakkenettet er bearbeidet og forelagt Stortinget som en egen sak.»

Jeg opplever samtidig store uenigheter blant aktørene i markedet i synet på hvilken teknologisk plattform som er den beste til å ivareta den digitale allmennretten og samtidig oppfylle forventningene til framtidens krav om en bra toveiskommunikasjon. På bakgrunn av dette har vi også fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en melding om sitt valg av og begrunnelse for den teknologiske plattformen som velges, som enten er digitalt bakkenett eller bredbånd. I samme melding må det legges fram en oversikt over kostnader og tidsperspektiv for gjennomføringen av den valgte løsningen for hele landet.»

Jeg oppfatter at det er meget splittet syn på hvordan selve utbyggingen av et digitalt bakkenett eller bredbånd skal skje, eller for den saks skyld et kombinasjonsnett bestående av ny og gammel infrastruktur som allerede eksisterer.

Vi har ikke tatt endelig stilling til endelig valg av teknologisk plattform, men jeg mener at det viktigste styrings- og reguleringsverktøyet myndighetene vil kunne ha, er nettopp å legge sterke føringer gjennom konsesjonsvilkårene, legge helt klare føringer for hva Stortinget ønsker å oppnå, og stille klare, etterprøvbare krav til tilbyderne av en teknologisk plattform.

Det er visse områder jeg vil nevne, som bør diskuteres i forhold til innholdet i konsesjonsvilkårene:

- NRK og TV 2 og lokale tv-kanaler må sikres plass i et eventuelt bredbånd.
- Det må etableres felles åpne standarder.
- Det skal ikke være lov til å ha en vertikal integrasjon.
- Det må være nok kapasitet til å dekke viktige behov annet enn bare ren underholdning.
- Konsesjonsperioden må stadfestes.
- Utrulling av digitale motorveier og medier gjennom kommune og fylkesplaner må samkjøres.
- Vi må lovfeste en forpliktende kundeservice til abonnent av digitale tjenester.
- Vi må starte utbyggingen i distriktene før storbyene.
- Vi må si nei til aggressiv reklame rettet mot barn og unge.

Vi må også kunne diskutere fordeler og ulemper med å ha én stor aktør til å bygge ut. Fordelene er at en stor aktør har teknologikunnskaper på forskjellig nivå og kan tilby forskjellige løsninger der det måtte være påkrevd. Ulempene er at en dominerende aktør får for stor markedsrett og kan misbruke denne til fordel for egne selskaper og interesser. Dette må selvfølgelig reguleres gjennom konsesjonsvilkår.

Det har kommet flere rapporter fra Samferdselsdepartementet når det gjelder bredbånd til kommunene. Den siste rapporten kom den 19. mars 2002, «Bredbånd i Kommunene». Jeg synes det er underlig om ikke Stortinget samkjører Samferdselsdepartementets anbefalinger og kommer med et helhetlig syn på tvers av departementene når det gjelder valg av den digitale sendeplattformen.

Post- og Teletilsynet, Konkurransetilsynet, Eierskaps- og Statens medieforvaltning vil alle ha meget viktige roller i tiden framover, og det er ekstra viktig at de blir tilført nok ressurser til å kunne mestre alle de utfordringene som vil komme daglig, og som vil kreve raske svar og avgjørelser.

Jeg opplever at mange av oss er i ferd med å utvikle en digital livsstil, der digital teknologi benyttes i utøvelsen av en rekke dagligdagse aktiviteter, som f.eks. informasjonssøking, betaling og innkjøp. Nye digitale tjenester som fjernundervisning, telemedisin, nettavis, nettbank, åpen online og offentlig informasjon er i ferd med å bli en del av vår hverdag. Jeg vil igjen poengtere at det er særdeles viktig ikke å trekke forhastede konklusjoner før all tilgjengelig informasjon har kommet til Stortinget.

Det er viktig å være tålmodig nå rett før målstreken, slik at Stortinget ikke blir sittende med store ekstrakostnader og en digitalisering som bare rekker ut til dem som kan betale for tjenestene. Dette må være en rettighet til alle, uavhengig av sosial status, kjønn, alder og geografisk tilknytning.

Midt oppe i all digitaliseringen er det også viktig å tenke på personvern og ikke tillate at kommersielle markedsaktører registrerer all aktivitet vi som enkeltmennesker gjør på nettet. Det kan true integriteten til enkeltmennesker og hindre ytringsfriheten og søken etter informasjon.

Så til eierskap. Jeg har ikke sett noen grunn til å skulle endre medeierskapsloven. Denne loven skal sammen med Eierskapsstilsynets fullmakter sette en grense for hvor stor en aktør kan bli gjennom oppkjøp på rundt en tredjedel av det nasjonale dagspresse- og/eller fjernsynsmarkedet. Det er mulig å gjøre unntak fra denne regelen dersom det er fare for nedleggelse.

Jeg mener at det å heve eierskapsbegrensningen til 49 pst. vil kunne få svært uheldig konsekvenser i form av en for sterk eierkonsentrasjon, som kan bety en fare for mangfoldet i dagspresse og kringkasting og derigjennom for de reelle ytringsmulighetene. På nasjonalt plan er det en grense for hvor mye en aktør kan kontrollere på en tredjedel av mediene. På lokalt eller regionalt plan skal en aktør ikke kunne kontrollere de fleste eller alle mediene innenfor et bestemt geografisk område.

Jeg vil opprettholde hovedformålet med loven, nemlig å fremme ytringsfriheten i vid forstand. En annen utilsiktet effekt kan være at norske medieselskaper kan bli mer interessante som oppkjøpsobjekter for utenlandske investorer. For oss i Sosialistisk Venstreparti er det ikke ønskelig å være en del av den økende globalisering og konsentrasjon av mediemakten.

Avslutningsvis vil jeg slå fast at noe det mest fundamentale prinsippet i vårt demokratiske system er ytringsfriheten og fri tilgang til informasjon og folkeopplysning. Disse grunnpilarene i vårt samfunn gir oss unike muligheter til å eksistere som frie og meningsbærende mennesker. Det viktigste som står på den mediepolitiske dagsordenen nå, er å sikre alle lik tilgang til den digitale framtid.

Jeg vil ta opp de forslagene vi har i innstillingen, og det forslaget som er omdelt i salen.

Presidenten: Magnar Lund Bergo har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Olemic Thommessen (H): Representanten Lund Bergo kommer på vegne av SV svært ofte tilbake til uttrykket «kommersialisering». Det er et troll som løftes fram i ulike sammenhenger. Denne gangen var det i kjølvannet av pressestøtte, og det ble trukket inn i forhold til de kommersielle lokalradioene.

Jeg skulle gjerne fått SV til å utdype lite grann hvor mange hoder det er på dette trollet. Hva tenker man seg at de lokale radio- og tv-stasjonene og de små avisene

egentlig skal leve av? Tenker man seg en eller annen slags form for statsstøtte jevnt over til alle mulige som skal drive medievirksomhet? I dag er det jo slik at lokalradioen har et så tynt finansieringsgrunnlag at de knapt klarer seg. Radiomediet ligger dessverre litt etter i redaksjonell kvalitet, og det er jo fordi det er vanskelig for dem å skaffe midler til virksomheten. Det må være viktig at vi greier å skape en sunn økonomi, også i andre medier enn bare i dem som mottar offentlig pressestøtte. Det må være viktig at vi greier å få så pass tyngde i dette at vi får et flerfold i medier, også på den måten at vi har kvalitativt gode utfordrere til lokalavisene i lokal radio og TV.

Som sagt: Hva er det SV sikter til? Er det galt at man selger annonser? Er det galt at man lager et produkt som noen vil kjøpe? Hva er det SV tenker på i denne sammenhengen?

Magnar Lund Bergo (SV): På spørsmålet om hva vi mener med «kommersialisering», vil jeg svare at det mener jeg vi har redegjort for i rimelig mange sammenhenger.

Når det gjelder dette med nærradioer som sliter for å overleve, kan vi bare beklage at det er slik. Vi synes at nærradioer er et gode hvis det er gode nærradioer. Og hvis vi skal følge Thommessens logikk, vil jeg tro at gode nærradioer vil tiltrekke seg annonsekroner og ha muligheten for å overleve. La meg snu på det og si det annerledes: Hvis det for å drive nærradio er nødvendig å bruke sendetiden på bingo eller på å spille plater, som veldig mange av dem gjør, synes jeg ikke det er noe stort tap om de forsvinner. Så kanskje har det noe med kvaliteten i de kanalene å gjøre.

Ellers syns jeg at skal lokalradioer drive kommersielt, ja, da må de finne en kommersiell måte å drive på. Vi i SV aksepterer jo at det fins kommersielle medier, og at en del skal overleve på å være det. Men det i seg selv er ikke nok. Det er derfor vi ønsker å opprettholde pressestøtten.

Ola T. Lånke (KrF): Representanten Lund Bergo har i dag lagt fram et benkeforslag hvor han ønsker å gi Allmennkringkastingsrådet utvidede fullmakter.

Allmennkringkastingsrådet er en slags vaktbikkje for allmennkringkastingen i Norge – NRK, TV 2, P4 – og gir hvert år ut en rapport om situasjonen i riket på det området. Det er veldig nyttig lesning ikke minst for departementet og Medieforvaltningen som skal håndheve disse fullmaktene, men nyttig også for de ulike mediene.

I dag er det Statens medieforvaltning som har til oppgave å følge opp Allmennkringkastingsrådets rapporter og det de måtte peke på som er uregelmessig i forhold til konsesjonsavtalene. Når SV nå ved et benkeforslag foreslår å ta dette ut, må det være noe som har kommet på fort, så vidt jeg kan skjønne, slik at man nå ikke lenger finner at Statens medieforvaltning er et egnet organ til å ha den rollen som det har hatt til i dag.

Mitt spørsmål til representanten Lund Bergo blir da: Hva er det ved Statens medieforvaltnings, og eventuelt departementets, håndtering av disse sakene som man

ikke er fornøyd med siden man vil ta det ut og legge det inn i et helt nytt organ? Og jeg går ut fra at man da vil opprette et nytt byråkrati rundt dette for å styrke det? Hvilke sanksjonsmuligheter vil man innføre her? Jeg må jo legge til at personlig ser jeg dette forslaget som veldig betenkelig, nettopp fordi det er Medieforvaltningen og departementet som rår over det øvrige virkemiddelapparat, som sitter med konsesjonene, og som vil være de som naturlig har den beste oversikten over dette og kan foreta de inngrep som er nødvendige i forhold til allmennkringkastingen.

Magnar Lund Bergo (SV): Når vi fremmer det forslaget vi gjør, er det med tanke på at Allmennkringkastingsrådet vil være det viktige organet i framtiden. Vi mener det vil kunne spille en enda mer aktiv rolle i disse sakene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ola T. Lånke (KrF): Først vil jeg gi ros til saksordføreren, Olemic Thommessen, for grundig og godt arbeid med meldingen.

I enhver diskusjon om mediespørsmål kan det være klokt å minne om hva et «medium» er, nemlig et *middel* til å nå fram med et budskap. Målet er kommunikasjon, formidling av språk, ytring, kunnskap og opplevelse. I dag ser vi at disse midlene, eller mediene, i økende grad også brukes til å nå andre mål, nemlig å sikre forrentning av kapital. Målet er å bli størst mulig og tjene enda flere penger. Slik blir mediet også et mål i seg selv. Det blir et mål å få en konsesjon, en kanal, en frekvens eller et annonseorgan. Innholdet blir mer eller mindre underordnet dette.

Det er ikke galt å tjene penger på medier – tvert imot er det nødvendig for å sikre etableringer. Men det er også viktig å sikre at det både finnes spilleregler som hindrer uheldige koblinger mellom kapital og redaksjonelt innhold, og at disse spillereglene etterlevs.

Hensikten med en offentlig politikk i forhold til medier er å sikre allmennheten best mulig tilgang til allsidig informasjon, kunnskap og innsikt. Derfor er det et samfunnsmessig ansvar i dette konglomerat av kryssende interesser å sørge for at det også finnes ulike formidlingskanaler, slik at det i størst mulig grad sikrer flyt av alternativ informasjon, ytring og et bredt spekter av meninger – det vi kaller mangfold. Mangfoldet er avgjørende for å sikre det vi kaller ytringsfrihet. Det blir viktigere enn noen gang å finne tiltak mot monopoldannelser, enten det gjelder innholdsproduksjon eller distribusjon.

Etter Kristelig Folkepartis mening bidrar den fremlagte meldingen til en aktiv prosess for å komme videre i forhold til disse viktige problemstillingene. Mye arbeid ligger foran oss når det gjelder å følge opp de mange utfordringene i meldingen.

Kristelig Folkeparti vil fastholde nødvendigheten av å bruke selektive virkemidler for å nå en del sentrale mediepolitiske mål. Ett av dem er å sikre det avismangfold som må betraktes som en nærmest unik kulturverdi i det

norske samfunnet. Vi er glad for at vi gjennom Sem-erklæringen har oppnådd støtte for å opprettholde produksjonsstøtten de nærmeste årene. Det gir rom for i alle fall å sikre, og helst øke, støtten til lokalavisene, som betyr svært mye, bl.a. for styrking av lokaldemokratiet. Det betyr videre opprettholdelse av støtten til de rikspolitiske meningsbærende avisene, som i høy grad bidrar til mangfold og verdiformidling.

Situasjonen for de såkalte nr. 2-avisene er blitt svært usikker. Så vidt mulig bør det fortsatt være et mål å bidra til aviskonkurranse på de steder der det ennå er to aviser. Men i noen tilfeller har vi sett at markedets begrensning tilsier at det kun er plass til én avis. Da er det kanskje bedre med én sterk god avis enn med to svake og dårlige. I slike tilfelle kan det være mer riktig å sørge for at det finnes andre måter å sikre konkurransen på. Med dette som bakgrunn kan det være klokt at det nå blir sett nærmere på selve innretningen av pressestøtten, særlig i forhold til nr. 2-avisene.

Kristelig Folkeparti er opptatt av å styrke alle typer lokalmedier. Som lokale kulturformidlere og identitetsskaper er både lokalradio og lokal-TV svært verdifulle. Det er gledelig å se at den økonomiske situasjonen for lokal-TV-stasjonen er stabil og i bedring. Fra vår side er vi opptatt av å sikre rammevilkårene for begge disse mediene, både ved at de får en plass i det nye digitale mediebildet, og at tilgangen på økonomiske ressurser bedrer seg. Kristelig Folkeparti har programfestet en form for mediestøtte til lokalmediene, uten at det har lyktes oss å komme videre med dette til nå. Det er pekt på flere forhold som kan bedres når det gjelder økonomien for lokalradioene, deriblant justering av reglene for radiobingo. Dette er noe departementet nå må se på.

Eierskap i mediene er et svært aktuelt tema. Særlig gjelder det på det nasjonale plan. I dag har vi en reguleringsmekanisme i eierskapsloven og Eierskapstilsynet som kontrollorgan. Kort og forenklet kan vi si at det både er viktig å sikre muligheter for norske selskaper som ønsker å satse stort i vårt eget land, samtidig som det også er viktig å hindre at det norske medielandskapet legges for åpent for oppkjøp fra utenlandske mediegianter. Det er ikke lett å se hvordan en med én enkelt lovbestemmelse skal ivareta begge hensyn. Kristelig Folkeparti har derfor gått inn for at det ved en ytterligere gjennomgang blir nærmere vurdert om det er klokt å øke eierskapsbegrensningene til 49 pst. En slik løsning vil i så fall fordre et sterkt tilsyn, og vi mener at det kan være riktig å koble Eierskapstilsynet nærmere opp mot Konkurransetilsynet, slik at vi kan få en styrking av begge. I denne sammenheng mener vi også det nå er et riktig skritt å sørge for å lovfeste prinsippene i redaktørplakaten.

Overgang til digital teknologi står for døren også når det gjelder mediene. Jeg vil her bare si at Kristelig Folkeparti støtter departementets opplegg for utlysning av en konsesjon på bakkesendt digital-TV. Først og fremst tror vi dette er viktig for å sikre våre allmennkringkastere muligheter i det norske markedet, og samtidig er det det eneste som også sikrer at lokal-TV kan sendes digitalt. Dette er nærmere omtalt i våre merknader.

Til slutt er jeg glad for at det er et bredt flertall i komiteen som er opptatt av å styrke medieforskningen, som samtidig verdsetter det arbeid som utføres i regi av Rådet for anvendt medieforskning, og som ønsker at dette organet skal opprettholdes.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Som mange andre har eg lese i avisene denne veka at statsminister Bondevik seier at det er han og hans regjering som styrer dette landet. Her i huset ser me ei regjering som på felt etter felt gjev frå seg retten og moglegheita til å styra. I dag gjeld det NRK. Me pålegg enkeltpersonar og familiar i dette landet å betala nær 1 800 kr i året i lisens, og me har ansvar for å styra bruken av dei pengane til vårt felles beste. Så overlèt me – eller iallfall fleirtalet – styringa til NRK-leinga og NRKs styre. Når dei vil leggja ned distriktkontor eller la vera å oppretta nye som me – inkludert Kristelig Folkeparti – har pålagt dei før, når dei vil leggja ned Kringkastingsorkesteret og utanlandssendinga, seier eit fleirtal: Det kan ikkje me gjera noko med! Det handlar nok meir om vilje.

Det er mykje eg i denne samanhengen kunne hatt lyst til å spørja min tidlegare kollega i kulturkomiteen, som på mange måtar har skifta side, om. Men eg vil bare spørja korleis han vil forklara f.eks. norske misjonærar ute i verda at dei skal mista sin kjæraste og kanskje einaste jamne kontakt med Noreg for at NRK skal spara utgiftene til 4–5 stillingar på eit budsjett på 3 milliardar kr.

Ola T. Lånke (KrF): Først må jeg si at det var et hyggelig gjensyn med representanten Ausdal Starrfelt i en medie- og kulturdebat, som vi hadde en del av i forrige periode. At det er Bondevik som styrer, håper jeg at Arbeiderpartiet også er innforstått med, selv om det av og til ikke virker slik.

Dette temaet gjelder NRK. For ca. seks år siden ble Norsk rikskringkasting skilt ut som et eget helstatlig aksjeselskap. Man opprettet eget styre med ansvar for forvaltningen og fikk en egen kringkastingssjef med vide fullmakter. Kristelig Folkeparti var ikke med på det den gangen, men det var derimot Arbeiderpartiet, så vidt jeg husker. Vi har imidlertid innstilt oss på å respektere at slik er situasjonen, og av den grunn har vi ønsket å utvise varsomhet når det gjelder å gå inn og detaljstyre NRK. Jeg har konstatert i den senere tid at Arbeiderpartiet og regjeringspartiene har en viss uenighet gående på dette området, selv om jeg betviler at Arbeiderpartiet i regjeringssposisjon hadde vært like interessert i å gripe inn i NRKs integritet.

Jeg må nok si, med referanse til flere av de punktene som representanten Ausdal Starrfelt tok opp, at heller ikke Kristelig Folkeparti er glad for å konstatere at distriktkontorer blir lagt ned og slått sammen. Når det gjelder det, har jeg i hvert fall forvissnet meg om at det kommer et meget godt resultat ut av det, og det er tjenestene

som teller. Vi har i forrige debatt om dette selv påpekt at Nordland skal ha sin distriktssending.

Når det gjelder misjonærene og andre som bor i utlendighet, har jeg møtt noen av dem. De er lei seg for dette, og jeg benytter nå anledningen til i hvert fall å hilse til NRKs ledelse, som sitter her i salen, og be dem om at de prøver å ta vare på de forbindelsene til våre nordmenn i utlandet.

Presidenten: Ja, det kommer nok godt med.

Ågot Valle (SV): Her blir det flere gjensyn! Og jeg må si at i forhold til i forrige periode er Kristelig Folkeparti ikke til å kjenne igjen. Ikke bare legger de opp til lokale avismonopol ved å oppheve eierskapsbegrensningene på lokalt og regionalt nivå, men de vil også tukle med nasjonale eierskapsbegrensninger.

La oss ta et mulig scenario: Schibsted har skaffet seg 49 pst. av eierandelene i et TV 2 som går godt og skaffer eierne god avkastning. Likevel – av en eller annen grunn – vil Schibsted selge seg ut, og Berlusconi kaster sine øyne på TV 2-aksjene. Ut fra utviklinga i Italia, mener Kristelig Folkeparti at det er en ønskelig utvikling? Og hvordan vil Kristelig Folkeparti eventuelt hindre at dino-saurene ute i Europa kaster seg over det norske mediemarkedet, som tross alt har et ganske kjøpsterkt publikum?

Så tar Kristelig Folkeparti til orde for en sammenslåing av Eierskapstilsynet og Konkurransetilsynet. Til det vil jeg si at Eierskapstilsynet har hatt som oppgave å se til at det er et bredt eiermangfold, mens Konkurransetilsynet har som oppgave å se til at det skal være konkurranse. Med andre ord: For Konkurransetilsynet vil det være nok med to mediehus.

Kristelig Folkeparti har tidligere vært enig med SV i at det er nødvendig å øke pressestøtta, fordi vi begge to har sett at flere aviser virkelig har strevd. Nå snakker Kristelig Folkeparti om at det er nok med den pressestøtta som er, og heller ikke vil de være med på en ny ordning med støtte til etablering av nye aviser. Kan Lånke begynne hvorfor han nå har inntatt denne holdninga?

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Ola T. Lånke (KrF): For å ta det siste først, representanten Valles spørsmål om hvorfor vi går imot etableringsstøtte. Vi har vel ikke omtalt det i innstillingen, men det står i meldingen som vår regjering har lagt fram, at det skal innføres. Jeg vil overlate til statsråden og departementet å finne ut hva man vil gjøre i forhold til det. Jeg ser mange positive sider ved å ha en slik etableringsstøtte, og det må vurderes opp mot forholdet til den øvrige produksjonsstøtten og behovet for den. Men den saken overlater vi til departementet.

Når det gjelder det som var hovedsaken i Ågot Valles replikk, gikk det på eierskapsproblematikk, som Kristelig Folkeparti ønsker skal utredes nærmere. Jeg erkjenner gjerne at det er et veldig vanskelig område, og det er

vanskelig å vite hvilke konsekvenser ulike bestemmelser vil få.

Når det gjelder de lokale og regionale eierskapsbegrensningene, ser ikke vi at det i det norske relativt begrensede markedet er noe særlig praktisk å ha disse begrensningene, fordi det er få organer. Det er få eiere det er snakk om. Vi må heller lytte litt til forskere og andre som sier at konkurransen i Norge kanskje er best tjent med at man ser på forholdet mellom de ulike nivåene istedenfor å prøve å opprettholde flere organer på ett og samme sted.

Når det gjelder det nasjonale, synes jeg det i høyeste grad er vanskelig å si hva utfallet kan komme til å bli. Mye taler for at vi bør beholde en begrensning på 1/3, men det er også ting som taler for at vi kanskje bør øke det for at norske selskaper skal kunne kjøpe seg opp ytterligere for å styrke det norske engasjementet i det norske mediemarkedet, fremfor at vi skal få inn utenlandske oppkjøpere.

Frykten for Berlusconi var egentlig litt ny for meg. Jeg har ikke vært klar over at Berlusconi har forsøkt å gjøre sitt inntog på det norske mediemarkedet. Jeg vil nå vente og se om det skjer – foreløpig tror jeg han gjør det bra ute. Jeg kunne gjerne ha kommentert det ytterligere, men jeg får ikke tid til det, så det får være til en annen gang.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Eli Sollied Øveraas (Sp): Eg vil òg gi ros til saksordføraren for ryddig og godt arbeid med ei relativt omfattande melding.

Knapt innanfor noko område skjer endringar så raskt som i mediepolitikken. Det som synest å vere dagens gode løysingar, vert kjapt til gårdsdagens løysingar. Informasjonstilfanget frå etermedia og aviser er stort, og det norske folk, som er på verdstoppen som avislesande folk, har rikeleg å velje mellom. I lys av utviklinga får vi stadig nye kanalar med tilbod inn i stuene våre. Mediemangfald og ytringsfriheit er sjølve berebjelkane i norsk mediepolitikk.

NRK som ein riksdekkjande, lisensfinansiert og reklamefri kanal har vi som eigar eit særleg ansvar for, samtundes som kanalen har eit særleg ansvar overfor det norske folk. Ein eigar både kan og skal vere aktiv i forvaltninga av sitt eigarskap. Det er vanleg for alle eigarar, og Stortinget bør ikkje vere noko unntak i så måte i høve sitt forhold til NRK.

Stortinget har i konsesjonsvilkåra til TV 2 stilt klare krav til kanalen. Det vil òg vere naturleg at Stortinget kan stille klare krav til NRK. Til dømes har Stortinget auka lisensen med tanke på å realisere utbygging av distriktsendingane. At Stortinget då meiner at det *skal* vere distriktsendingar i alle fylke, er ein naturleg konsekvens av tidlegare vedtak.

NRK og TV 2 sine konkrete initiativ for å kome vidare med tanke på å etablere kanalar for digital sending, er interessante. Stortinget sa under behandlinga av St.meld. nr. 46 for 1998-99 ja til innføring av digitalt fjernsyn. Ei

digitalisering av bakkenettet som NRK og TV 2 ser for seg, har fleire positive element:

- Det kan tilfredsstillende kravet til dekningsgrad, og dermed kan det raskt etablerast digitalt fjernsyn for heile befolkninga.
- Det er òg den sendeplattforma som reelt kan underleggjast nasjonal, mediepolitisk myndigheit.
- Det mogleggjer den beste og billegaste løysinga for region- og lokalfjernsyn over heile landet.

Som sagt innleiingsvis er vi i Noreg på verdstoppen som avislesande folk. Vår avisflora har uvurderleg betydning både som informasjonskjelde om det offentlege Noreg og som arena for innspel, synspunkt og meningsytringar for den vanlege borgar i samfunnsdebattar. Ikkje minst er dei minste lokalavisene viktige i dette biletet. I tillegg bidreg dei til å styrkje det nynorske språket, i og med at mykje av stoffet i desse avisene ligg føre på nynorsk.

Meldinga går inn for ei opptrapping av pressestøtta. Dessverre vert ikkje dette støtta av fleirtalet. Senterpartiet meiner at målet må vere å auke pressestøtta i tråd med innstillinga frå Dagspresseutvalet, slik at den når opp til 1993-nivå.

Med dagens kjøpepress i form av til dels aggressiv reklame retta mot barn og unge er det viktig å understreke at om lag 70 000 barn lever under det vi kallar fattigdomsgrensa. Senterpartiet er bekymra over den stadig sterkare kommersialiseringa av kvardagen til barn og unge. Ikkje minst bidreg media til å forsterke dette. Reklame retta mot barn er etter Senterpartiets syn uakseptabelt. Det vert ofte peika på den manglande interessa hos ungdom for å delta i og engasjere seg i samfunnsdebattar. Prosjektet «Avis i Skulen» er etter mi meining eit positivt tiltak som kan bidra til å auke interessa for aktiv samfunnsdeltaking, og Senterpartiet støttar departementets syn på at dette bør få økonomisk støtte.

Til slutt vil eg omtale eit område som komiteen dessverre ikkje har kommentert i innstillinga. Det gjeld det ansvaret vi har overfor dei om lag 600 000 hørselshemma som lever og bur i Noreg. Det er viktig at også denne gruppa får tilgang til vårt viktigaste medium, nemleg TV. I dag vert førehandsproduserte program teksta, men ikkje direktesende program i NRK eller andre TV-kanalar. Det er etter mi meining eit teikn på demokratiproblem når ei så stor gruppe som 600 000 vert ekskluderte frå samfunnsdebatten ved at dei ikkje kan følgje direktesende nyheits- og aktualitetsprogram på TV. I fleire land er det utvikla teknologi for direktesending. Det gjeld t.d. England, og det gjeld Sverige. Eg ber derfor statsråden som generalforsamling for NRK ta initiativ til at eksisterande teknologi i andre land også vert teken i bruk i Noreg.

May Britt Vihovde (V): Kunnskap og informasjon er sjølve grunnlaget for å kunna delta aktivt i eit levande demokrati. Eit stort mangfald av aviser og andre medium er difor viktige både av omsyn til ytringsfriheit, demokrati, språk og kultur. Mange medium spelar ei altfor viktig rolle i samfunnet til at deira eksistens berre kan avhengja av kravet til økonomisk lønnsmeid aleine. Det vil

difor vera nødvendig å bruka offentlege midlar for å sørja for at media kan utøva sin funksjon.

For dagspressa er momsfrtak og direkte produksjonsstøtte dei viktigaste verkemidla det offentlege bruker for å sikra ein god økonomi. Det er difor viktig at desse blir vidareførte.

For Venstre er omsynet til lokalavisene viktig. Dei synleggjer og stimulerer lokalt kulturliv, er eit forum for å setja den offentlege dagsordenen og er svært viktige for å halda oppe eit levande lokaldemokrati rundt omkring i landet. Venstre er difor svært nøgd med at meldinga legg opp til at støtta til dei minste lokalavisene blir auka.

Sjølv om Venstre også er med på å støtte til såkalla nr. 2-aviser bør halda fram, vil det for oss i framtida likevel vera ei avveging om desse avisene fyller sine oppgaver betre eller annleis enn lokalmiljøet si mestseljande avis. Sjølv om det openbert er gunstige effektar av å ha konkurrerande avismiljø i større lokalsamfunn, bør det vurderast om desse avisene også framover skal prioriterast med ei særskilt ekstra støtte.

Ordninga med produksjonsstøtte kan, fordi den bygger opp under det etablerte avismønsteret, verka konserverande. Venstre meiner det er viktig også å leggja til rette for å sleppa til nye aviser i Noreg. Det er difor positivt at det blir lagt opp til ei tilskotsordning som kan gi ein spore til etablering av slike nye aviser.

Noreg er eit lite land, og ein norsk allmennkringkastar møter ei rekkje utfordringar. I tillegg til den viktige oppgåva det er å verna om og utvikla norsk språk og kultur, skal den tena som folkeopplysar i ei medietid prega av stadig større informasjonsstraumar. Det må difor vera eit offentlig ansvar å sikra mangfald og at informasjon som ikkje er nytteorientert eller profittmotivert, også får plass.

Noreg treng difor framleis ei allmennkringkasting med stor grad av statleg finansiering. Den må sikra dei «smale» tilboda, men også ha oppslutning om si programflate. Ein kanal som utelukkande er smal, vil lett kunna bli marginalisert og uinteressant.

Dagens lisensfinansiering støyter på ein del problem, både når teknologien gjer det mogleg å sjå TV-program utan eit TV-apparat, og i samband med innkrevjing og administrasjon av lisensen, med tilhøyrande kontrollfunksjonar.

Ein bør sjå på om NRK kan finansierast direkte over statsbudsjettet. Det bør også vurderast om lisens eller anna finansiering kan betalast til eit eige allmennkringkastingsfond, der mesteparten naturleg vil tilfalla NRK, men der det også må vera mogleg for andre å søkja om midlar til produksjonar som kan definerast som til allmennkringkastingsformål. Dette vil også kunna gjelda lokale sendingar.

Digitalt TV mogleggjer nye tenester for befolkninga og gir ein meir effektiv distribusjon av TV-signal. Ei satsing på digital-TV er nødvendig. Den viktigaste avveginga vil liggja i korleis dei digitale signala skal transportrast fram til brukaren.

Venstre er i utgangspunktet kritisk til eit digitalt bakkenett. Vi er ikkje mot å gi konsesjon til utbygging av eit

slikt bakkenett, men er svært skeptiske til statleg finansiering av det. Venstre er difor glad for at det ikkje er konkludert når det gjeld val av teknologi, og at det parallelt med høyringa vil bli utgreidd alternative distribusjonsformer. Kravet om landsdekning må ein uansett halda fast ved, dvs. minst 98 pst., som for analogt TV.

Maktbalanse og maktspreiing har alltid vore viktige saker for Venstre. Ingen må tileigna seg eit monopol på meiningar, verken i eit avgrensa område eller på nasjonalt plan. Utviklinga i mediemarknaden, der nokre store eigarar dominerer i fleire typar medium, kan vera ein trussel mot mangfaldet blant norske medium.

Venstre er difor skeptisk til endringar i dei eksisterande reglane om eigarskapsavgrensing, men vil vurderast dette nærare når saka på nytt kjem til politisk behandling.

Torny Pedersen (A): På 150-årsjubileet til Polyteknisk Forening denne uken holdt statsminister Kjell Magne Bondevik en tale om temaet «hvem styrer landet?». Uten blygsel konstaterte statsministeren at han og Regjeringen styrer landet, men at flere aktører har makt, bl.a. media. Selvfølgelig har media makt, og dette må ikke minst vi politikere forholde oss til.

Avisene i Norge fyller en viktig samfunnsrolle. Riksdekkende, regionale og lokale aviser står for 88 pst. av nyhetsstoffproduksjonen, også nyhetsstoff til TV. Brukerne selv mener avisene fyller nyhetsfunksjonen bedre enn andre media, og da skjønner vi hvorfor nordmenn er det mest avislesende folk i verden. Kanskje har det med lange, mørke og kalde vinterkvelder å gjøre, men jeg tror heller det er mulighetene til å tilegne seg kunnskaper som grunnlag for diskusjoner både hjemme og på jobben, som er årsaken. Her er lokalavisene spesielt nyttige.

Mangfold og konkurranse er av stor betydning, selv om jeg, som er fra Bodø-området, nettopp har opplevd at nr. 2-avisen der slo seg sammen med nr. 1-avisen og dannet en ny avis. Avisa Nordland er meget bra. Men slike situasjoner er ikke ønskelige for mangfoldet. Mangfoldet sørger for folkeopplysning og demokrati, og dette er Arbeiderpartiet veldig opptatt av, i motsetning til Høyre, som ønsker å kutte pressestøtten med det resultat at nr. 2-avisene blir fjernet. Regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har allerede redusert pressestøtten for innværende år og ønsker ikke å rette opp dette, selv om alle høringsene og seminarerne i forbindelse med mediemeldingen konkluderer med et være eller ikke være for avisene i forhold til pressestøtten.

Vi er et avislesende folk her i landet, og personlig ønsker jeg at denne kulturen videreføres i framtiden. Da er det viktig at prosjektet «Avis i Skolen» videreføres og får økonomisk støtte. Faktisk burde vi bruke enda mer penger på å bidra til avislesing blant barn og unge. Det gjelder å skaffe ungdom informasjon og engasjement, slik at det skapes interesse for bl.a. samfunnsprosjekt. «Avis i Skolen» er et godt bidrag til dette.

Vi vet at TV overtar barn og unges oppmerksomhet mer og mer, og vi vet at barn og unge blir påvirket av et urimelig kjøpepress. Ja, selv barnehager blir interessante markedsføringsarenaer for media.

Vold, sex og rus er ikke uvanlige bestanddeler i reklame rettet mot ungdom, og i NOU 2001:6 fra Nyborg-utvalget blir NRKs rolle som en reklamefri kanal sterkt fremhevet. Vi trenger et reklamefritt alternativ som representerer noe annet enn kommersielle kanaler. Men hva med Internett? Hvilke skadelige inntrykk får barna gjennom bruk av Internett? Dette må det forskes mer på, og det er en utfordring for departementet å skaffe oss alle bedre kunnskaper om dette.

Allmennkringkasteren vår skal sikre folk et bredest mulig radio- og TV-tilbud. NRK1 skal være hovedkanal og ha et innhold som folk etterspør, også filmer. NRK2 dekker ikke hele landet og må fortsatt defineres som en avlastningskanal.

NRK har gjennom sitt A/S fått en friere stilling, der programinnhold og daglig drift bestemmes av styret, mens Stortinget og Kulturdepartementet skal gi politiske føringer. Føringerne skal følges, og det har ikke NRK gjort i eksempelet med distriktssendingene for TV i Nordland. Jeg er derfor glad for at kontroll- og konstitusjonskomiteen igjen har tatt opp saken, etter uklare svar fra statsråden i debatten om NRKs framtid 7. mars i år.

I brev av 9. april 2002 spør kontrollkomiteen om statsråden vil sørge for at Nordland får likeverdige distriktssendinger, dvs. samme omfang som de øvrige distriktkontorene i løpet av 2002. Som kjent har Nordland fått bare 5 minutter, mens de andre kontorene har 25 minutter. Jeg forutsetter at statsråden og hennes parti følger opp denne saken, og jeg forventer at statsråden har et klart og positivt svar på spørsmålet fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Bakgrunnen for det offentlige engasjementet på medieområdet er først og fremst at eit velutvikla mediesystem fremjar demokratiet og sikrar ytringsfriheten. Tankane og meiningane våre er avhengige av media for å kunna formidlast, møtast og kvessast opp mot kvarandre. Det er eit klart offentleg ansvar å sørgja for at det finst ein utbygd og fungerande infrastruktur for formidling av informasjon og ytringar. Ytringsfrihetskommisjonen har som kjent gjort framlegg om å grunnlovfesta dette ansvaret i sitt framlegg til ny § 100 i Grunnlova.

Innstillinga frå familie-, kultur- og administrasjonskomiteen syner at det er brei semje om måla i mediepolitikken, og det er eg glad for. Sjølv om det kan vera usemje om verkemidla på nokre punkt, er det måla som gir til kjenne dei viktige verdispørsmåla og den retninga vi ynskjer at samfunnet skal gå i.

Med unntak av Framstegspartiet er partia einige om at det er viktig å halda ved lag pressestøtta, og at det er naudsynt å auka støtta til lokalavisene. Det er likevel usemje om korleis dette skal gjerast – om ramma for tilskot skal aukast eller om det kan skje ei omfordeling innanfor gjeldande ramme. Vi må no sørgja for at denne usemja om verkemidla ikkje får som konsekvens at vi ikkje oppnår det som er ei viktig felles målsetjing, nemleg å styrkja lokalavisene.

Når det gjeld regulering av eigarskap i media, har komiteen gått inn for ei vesentleg innskrenking og forenkling av regelverket. Eg vil understreka at det er viktig ikkje å trekkja forhasta konklusjonar i denne saka. Det er eit svært komplisert felt, der næringspolitiske, konkurransepolitiske og kultur- og mediepolitiske omsyn spelar inn og til dels trekkjer i forskjellige retningar. I dag er det fleire regelsett som regulerer ulike aspekt ved dette spørsmålet, ut frå ulike formål og med ulike regulatoriske tilnærmingar. Det er viktig å vurdere desse spørsmåla i samanheng. Med dette som utgangspunkt, og med grunnlag i handsaminga i Stortinget, vil Kultur- og kyrkjedepartementet no gå i gang med ei vurdering av medieeigarskapslova. Departementet vil koma tilbake til Stortinget med saka i ein proposisjon. Såfram handsaminga i Stortinget av framlegget til ny § 100 i Grunnlova opnar for det, vil Regjeringa òg koma tilbake med eit forslag om lovfesting av prinsippa i redaktørplakaten.

Eg er glad for at komiteen slår fast som eit klart utgangspunkt at staten fyrst og fremst skal styra NRK på eit overordna politisk nivå og innanfor dei rammene som selskapsforma gir. Som eg òg sa i orienteringa om NRK i februar, er eg einig i at det er eit politisk spørsmål å slå fast dei overordna prinsippa for allmennkringkastingsoppdraget. Men korleis NRK vel å organisera seg og driva selskapet for å oppfylle dette oppdraget, må NRK sjølv ha fridom til og ansvar for å avgjera.

Eg registrerer at Arbeidarpartiet her ser ut til å ha skifta meining og no går inn for langt sterkare politisk styring av NRK enn det arbeidarpartiregjeringa gjorde i mediemeldinga. Til dette vil eg seia at det var Arbeidarpartiet som i si tid fekk gjennom omorganisering av NRK til eit aksjeselskap. No må vi ta konsekvensane av dette og gi styret og leiinga i NRK den fridomen som selskapsforma føreset.

Medlemmene i komiteen frå Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet går inn for å setja opp ein «allmennkringkastingsplakat». Til dette kan eg seia at Kultur- og kyrkjedepartementet alt er i full gang med arbeidet med å avgrensa og definera allmennkringkastingsoppdraget. Departementet vil basera arbeidet på Stortinget si handsaming av mediemeldinga og orienteringa om NRK.

Eg har merka meg at komiteen meiner at staten bør leggja til rette for at det i nye distribusjonskanalar skal haldast av ein liten del av sendekapasiteten til ideelle organisasjonar o.l. Dette er eg einig i. Stortinget har samstundes lagt til grunn at utbygginga og drifta av det digitale bakkenettet skal vera basert på ein etterspurnad i marknaden og ikkje vera ei statleg oppgåve. Ein av føresetnadene for at nettet skal vera lønsamt, må vera at dei som sender, betalar for det. Eg legg difor til grunn at dei nemnde organisasjonane må rekna med å betala for distribusjonen i eit digitalt bakkenett på same måten som andre innhaldsleverandørar, medrekna allmennkringkastarane.

Komiteen ber departementet greia ut grunnlaget for å etablere ein radiokonsesjon til på riksplan. Post- og teleilsynet har som kjent laga ein rapport om dette. Eg er einig i at det bør etablerast ein radiokanal til på riks nivå.

Etableringa av ein ny kanal bør i minst mogleg grad innverka negativt på sendingane til etablerte radiokanalar. Eg ser det òg som viktig at den såkalla P4-konsepsjonen som blir gitt på nytt frå 2004, har ei dekning på minimum 90 pst. og framleis kan vera ein privat allmennkringkastar. Departementet har kome til at ein ny kanal kan base-rast på ledige frekvensar, mellombelse lokalradiofrekvensar, nokre få sendarar frå dagens P4-nett og i tillegg radiofrekvensar som er reserverte for NRK, men som dei ikkje brukar.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Trond Giske (A): Først kort til en eventuell ny P5 på det analoge radionettet. Jeg er glad for at statsråden varslet at hun vil følge det opp, men jeg forutsetter selvsagt at det ikke er noe forhåndsilsagn til bestemte aktører, men en åpen og reell søknadsprosess og selvstendige vurderinger av de enkelte søknadene.

Så til spørsmålet om pressestøtte. Kristelig Folkeparti har i tidligere budsjett, når det har vært i opposisjon, vært en varm forsvarer av pressestøtten og sågar gått over det Arbeiderpartiet har foreslått i bevilgninger. I mediemeldingen foreslår den daværende arbeiderpartiregjeringen en opptrapping av pressestøtten. Fra Kristelig Folkeparti er tonen nå en helt annen enn tidligere. Nå skal man videreføre pressestøtten. Man sier ingen ting i innstillingen om etableringsstøtte, og man sier ingen ting om unntak for utbyttebegrensninger for de avisene som mottar pressestøtte. Det ville vært fint om statsråden kunne utdype litt mer om dette.

Da momsfrirket og pressestøtten kom, hadde de to ordningene omtrent lik verdi. Nå har momsfrirket en langt større verdi enn produksjonsstøtten, med den virkningen at det er de største og rikeste avisene som gjennom det får den største støtten, mens de avisen som kanskje er mest avhengige av støtte, får en mindre del av det samfunnet totalt bidrar med. Mitt spørsmål helt konkret er: Synes statsråden det er en rimelig fordeling?

Så til slutt vil jeg gjerne høre om statsråden vil følge opp det som vi sier om barn og unge og om økt forskning på medieinntrykk på barn og unge. Nå har et flertall i komiteen i en annen sak sørget for et vesentlig bidrag til å styrke forskningsinnsatsen i Norge. Det hadde vært fint om statsråden kunne bekrefte at noe av det vil bli brukt til å følge opp dette feltet.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Fyrst til ein ny P4. Det er ikkje gitt noko signal om kven som skal få den, for det må lysast ut på vanlege vilkår, slik som òg representanten la til grunn.

Når det gjeld pressestøtta, veit eg kva som står i meldinga. Eg veit òg kva vi er blitt einige om med våre samarbeidspartnarar i regjering, og det er for så vidt ikkje nemnt at vi ikkje kan auka pressestøtta. Representanten nemnde på slutten at enkelte har sørgt for at det er blitt vesentleg betre forhold for forskning. Ja, ein har faktisk sørgt for ein del utgifter som gjer at vi ikkje kan pøsa ut

pengar på andre område som vi kanskje kunne tenkt oss å prioritera.

Elles er pressestøtta ei budsjettsak som vi skal ta opp i våre budsjetttrundar. Eg er glad for at det er tryggleik for at pressestøtta ikkje skal kuttast ut. Det er ei sak eg vil jobba vidare med. Korleis vi skal få midlar til eventuelt å auka pressestøtta, er avhengig av kor mykje Stortinget låser fast til andre oppgåver, avhengig av kva fridom vi har til å auka på våre budsjett, og kva vi må prioritera i forhold til dei rammene vi har totalt sett.

Når det gjeld etableringsstøtte og unntak frå utbytte, har regjeringspartia ikkje sagt noko i innstillinga. Det er fordi det står i meldinga kva ein går inn for. I og med at ein ikkje har sagt noko, ligg det i det ei forståing for at dette er ting som ein støttar. Det er alltid slik at når ein skriv merknader til ei stortingsmelding, treng ein ikkje peika på alt ein er samd i. Det viktigaste er faktisk å få fram usemje, slik at ein ikkje gjer ting som ein ikkje vil. Men det som står i meldinga, står der, og det er ikkje noko fleirtal mot det. Eg er glad for begge desse punkta, så vi kjem til å følgja opp det som står i meldinga.

Karin S. Woldseth (FrP): Det digitale bakkenettet oppfattes av noen som et foreldet system. Andre oppfatter det som det eneste saliggjørende. I andre land har vel denne satsingen ikke vært udelt vellykket. Nå sier saksordfører at det omsider er kommet investorer på banen som ønsker å satse penger på dette. Men er det slik det er, da? Er det ikke heller slik at det finnes investorer som vil bruke skattebetalernes penger å investere med? Ikke bare tvinger dette det norske folk til å kjøpe en boks for å kunne motta digitale sendinger, men faktum er at vi også får en økning av lisensen – som ingen spurte skattebetalerne om de ønsket. Det forunder meg derfor at Regjeringen kan gå inn for at den norske befolkning skal pålegges å kjøpe små bokser og få økt lisensen for å få et digitalt bakkenett; alternativet er svarte skjjermer. Man kan hevde så høyt og så lenge man vil at dette er det beste for den norske befolkning. Men vi har hatt et stort påtrykk av lisensbetalere som er bekymret for denne ekstrakostnaden. Så mitt spørsmål til statsråden blir: Mener statsråden og resten av Regjeringen at det er helt i orden at skattebetalerne skal pålegges en ytterligere avgiftsøkning uten at lisensbetalerne er forespurt?

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Diskusjonen om det digitale bakkenettet er absolutt på dagsordenen. Om nokon seier at det er gammaldags – eller kva uttrykk representanten brukte – og andre seier at det er det einaste saliggjerande, vil eg ikkje slutta meg til nokon av desse uttrykka. Men eg trur det er eit praktisk verkemiddel for å gjennomføra ei ordning som gjer at alle til sjuande og sist får betre moglegheiter til å ta inn ulike kanalar, og at òg dei som skal senda, har eit betre nett å senda på. Når det gjeld detaljar, som om boksen skal kosta noko og kva som eventuelt vil skje med lisensen, må vi komma tilbake til det når vi er i mål. Det som står, er bl.a. at marknadsbasert utbygging også er eit hovudprinsipp for utbygging og drift av breiband generelt. Regjeringa har

(Statsråd Svarstad Haugland)

ikkje valt noka teknologisk plattform for digital-TV. Det har heile tida vore ein føresetnad at utbygginga av eit digitalt bakkenett skal vera marknadsbasert, og ikkje vera noka statleg oppgåve. Så må vi komma tilbake til korleis det blir utforma for den enkelte mottakaren.

Når det gjeld det å heva lisensen, eller andre skattar og avgifter, og om vi synest det er rett å gjera noko med det utan å spørja lisensbetalarane: Eg har enno aldri opplevd når det blir lagt på ei avgift eller tatt bort ei avgift, eller gjort noko med skattesystemet, at ein har spurt skattebetalarane eller dei som skulle betala inn, før ein har fremja forslag om det. Dersom vi skulle gjort det kvar gong noko vart endra i skatte- og avgiftspolitikken i Noreg, trur eg faktisk at vi hadde hatt problem med å få inn midlar til å dekkja behova innan helsevesenet, skule, samferdsla osv. Dette vil vi leggja fram for Stortinget på ein ryddig og ordentleg måte. Stortinget skal ta avgjerda, og så vil innbyggjarane våre ta til etterretning det som dei politisk folkevalde organa har vedteke.

Eli Sollied Øveraas (Sp): Som eg var innom i innlegget mitt, viste eg til eit område som komiteen ikkje hadde kome inn på. Det gjeld dei 600 000 hørselshemma som bor i landet vårt. Skal vi kunne heve livskvaliteten for denne gruppa, kan vi gjere det ved å gi dei tilgang til å delta i samfunnsdebatten gjennom å følgje direktesende nyhende- og aktualitetsprogram på TV. Men problemet er at det knapt er direktesende program som er teksta. Grunnen til det blir sagt å vere manglande teknologi. Eg har ei utfordring til statsråden: Kan statsråden som generalforsamling for NRK tenkje seg å ta eit initiativ slik at teknologi frå andre land vert teken i bruk også i Noreg, med det formålet å få teksta direktesende program?

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Representanten Sollied Øveraas trekkjer fram eit veldig viktig poeng. Eg kan kort svara på det. Eg vil ta kontakt med NRK og høyra kva moglegheiter dei har til å gjera noko med dette. Stort meir konkret kan eg ikkje svara på det spørsmålet.

Sidan eg har nokre få sekund igjen av replikktida mi, må eg få gi ein liten merknad til representanten Torny Pedersens innlegg i stad. Ho starta innlegget sitt med å nemna statsministeren, som «uten blygsel» sa at han styrte Noreg. Eg har lyst til å spørja representanten Pedersen om noko som ho sjølv sagt ikkje kan svara på – om ho kan sjå for seg Jens Stoltenberg som statsminister, eller for den saks skuld Gro Harlem Brundtland som statsminister, stå på talarstolen *med* blygsel og seia at ho eller han styrte Noreg.

Presidenten: Nå er det vel slik at representanten Torny Pedersen ikkje har anledning til å svara på spørsmålet, for replikkordskifte går ikke på angjeldende representant,

så vi får se om hun kommer tilbake i et treminuttersinnlegg.

Jon Olav Alstad (A): Først vil jeg få følge opp litt den forrige replikken fra Arbeiderpartiet.

Vi ønsker å få et klart signal fra statsråden om at det ikke gis noe forhåndstilsagn for den nye konsesjonen vi snakker om i det analoge nettet – ikke det som er dagens P4-konsesjon, for vi regner med at der har man konkurranse – at man for den nye konsesjonen som skal gå i det analoge nettet, ikke gir noe pre til noen som i dag opererer på andre kanaler.

Jeg vil aldri slutte med å påpeke følgende overfor statsråden hver gang hun prøver seg med at Arbeiderpartiet gjorde NRK til et AS og derfor er det ingenting hun kan gjøre i dag: Vi gjorde NRK til et AS fordi vi ønsket bedre politisk styring, og ikke den styringen som bl.a. Kristelig Folkeparti var opptatt av på midten av 1990-tallet, hvor man fra denne talerstolen prøvde å styre NRKs dekning av det som skjedde i valgkampen i Israel. Vi ønsket en ordentlig politisk styring. Vi ønsket ikke å gi fra oss den politiske styringen. Det gjorde jeg statsråden oppmerksom på i den forrige debatten vi hadde i denne salen om media, og jeg kommer til også neste gang å gjøre oppmerksom på det hvis hun ennå ikke har skjont at det ikke var det som var poenget. Vi oppfatter det som en ansvarsfraskrivelse fra statsrådens side fordi hun ikke ønsker å gjøre noe. Da kan det være greit å si det, og ikke skyve andre foran seg.

Det er interessant å legge merke til hva som skjer når det gjelder eierskap. Da vi behandlet eierskapsmeldingen og gjennomførte loven, gikk Kristelig Folkeparti inn for at vi skulle ha 20 pst.-tak på det nasjonale opplaget. I dag går vi inn for 49 pst. Det var Kristelig Folkeparti som var med på å presse gjennom et eget tilsyn, det var Kristelig Folkeparti som var med på å presse gjennom regionale og lokale reguleringer, og det var Kristelig Folkeparti som også gikk inn for å utvide eierskapsloven på andre områder. I dag ser vi at Kristelig Folkeparti gjør det stikk motsatte og følger det som alltid har vært Høyres linje i eierskapsammenheng.

Jeg har lyst til å utfordre statsråden og spørre om det er noe annet enn Sem-erklæringen og Bondeviks maktiver som gjør at Kristelig Folkeparti nå så til de grader har skiftet syn.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Eg hugsar veldig godt kva representanten Alstad sa i den førre debatten. Difor har eg lese det som han sa då han var saksordførar i Stortinget, om NRK som aksjeselskap. Eg har òg sett kva han sa om den fridomen NRK faktisk skulle ha når det vart gjort om til aksjeselskap. Eg er einig i veldig mange av dei krava som Arbeidarpartiet no vil leggja inn i ein allmennkringkastingsplakat, men poenget er at her har vi faktisk gitt frå oss ein del av styringa. Same kva Alstad seier herifrå, har ein gitt frå seg makt dersom ein følgjer aksjelova.

Eg vil understreka at det er eit politisk spørsmål om NRK skal påleggjast å ha eit godt distriktstilbod til heile

folket. Men det er ikkje eit politisk spørsmål korleis dei gir dette tilbodet. På same måten er det ein politisk sak å avgjera at det skal vera ei oppgåve for NRK å fremja norsk kultur, kunst og musikk, men det er ikkje ei politisk sak om Kringkastingsorkesteret skal halda fram å leva, sjølv om eg personleg sjølvsagt ønskjer det. Den politiske styringa har faktisk representanten Alstad og Arbeidarpartiet vore med og teke frå oss.

Det er også ei politisk sak for oss å vurdere om NRK skal ha eit tilbod til nordmenn i utlandet, men det er faktisk opp til NRK å avgjera korleis dei skal utøva det oppdraget. Det ligg i aksjelova sine intensjonar. Det har eg måtta halda meg til, og det har representanten Alstad vore med på å innføra.

Så sa eg i svaret til Giske, og eg kan godt gjenta det, at når det gjeld ein femte konsesjon, eit P5, eller kva ein vil kalla det, ligg det ikkje føre nokon bindingar om kven som skal få det.

Ågot Valle (SV): Tidligere har vi vært opptatt av dette med eierskap, spesielt nasjonalt, regionalt og lokalt eierskap. Men jeg skal ta opp en annen type eierskap, det som går på vertikal integrasjon, altså krysseierskap mellom innhold og nett.

Det er slik at jo mer kontroll en har over verdikjeden, jo mer kontroll har en også over at enkelte typer innhold blir prioritert framfor andre typer innhold. Det er jo også der redselen ligger for at TV 2 og NRK gjennom Norges Televisjon skal kunne styre for mye hvem det er som skal ha muligheten til å komme fram med sine stemmer og sitt innhold. Jeg blir bekymret når Tor Fuglevik i Norges Televisjon sier at en ikke har plass for lokal-TV, men har plass for en del andre TV-selskaper som en av forretningsmessige grunner vil ha der.

Ser statsråden behov for å hindre at nettselskap skal ha strategisk eierskap i innholdsselskap? Og hvis hun mener det, hvilke grep vil hun da ta?

Så til distriktskontorene. Ola T. Lånke sa tidligere i dag at han ville verne om distriktskontorene. En annen komite har jo noen – skal vi si – skriverier med statsråden angående distriktskontoret i Nordland. Jeg forstår det slik at statsråden ikke vil gripe inn pr. i dag for å sørge for at distriktskontoret i Nordland får en fullstendig distriktssending. Hva vil statsråden gjøre?

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Det fyrste eg skal prøva å svara på, er det som går på vertikal integrasjon. Dette er vanskelege problemstillingar. Fleirtalet tar ikkje stilling til desse spørsmåla, så dette må vi vurdere. Eg ser klart desse faremomenta som representanten nemner, og vi må vurdere det ut frå den situasjonen vi har i dag. Eg vil leggja til at påstanden om at vi ikkje har plass til lokalfjernsyn f.eks., høyrer veldig framandt ut for meg. Eitt av dei krava eg faktisk har stilt, er at lokalfjernsyn òg må få sin plass i sendarnettet. Så får vi sjå desse problema i samanheng og prøva å finna løysingar som tek vare på alle dei problemstillingane som vi er opptekne av. Vi er nøydd til å jobba vidare med dette,

og ut frå at fleirtalet i Stortinget ikkje har teke eit endeleg standpunkt til desse spørsmåla.

Når det gjeld distriktskontora – eg har i alle fall skrivne under på eit brev til kontrollkomiteen om det spørsmålet, men eg veit ikkje om kontrollkomiteens medlemmer har fått det – er det klart at NRK har å følgja opp Stortingets vedtak når det gjeld NRK Nordland. Det reknar eg faktisk med at dei gjer. Vi veit at det blir starta sendingar no i haust, og vi er ikkje nøgde med fem minuttar, slik dei legg opp til. Det har eg peika på for NRK før, og det kjem eg til å halda fram med heilt til dei følgjer opp, for akkurat på det punktet er dei forplikta til å følgja opp det Stortinget har vedteke – så lenge Stortinget ikkje fattar eit nytt og anna vedtak, og det trur eg ikkje Stortinget kjem til å gjera.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Eirin Faldet (A): Vi som bor i Norge, tenker ikke så mye over mediernes betydning for ytringsfrihet og demokrati. Ytringsfriheten er en selvfølge i et demokrati som vårt.

Vi som satt foran radioapparatet og sang med Prøyssen, puttet 2-øringer på sparegrisen, var klistret til TV-apparatet og stirret på gullfiskene i NRK, tør nesten ikke fortelle det til våre barn og barnebarn fordi det høres ut som vi levde da dinosaurene levde.

Nå flyter informasjonen ut fra utallige kanaler. I dag er det reelt to riksdekkende fjernsynskanaler i Norge – NRK1 og TV 2. Kanalene dekker henholdsvis 98 pst. og 95 pst. av befolkningen. TvNorge dekker 83 pst. av befolkningen, NRK2 ca. 80 pst. og TV3 58 pst.

På regionalt nivå består fjernsynstilbudet hovedsakelig av NRKs distriktssendinger. NRK har i alt 17 distriktskontorer og i tillegg 30 lokalkontorer som leverer stoff til distrikts- og rikssendingene. NRK skal være en allmennkringkaster som skal sikre det norske folk et bredest mulig radio- og TV-tilbud. Det skal være sterkt forankret i den norske virkeligheten og bygge tilhørighet gjennom bl.a. gode distriktssendinger.

NRK har sin hovedinntekt fra lisenspenger, som fastsettes av Stortinget. Det er viktig at det konkretiseres hva vi som eiere vil at NRK skal oppfylle. TV 2 stilles gjennom strenge konsesjonsvilkår overfor konkrete krav, mer enn det NRK gjør. Derfor mener jeg at Stortinget som representant for eierne, det norske folk, må sørge for at NRK fyller sin rolle. Selvsagt er vi klar over at NRK er organisert som et aksjeselskap, men vi bør kunne ha klare forventninger til den virksomheten som NRK driver – slik det faktisk også er i private bedrifter. Jeg har aldri hørt om en bedriftseier som ikke viser interesse for bedriftens daglige drift.

Vi i denne sal skal selvsagt ikke blande oss inn i den daglige driften og programinnholdet – du verden, det skulle blitt spetakkel – men Stortinget og Kulturdepartementet skal kunne gi de politiske signalene, og de bør følges. Et eksempel på dette er at Stortinget har gitt uttrykk for at det skal være et distriktskontor i hvert fylke. Nå har ledelsen i NRK bestemt å slå sammen distrikts-

kontorene i Hedmark og Oppland og i Sør- og Nord-Trøndelag. Vi har fått forsikring om at det skal bli like god dekning av lokalt stoff selv etter sammenslåingen, og faglig sett kan jeg ikke motsi dette. Den som lever, får se, sier nå jeg.

Jeg vil imidlertid understreke hvor viktig den lokale profilen og forankringen er for lokalradio og -TV. Selv om Hedmark og Oppland er like fylker, har begge fylkene sine særegenheter og kulturelle forskjeller. Jeg vil derfor be statsråden, som er den politisk ansvarlige, å følge utviklingen av NRKs distriktsprofil nøye.

Komiteens medlemmer, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, sier i en merknad at lokalavisene også er en viktig støttespiller for lokalt kultur- og foreningsliv. Og det bør mange, ja de fleste i denne salen, kunne skrive under på. Det er ikke mange her som figurerer i hovedstadsavisene, men i lokalavisene får vi kanskje spalteplass av og til. Det er ikke mangel på lesere eller dårlig kvalitet på det redaksjonelle produktet som er årsaken til at mange små lokalaviser og nr. 2-aviser sliter økonomisk. Nei, årsaken er at disse avisene har en kostnadskrevenne distribusjon og et for lite annonsemarked, fordi annonseinntektene først og fremst går til de største og ledende avisene. Jeg vil så varmt jeg kan, slå ring om lokalavisene og nr. 2-avisene, og mener at det er helt nødvendig å gi både momsfritak for og produksjonsstøtte til dagspressen av hensyn til mangfold og lokal tilhørighet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil tre minutter.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): Som det har gått fram av debatten så langt, er me i Arbeidarpartiet svært opptekne av å leggja til rette for eit stort mangfald i mediebransjen. Det er heilt avgjerande for å få informasjon fram til folk, for å få eit kritisk søkjelys på samfunnsutvikling og samfunnsaktørar, og det er heilt avgjerande for folkestyret. Eg vil i denne samanhengen seia litt om aviser og om NRK.

Nordmenn er verdas mest avislesande folk, me kan velja i over 200 aviser. Dette er ein kvalitet som me må ta vare på, og som me som politikarar må leggja til rette for framover. I eit stort land som Noreg, med få innbyggjarar og spreidd busetnad, er dette krevjande. Marknaden kan ikkje åleine sikra eit mangfald, det er naudsynt med politiske tiltak.

Arbeidarpartiet ynskjer å føra vidare ein aktiv pressepolitikk. Dei viktigaste tiltaka er at avisene har eit moms-system som gjev dei økonomisk gevinst, og pressestøtta. Denne pressestøtta sikrar fleire nasjonale aviser – utan pressestøtta ville truleg berre tre-fire overlevd. Ho sikrar fleire nr. 2-aviser i dei større byane, bl.a. i mitt fylke, Rogaland, og ho sikrar fleire – eller kanskje alle – lokalaviser.

Arbeidarpartiet går ikkje berre inn for å halda støtta ved lag, men òg for at ho skal aukast på alle desse nivåa. Merknader frå Høgre og Kristeleg Folkeparti tyder på at dei ikkje ynskjer å føra vidare støtta til nr. 2-avisene, då dette «ikke kan sies å representere et problem for ytrings-

friheten». Representanten Lånke stadfesta dette i sitt innlegg.

Eg minner om at heile ideen med pressestøtta har vore å hindra monopolsituasjonar der berre ei avis dominerer ein region eller ein by. Så langt har ordninga vore medverkande til at det i fleire byar er ein reell konkurranse og eit mangfald. Det er det viktig å halda ved lag. Det er vanskeleg å tenkja seg Stavanger med berre Stavanger Aftenblad, eller Bergen utan Bergensavisen.

Eg sa i ein tidlegare replikk i dag at eg stiller meg uforståande til Kristeleg Folkeparti sin snuoperasjon når det gjeld vilje til å styra NRK. Me pålegg det norske folk å betala nær 1 800 kr i året og har teke på oss ansvaret for å styra på deira vegner. I neste omgang gjev stortingsfleirtalet, inkludert Kristeleg Folkeparti, frå seg styringsretten til NRKs leing og styre. Eg var med i førebuinga av konsesjonsvilkåra for TV 2, og det er ikkje tvil om at me no styrer deira verksemd meir via konsesjonsvilkåra enn det fleirtalet er villig til å styra NRK. Eg tykkjer ideen om ein allmennkringkastingsplakat er strålande, men dessverre stiller ikkje fleirtalet seg bak dette. Dei sit passivt og ser på at distriktskontor vert nedlagde eller slått i hop, at Kringkastingsorkesteret vert nedlagt, og at nordmenn i utlandet mister sin viktige daglege kontakt med heimlandet via utanlandssendinga. Forstå det den som kan. Eg gjer det ikkje.

May Hansen (SV): Når det gjelder fokusering på barn og unge innenfor mediepolitikken, har vi merket oss at det lenge har vært en målsetting for flertallet i Stortinget å redusere det kommersielle presset på barn og unge. Som vi alle er kjent med, ble det satt ned et utvalg, Nyborg-utvalget, som laget NOU 2001: 6, med tittelen: «Oppvekst med prislapp? Om kommersialisering og kjøpepress mot barn og unge.» Her mente utvalget at det er svært viktig å bevare NRK som en reklamefri sone for barn og unge, som representerer noe annet på innholdssiden enn det kommersielle kanaler gjør.

Jeg vil bemerke en tendens jeg syns har blitt mer tydelig nå enn før. NRKs barneprogrammer bærer til tider preg av å bruke kommersielle strategier rettet mot barn, i form av produkt plassering og annet f.eks. i etterkant av en serie, som har skapt sterke behov for kjøp av tilsvarende produkter. Jeg vil poengtere at det er viktig at NRK er meget bevisst på at det ikke skal forekomme barneprogrammer som fungerer som en del av et større salgskonsept av diverse varer og biprodukter.

Det er grunn til bekymring hvis Norge ikke kan nekte videresending av fjernsynssendinger på grunn av at reklamen er i strid med norsk rett, hvis senderland enten er EØS-land eller har tiltrådt fjernsynskonvensjonen. Et senderland vil være det landet hvor selskapet er etablert. Jeg har merket meg at Forbrukerombudets argumentasjon om at denne type regulering faller inn under nasjonal rett, ikke er tatt til følge av Markedsrådets EFTA-domstol. Sosialistisk Venstreparti har ut fra dette perspektivet fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen finne ut av hvordan lovverket som skal hindre reklame rettet mot barn og

unge i Norge, kan implementeres og gjelde kabel, bredbånd, satellittanlegg og digitalt bakkenett.»

Det er ikke alltid nok med lover og reguleringer. Det er ikke alltid det er effektive tiltak rettet mot barn og ungdom heller. Barn og unge er dyktige brukere av moderne teknologi og nye medier, og får ofte tilgang på materiale som legges ut av spekulative aktører. Offentlige arenaer hvor barn og ungdom har tilgang til nye medier, som skole, bibliotek, fritidsklubber og annet, bør etter vår mening utarbeide handlingsplaner for hvordan de skal imøtegå den negative informasjonen på en konstruktiv og positiv måte. Sosialistisk Venstreparti har med bakgrunn i denne problematikken fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en handlingsplan på hvordan barn og unge kan lære seg å bli mer bevisste og kritiske på hva de blir eksponert for, og hvilke strategiske virkemidler som tas i bruk for å oppnå kommersielle mål.»

Ågot Valle (SV): SV – sammen med Arbeiderpartiet og Senterpartiet – peker på papiravisenes spesielle plass i samfunnsdebatten. I virkeligheten er den offentlige samtalen – og dermed forutsetningen for at vi som enkeltindivider skal kunne danne oss en mening om samfunnsutviklinga, og så kunne delta i demokratiske diskusjoner – helt avhengig av et mangfold av aviser og av sjølsten-dige avisredaksjoner.

En dansk undersøkelse viser at nesten 90 pst. av alle nyheter opprinnelig ble brakt fram av avisene. Med andre ord: Uten avisene ville nyhetsbildet sett helt annerledes ut.

Dagspresseutvalget argumenter for å øke den direkte pressestøtta og innføre en ny tilskuddsmodell for nr. 2-avisene og de riksdekkende, meningsbærende avisene. Dette er SV enig i, og dette vil SV arbeide for.

Saksordfører har flere ganger sagt offentlig at det ikke er så farlig med nr. 2-avisene. Jeg lurer på om hans partifeller i Bergen er enig i det. Det er viktig at alternative synspunkter kommer fram. Og når jeg nå ser Bergens Tidende sin journalist sitte her, vil jeg understreke at det er ingen klage på Bergens Tidende, men det er viktig at Bergens Tidende har noen andre ved siden av seg, så de ikke får lov til å opprette et mediemonopol. Det tjener ikke demokratiet på, det har ikke demokratiet i Trondheim tjent på, og det vil det heller ikke gjøre i Bergen.

Så til vårt forslag om Allmennkringkastingsrådet. Innholdet i media har en kulturpolitisk begrunnelse. Vi har mange forskjellige reguleringer, men de fleste av dem har en konkurransepolitisk eller en forbrukerpolitisk begrunnelse. Eiere puster avisredaksjonene i nakken og krever mer avkastning. Det mener vi fremmer ensretting og kommersialisering, og det truer mangfoldet. Vi har også sett at denne type tenkning har spredd seg til NRK, med mer vektlegging på lytter- og seertall. Derfor er det viktig med innholdsreguleringer. SV er derfor uenig med Konvergensutvalget når de tar til orde for en nedbygging av innholdsreguleringer. Vi har satt Allmennkringkas-

tingsrådet til å være vaktbikkjer, men så lenge ikke rådet har de nødvendige virkemidlene, kan de «bjeffe» uten å risikere å bli tatt på alvor av aktørene. Allmennkringkastingsrådet har bare en rådgivende funksjon, har ikke permanent sekretær, ikke noe sekretariat og ikke noen selvstendig mulighet til å gripe inn overfor selskaper som ikke overholder forpliktelsene sine som allmennkringkastere. Den langsiktige trenden både nasjonalt og overnasjonalt går i retning av nedbygging av de kulturpolitiske regimene. Derfor vil vi i SV arbeide for at Allmennkringkastingsrådet får noen virkemidler for å ivareta jobben.

Sonja Irene Sjøli (H) (komiteens leder): Internett er allerede på full fart inn i de tusen hjem. Særlig for yngre aldersgrupper er Internett den naturlige kanalen for informasjon. Internettbaserte løsninger vil snart være en viktig kanal for distribusjon av programmer vi i dag regner som radio og TV, og nettavisene vil være naturlige supplement til den daglige papiravisen som vi leser til frokost.

Internett kjenner ingen grenser og redigeres ikke på samme måte som dagens medier. Her er det fri flyt av informasjon uten at noen har myndighet eller mulighet til å sile eller legge regler for hva som skal distribueres. Høyre ser på Internett som en nyvinning med fantastiske muligheter for kommunikasjon mellom mennesker. Men Internett i mediepolitisk sammenheng utfordrer oss på viktige områder, som redaktøransvar og personvern. Her blir det en stor og viktig oppgave at vi makter å videreføre de etiske standarder vi i dag har innenfor presse, radio og TV.

En annen stor utfordring ligger imidlertid kanskje på de kulturpolitiske områder, som også flere har vært inne på. I møte med internasjonal kulturpåvirkning er det viktig at vi som norske brukere også har en stor internett-sfære av informasjon og underholdning som har sitt utspring i norsk kultur. Dette handler om språk og om andre uttrykk der vi føler oss hjemme. Skal vi få dette til, må vi drastisk øke produksjonen av norskbasert innhold. Dette vil bare skje den dagen innholdsprodusentene tjener penger. Dagens situasjon er at det er teleselskapene som gjennom sine tellerskritt får inntektene, mens innholdsleverandørene sliter svært tungt med å holde hjulene i gang. Dette kan ikke fortsette.

I forbindelse med arbeidet med mediemeldingen har komiteen fått forståelse av at det er en gryende erkjennelse også hos teleselskapene av at det her må skje en utvikling. Uten godt innhold, heller ikke bruk av tjenestene. Dette er logisk, og vi har forventninger til at teleselskapene, netteierne og innholdsprodusentene vil finne fram til gode løsninger.

Høyre ser at den teknologiske utviklingen ikke bare fører til konvergens mediene imellom. Utviklingen fører også til at mediepolitikken, kulturpolitikken og næringspolitikken veves sammen. Høyre ser dette som et mulighetens område, og vil arbeide for å ta ut de vekstmulighetene sammenhengen mellom kultur og næring kan gi. Innholdsproduksjon for nettet er her et viktig felt.

Ranveig Frøiland (A): Media spelar ei stadig viktig-are rolle som dagsordensettjar i samfunnet vårt, men har òg mange andre viktige roller. Media slepp folk flest fram, ekspertar og politikarar, med våre argument og fakta. Sjølv om debatten i denne salen er viktig, så er det på debattsidene i dei vel 200 lokalavisene at folk flest slepp fram med sine meiningar.

Eg kjem frå eit fylke og ein landsdel der vi har veldig mange gode lokalaviser. Hordaland er godt representert i norsk presse. Bergensavisen og Bergens Tidende er blant dei største norske avisene, og det er etter mi meining ei viktig forklaring på at Bergen klarar å vera både ein storby og ein småby. Dei gode lokalavisene i Bergen og på Vestlandet skriv om stort og smått som skjer i deira lokalsamfunn, informerer, skapar debatt og bind lokalsamfunnet saman. Dei gode lokalavisene spelar ei viktig rolle for demokratiet, og dei forvaltar viktig lokalsamfunns-kunnskap og -historie. Dei er blant dei viktigaste kultur-institusjonane i sine lokalsamfunn. Alle gode lokalsamfunn må byggjast dersom vi skal få eit godt storsamfunn.

Dessverre er det ofte slik at lokalavisene utanfor Oslo vert gløymde i dei mediepolitiske debattane, eller dei vert overdøyvde av medium som er tettare på oss her på Stortinget. Difor er eg veldig glad for at det både i meldinga og i innstillinga frå komiteen er peikt på kor viktig lokalavisene er for norsk samfunnsliv, politikk og kultur. Men eg etterlyser ein meir aktiv og positiv pressepolitikk frå regjeringa Bondevik. Det lova ikkje godt at noko av det første Regjeringa gjorde etter at den overtok, var å kutta i pressestøtta med 30 mill. kr. Eg etterlyser eit høgare ambisjonsnivå frå regjeringspartia enn det som går fram av innstillinga. Både Kristeleg Folkeparti og Høgre har etter mi meining resignert når dei skriv i innstillinga at helst skulle det ha vore to aviser på kvar utgjevarstad. Det har vist seg ikkje å vera mogleg, men det er heller ikkje noko problem for ytringsfridommen. Ja, slik kan det seiast. Høgre og Kristeleg Folkeparti synest ikkje at det er så farleg om Bergen skulle missa Bergensavisen, eller om Tromsø skulle missa Bladet Tromsø. Men i Bergen og i Tromsø er dei nok heilt usamde i det.

Høgre og Kristeleg Folkeparti argumenterer i innstillinga òg for at det er så bra med lokale monopolaviser. Eg går ut frå at dei med dette meiner at det er greitt med lokale monopolaviser alle andre stader enn i Oslo. Så eg spør: Kvifor det? Er det slik at vi skal halda oss med eit mangfald av aviser og medium berre i hovudstaden? Kan ikkje media i hovudstaden òg ha bruk for utfordring og sterke avismiljø, både på Vestlandet og i Nord-Noreg? Vi som bur der, er opptekne av å ha fleire aviser. Difor oppmodar eg regjeringa Bondevik til å satsa på mangfaldet i media.

Olemic Thommessen (H): Det har i debatten kommet en del påstander rundt nr. 2-avisene som jeg har behov for å kommentere. Men la meg bare innledningsvis nevne at det kuttet som det ble referert til, ikke var på 30 mill. kr, men på 20 mill. kr. Nok om det.

Representanten Valle – og i og for seg også representanten Giske tidligere – sa at vi har ment at det ikke var

så farlig med nr. 2-avisene. Da er det viktig at man nå gjør en liten sondring. Selvfølgelig mener vi at enhver avis er berettiget til å kunne hevde meninger. Jeg synes selvfølgelig ikke at Bergensavisen er dårligere enn Bergens Tidende. Men det er et faktum at det nå er åtte steder igjen i dette landet der det er to aviser. Det er altså ikke noe grunnlag for et – hva skal jeg si – alminnelig politisk krav om at man på hvert utgiversted skal ha to aviser. Det politiske målet tror jeg vi må si at vi ikke har greid å nå. I det ligger det selvfølgelig ikke at de nr. 2-avisene vi har igjen, er dårligere eller mindre berettiget enn andre aviser.

Jeg synes representanten Giske var ganske frekk da han påpekte at Høyre mente det var stor forskjell på riksdekkende aviser og nr. 2-aviser. Det er altså ikke vi som har delt inn i de kategoriene. Arbeiderpartiet har styrt det meste av den tiden disse kategoriene har fungert. Vi bare påpeker at den ene av disse to kategorier etter hvert ikke har en god begrunnelse for sin støtte. Kanskje burde man omdefinere hva som skal være grunnlaget?

Når det gjelder eierskap, har jeg lyst til å kommentere til representanten Valle, som trakk fram eksempelet Berlusconi, som eventuelt skulle ha lyst til å kjøpe seg inn i TV 2. Jeg forandrer eksempelet litt, som var at Schibsted skulle selge TV 2-aksjene sine. La oss nå si at det ikke var Schibsted, men et annet firma, Orkla eller A-pressen, som eide disse aksjene. Da er det faktisk slik at Berlusconi glatt kunne kjøpt aksjene, for han eier ikke noe i Norge fra før og ville neppe kommet opp i noen særlig betydelig prosentandel gjennom de aksjene. Men Schibsted hadde ikke kunnet kjøpe aksjene, for de har passert 33 pst.-nivået, som er taket for dagens eierskap. Og her er vi midt i problemet. Vi greier ikke gjennom firkantede regler å styre slik at vi alltid får balansen i mål.

Ågot Valle (SV): Jeg ble jo litt beroliget da representanten Thommessen på en måte avdramatiserte det vi har sagt om nr. 2-avisene, at Høyre mener det ikke er så farlig med dem.

Men når han bruker som begrunnelse at det bare er igjen åtte steder hvor det er to aviser, ja, så burde det jo være ekstra oppmerksomhet rundt nr. 2-avisene. For det er et faktum at de har slitt over lang tid, også fordi de har mistet annonseinntektene sine. Det er de største regionale avisene som stikker av med de største annonseinntektene. Dersom det er viktig å opprettholde to aviser av hensyn til ytringsfriheten, må vi gjøre noe for at de skal kunne overleve, og da er det viktig å gjøre mer med pressestøtten enn det flertallet har vært villig til til nå. Både Statskonsult og ECON har godtgjort at nr. 2-avisene og også de riksdekkende, meningsbærende avisene har rasjonalisert inn til beinet, at det ikke er noe mer å gå på. Ergo må vi aktivt gjøre noe.

Til mitt eksempel med Berlusconi. Dette dreier seg om hvorvidt det er mulig å kjøpe seg inn for å oppnå strategisk eierskap. Det er klart at så lenge det er snakk om 33 pst. av f.eks. TV 2, vil det ikke være så attraktivt for Berlusconi og andre å kjøpe seg inn. Men dess større

strategisk eierskap man kan få, dess mer attraktivt vil det være å få en fot innenfor her.

Så til noe som jeg ikke fikk tid til i det forrige innlegget mitt. Både meldinga og Dagspresseutvalget har vist hvor viktig det er å ha et sett av kilder å benytte seg av for å få belyst sakene, at en ikke bare bruker makta som kilde. Her er jeg opptatt av at kvinner får slippe til i media. Det er flere ganger dokumentert at kvinner blir brukt mindre som kilde enn menn blir brukt som kilde. Det er grunn til å tro at det er en sammenheng mellom hvor mange kvinnelige ledere man har i redaksjonene, antallet kvinnelige redaktører, og omfanget av bruken av kvinner som kilde. Derfor er det så viktig å sørge for at man får flere kvinner inn i ledende stillinger også i media, og det har sammenheng med hvor mye vi er villig til å bruke på etterutdanning, også i media. Det er en utfordring til statsråden å ta med seg at her må vi også sørge for likestilling.

Olemic Thommessen (H): Jeg vil tilbake til Berlusconi. Igjen bommer representanten Valle på mål, for det er ingenting i dagens system, i dagens eierskapslov, som kan forhindre det hun beskriver. Det hun beskriver, illustrerer nettopp behovet for at vi trenger et mer sammensatt hjemmelsgrunnlag, som gjør at man kan gå inn i de aktuelle problemstillingene som fortløpende kommer.

Et eksempel: Dagens eierskapslov definerer eierskapsprosenten ut fra hvor mange aviser et konsern faktisk står for utgivelsen av. Den sier f.eks. ingenting om hvor stor del av annonsepengene som faktisk flyter gjennom det samme konsernet. Det er noe som konkurranselovgivningen på en helt annen måte ville kunne nærme seg, og som antakeligvis er et mer interessant spørsmål i forhold til mangfoldet enn akkurat avisantallet.

Poenget er altså at vi skal ha en balanse i det norske eierskapet, men vi skal ikke bare ha en balanse som er definert ut fra noen firkantede kriterier som ikke innfrir de målene vi har satt oss. Vi trenger flere og mer sammensatte bestemmelser, som gjør at vi både kan ha en sunn finansiering av mediebedriftene, at vi kan ivareta yttingsfriheten, og at vi får gode konkurranseforhold. Særlig på annonseområdet er det svært viktig. Der tror jeg også at Konkurransetilsynet allerede har begynt å følge ganske nøye med i hvordan dette fungerer landet rundt.

Ola T. Lånke (KrF): Både representanten Ausdal Starrfelt og sist representanten Frøiland har vært innom Kristelig Folkeparti og synet på nr. 2-avisene, og jeg synes det krever et lite svar fra vår side. Jeg synes det er nødvendig når man henviser til andre partier, at man i hvert fall er i nærheten av innholdet i de «sitatene» man bruker, slik at man ikke kommer i skade for å si noe annet enn det vi har sagt.

Jeg skjønner at man referer til innstillingen som ligger til grunn for denne debatten. Der sier vi ikke noe annet enn at vi konstaterer at det ikke har vært mulig å opprett-

holde en situasjon med to aviser på mange steder. I mitt innlegg tok jeg opp dette, og det var ikke med referanse til Bergen eller Bergensavisen. Jeg har lyst til å sitere meg selv. Jeg sa:

«Så vidt mulig bør det fortsatt være et mål å bidra til aviskonkurranse på de steder der det ennå er to aviser. Men i noen tilfelle har vi sett at markedets begrensning tilsier at det kun er plass til én avis. Da er det kanskje bedre med én sterk god avis enn med to svake og dårlige.»

Jeg tror det er all grunn til å opprettholde Bergensavisen. Nå tror jeg faktisk Bergensavisen er et unntak på mange måter i denne sammenheng, den går ganske bra. Jeg er ikke så bekymret for det. Kristelig Folkeparti mener at pressestøtten fortsatt skal være med og ta hånd om nr. 2-avisene. Det vi snakker om, er innretningen på hele pressestøtten tatt i betraktning at også markedet endrer seg fra tid til annen.

Jeg kommer selv fra et område hvor vi har mistet nr. 2-avisen, og hvor én stor regionavis dominerer veldig. Jeg tror faktisk det er både i folkets og i avisenes interesse at det hadde vært en konkurrent på det stedet. Men jeg tror ikke det er mulig ved hjelp av produksjonsstøtten å få etablert en ny konkurransedyktig avis i Trøndelag. Da må vi se på andre muligheter for å styrke konkurransen, bl.a. gjennom andre typer medier og gjennom medier på andre nivåer i mediebildet. Slik tror jeg at det norske samfunnet med så vidt begrenset marked er nødt til å tenke konkurranse på litt andre måter enn bare ved å opprettholde kunstig to aviser på samme sted.

Så bare en liten bemerkning når det gjelder Berlusconi, som vi også har vært innom i en sammenheng tidligere, og som tydeligvis har stor interesse hos representanten Ågot Valle. Jeg tror ingen av oss ønsker at Berlusconi skal komme og gjøre noe innhogg i den norske medie verdenen. Men med litt – hva skal jeg si – sidesyn til Italia tror jeg faktisk situasjonen der er slik at de kan være litt glad for at Berlusconi gjør det han gjør, fordi alternativene er verre. Og en slik situasjon har vi jo ikke i Norge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2447)

S a k n r . 3

Forslag fra stortingsrepresentant May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002 (jf. Innst. O. nr. 36):

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en godkjenningsordning og kvalitetskrav uavhengig av behandlingen av fylkeskommunens fremtid og barnevernets plassering.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2448)

S a k n r . 4

Forslag fra stortingsrepresentant Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002 (jf. Innst. O. nr. 37):

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med endring i arbeidsmiljøloven § 55a slik at denne har henvisning til likestillingsloven § 8a.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2449)

S a k n r . 5

Forslag fra stortingsrepresentant Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002 (jf. Innst. O. nr. 37):

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å endre likestillingsloven og aksjeloven for å sikre minst 40 pst. av begge kjønn i styrene til alle statsaksjeselskaper og statsforetak, samt offentlig eide særlovselskaper. I tillegg skal loven komme til anvendelse der staten oppnevner medlemmer til styrer i stiftelser. Reglene skal gjelde for privat eide allmennaksjeselskaper, men ikke privat eide aksjeselskaper.

Den nye lovbestemmelsen innføres snarest mulig, med dato for ikrafttredelse som gir selskapene tid til å gjennomføre endringen. Etter ikrafttredelse gis det ikke dispensasjon.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2449)

S a k n r . 6

Forslag fra stortingsrepresentant May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002 (jf. Innst. O. nr. 37):

«Stortinget ber Regjeringen endre likestillingsloven og annet lovverk som regulerer bedriftenes styresammensetting, slik at likestillingslovens regler om representasjon også skal gjelde for styrer i aksjeselskaper. Selskaper med offentlig eierandel, børsnoterte selskaper og selskaper med over 30 ansatte skal ha minst 40 pst. av hvert kjønn i sine styrer.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2449)

S a k n r . 7

Interpellasjon fra representanten Knut Storberget til justisministeren:

«Vi vil tape i kampen mot kriminalitet om ikke alle deler av strafferettsapparatet fungerer. Situasjonen vedrørende avvikling av soningskøer er dramatisk. Siste kvartal har køen økt med hele 27 pst. til over 2 000 mennesker i soningskø. Raskere etterforskning og pådømmel-

se, økt oppdagelsesrisiko, strengere straffer og økt behov for varetekt gjør fremtidsutsiktene dystre. Noe må gjøres. Hele strafferettsarbeidet blir meningsløst om ikke reaksjonen kommer raskt. Fengslene er fulle.

Ser statsråden alvoret i situasjonen, og hva gjøres for å møte denne fremtidige utfordringen? Er situasjonen nå så alvorlig at man vurderer økt bruk av samfunnsstraff og alternative soningsformer, og vil statsråden bidra til ekstra satsing på kriminalomsorgen, slik Arbeiderpartiet foreslo sist høst?»

Knut Storberget (A): Stadig flere mennesker blir tatt for forbrytelser i Norge. Særlig blant de yngre er utviklingen bekymringsfull. Mer enn 34 pst. av dem som ble siktet for forbrytelser i 2000, var under 21 år. Vi har de siste ti årene sett en økning både med henblikk på simple tyverier, narkotika, skadeverk, vold og trusler. Dette stiller krav til de reaksjonsformer vi politikere vedtar når noen gjør noe galt. Ekstra krevende blir det når lovbruterne er yngre og yngre.

At det i dag står over 2 000 mennesker i kø og venter på soning, altså en av de viktigste reaksjonsformene vi har, er svært kritisk. Bare siden september i fjor skal antallet være økt med henimot 30 pst. Ved siden av økt kriminalitet vet vi at politiet øker sin oppklaringsprosent, domstolene er raskere, og straffene blir strengere. Ofte brukes fengselsstraff.

Samfunnet og den politiske debatt roper fengselsstraff, ja helst lengst mulig, når kriminalitet begås. Samtidig vet vi at løslatelse på prøve ikke lenger skal skje «automatisk», men underlegges vurdering av fengselsmyndighetene. Presset mot soningsstedene har ikke blitt mindre av at man for flere saksforhold både fra politi og politikere er anmodet om at varetekt bør brukes i større grad enn i dag. Som om dette ikke er nok: Vi ser en nedgang i bruken av alternativ straff til fengsel, som samfunnstjeneste, nå samfunnsstraff. For de yngre er dette ingen heldig utvikling. Det kan derfor ikke være noen overraskelser for noen at vi i dag har køer for soning. Dette er ikke et forbigående problem, men en utvikling som bare vil vedvare om vi ikke foretar oss noe.

Overraskende er det derfor at justisministeren tross flere oppfordringer, bl.a. her i Stortinget, så langt har levert svært lite på dette området. Det er grunn til å etterlyse strategi, tiltak og vilje, særlig tatt i betraktning at en samlet justiskomite i budsjettinnstillingen i fjor høst uttalte følgende:

«For at straffesakskjeden skal fungere godt, må det sørges for en balansert og fleksibel ressurstilførsel til de ulike ledd. Dersom dette ikke avstemmes, vil ressurstilførsel ett sted kunne føre til opphoping av saker et annet sted.»

Komiteen fortsetter i sin budsjettinnstilling:

«For å hindre ny ubalanse i straffesakskjeden og dermed reversering av den positive utviklingen vi har sett i arbeidet for å få hurtigere straffesaksbehandling, må økte ressurser til domstolene og kriminalomsorgen prioriteres de nærmeste årene.»

Etter min mening: klar tale! I lys av dette hadde jeg forventet et initiativ fra justisministeren om tiltak som kunne gjøre situasjonen bedre enn den er i dag. Arbeiderpartiet mente dette arbeidet hastet såpass at man i nevnte budsjettinnstilling foreslo økte bevilgninger til Kriminalomsorgen med 20 mill. kr. Dette ble som kjent stemt ned.

Strafferetten har ingen forebyggende effekt så lenge folk ikke får reaksjoner på sine handlinger. Kampen mot kriminalitet fordrer ofte en hard, kontant, klar og ikke minst rask reaksjon. Det hjelper svært lite for en 17-åring og samfunnet rundt ham at han innkalles til soning først når han nærmer seg de 20.

Slik situasjonen er i dag, rammer dette også andre deler av strafferettspleien. Jeg har fått rapporter fra det ganske land – og senest i Aftenposten i dag kan vi lese om situasjonen – hvor særlig presset mot bruk av varetekt øker. Det er totalt uakseptabelt, og farlig, at bl.a. voldtektssiktede eller andre må løslates fra varetekt på grunn av manglende fengselsplasser til tross for at det foreligger konstaterbar gjentakelsesfare. Respekten for og tilliten til rettssystemet vårt kan fort få seg en alvorlig knekk ved flere slike enkelthendelser. Det er heller ikke særlig bra at soningskøene bidrar til at siktede blir sittende lenger enn lovlig i politiarrest. Opphold her utover 24 timer er ikke holdbart. Norge trenger ikke flere anmerkninger fra torturkomiteen.

Kampen mot kriminaliteten er en av de viktigste utfordringer vi står overfor. Vi skal likevel vokte oss vel for å gjøre debatten om kriminalitetsbekjempelse til en debatt om hvem som roper høyest, som foreslår «mest», som er mest ytterliggående, og som får de største oppslag. Gjerne er det de åpenbare og enkle løsninger som bør dyrkes. Innsatsen for å få bort soningskøene trenger ikke noen politisk genialitet. Det er viljen og innsatsen som nå etterlyses.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg er enig i at situasjonen vedrørende soningskøen er alvorlig. Som jeg sa i Stortingets spørretime 20. februar i år, er det viktig at den enkelte straffedømte får en merkbar reaksjon på kriminaliteten så raskt som mulig, og det er viktig at samfunnet ser at det reageres. Soningskøen er dermed med på å svekke både effektiviteten i kriminalitetsbekjempelsen, folks rettsfølelse og troverdigheten aktørene i straffesakskjeden må ha.

På slutten av 1980-tallet bygde det seg opp en betydelig soningskø. Det har vært en del usikkerhet om hvor stor den gamle soningskøen egentlig var. Jeg har tidligere i spørretimen når det gjelder dommer, brukt både tallet 9 000 og betegnelsen «i underkant av 7 000 dommer». Tallangivelsene varierer noe i de tidligere statistikkene vi går gjennom, fordi registreringsgrunnlaget har variert. I noen sammenhenger har man trukket inn saker hvor det har vært søkt om benådning, i andre sammenhenger har disse sakene vært holdt utenfor. I en periode var f.eks. tallene basert på de dommene som ikke var iverksatt innen tre måneder, og senere høynet vi tempokravet til to måneder for situasjonen nå. Tallene er altså ikke helt sammenlignbare.

Hovedpoenget er imidlertid at det var en uakseptabelt stor soningskø, og gjennom en bevisst satsing over tid ble den nedbygd. Den samme utfordringen foreligger i dag.

Den nedbyggingsplanen som i sin tid ble iverksatt, hadde følgende hovedpunkter:

- bygging av nye fengsler og utvidelse av eksisterende fengsler for å øke antallet fengselsplasser
- økt kapasitetsutnyttelse i åpne fengsler
- omgjøring av friomsorgens hybelhus til soningsformål etter fengselsloven § 12
- utvidet bruk av fremskutt løslatelse
- dublering i 75 celler

Som et resultat av tiltakene ble køen gradvis redusert til 1 351 i juli 1994. Køen ble da erklært som avviklet.

I 1998 bestod køen av 148 dommer. Fra og med 1999 ble det innført en strengere definisjon på soningskø enn det som ble brukt tidligere. Fristen for iverksettelse ble bl.a. redusert fra tre til to måneder etter mottak av rettskraftig dom. Ved utgangen av 1999 hadde soningskøen igjen begynt å stige og var på 1 063 dommer. I løpet av de siste to årene har køen økt ytterligere, til 2 057 dommer pr. 31. desember 2001.

Departementet foretok i 1994 – altså under en arbeiderpartiregjering – en beregning av behovet for fengselsplasser i 2000, jf. St.prp. nr. 1 for 1994-95. Analysen konkluderte med et behov for ca. 3 350 fengselsplasser i 2000.

I St.meld. nr. 27 for 1997-98, Om kriminalomsorgen, foretok departementet en ny gjennomgang av behovet for fengselsplasser. Beregningene viste at behovet ville ligge på mellom 3 100 og 3 300 fengselsplasser i 2000. Den faktiske situasjonen er at kriminalomsorgen i 2000 og 2001 hadde ca. 2 900 fengselsplasser. At det nå begynner å bygge seg opp en ny soningskø, er derfor ikke overraskende. Til tross for prognosene har tidligere regjeringer ikke klart å skaffe midler til å øke antall fengselsplasser i tilstrekkelig grad.

Den nye straffegjennomføringsloven ble iverksatt den 1. mars i år. Loven inneholder en ny straffereaksjon, samfunnsstraff, som erstatter den tidligere straffereaksjonen samfunnstjeneste og betinget dom med tilsyn, herunder tilsynsprogram. Samfunnsstraff innebærer frihetsinnskrenking i stedet for frihetsberøvelse. Det er imidlertid domstolen som idømmer denne straffereaksjonen, og departementet kan naturlig nok ikke vedta eller instruere i en økt bruk av denne reaksjonen. Kriminalomsorgen vil fortløpende sørge for å informere påtalemyndigheten og domstolene om reaksjonen og den oppfølging den domfelte vil få. På dette punkt er jeg enig med representanten Storberget i at dette er et viktig virkemiddel når det gjelder straffegjennomføring. Det vil være en ønsket kriminalpolitisk utvikling om samfunnsstraffen kan ta unna et betydelig straffevolum som alternativ til kortere fengselsdommer.

I 1996 ble det innført en prøveordning med promilleprogram i friomsorgen. Promilleprogram er en alternativ straff til ubetinget fengsel for personer som har kjørt med over 1,5 promille eller tidligere er dømt for promillekjø-

ring, og som har et alkoholproblem. Programmet er fra 2002 etablert i tolv fylkesenheter. I løpet av 2001 ble det iverksatt 190 dommer på promilleprogram i de daværende ni prøvefylkene. Hovedtyngden av dommene ble avsagt i de fem prøvefylkene som har vært med siden oppstart av ordningen i 1996. I de fylkene hvor ordningen ble etablert i siste halvdel av 2000 og i 2001, er det fortsatt et stort ubenyttet potensial av dommer, fordi det tar en viss tid før programmet er så godt kjent i fylket at strafferettsapparatet benytter det fullt ut.

Situasjonen i dag er at den alminnelige produksjonen av straffesaker i politi/påtalemyndighet og domstoler overstiger den fengselskapasiteten som er etablert. Det er ingenting som tyder på at straffevolumet i de nærmeste årene framover vil bli redusert, og Regjeringen har derfor i Sem-erklæringen fastsatt at den vil arbeide for å øke fengselskapasiteten. Det er dette jeg som justisminister kan bidra til.

Det er dessverre ikke gjort i en håndvending å etablere økt fengselskapasitet. Også nye fengselsplasser skal ha tilfredsstillende standard, både i forhold til sikkerhets- og kontrollutfordringer og i forhold til den rehabiliterende innsatsen for å redusere tilbakefallet, og skal bemannes med fagutdannet personell. Disse forholdene gjør at det ikke uten videre er et relevant virkemiddel å overta nedlagte forsvarsanlegg eller andre institusjoner. Erfaring viser at ombygging av anlegg til fengselsformål koster like mye som å bygge nytt, uten at man likevel får gode «spesialbygg».

Et tiltak som vurderes, er å ta i bruk Vardåsen leir til fengsel. Vardåsen leir vurderes nå av Statsbygg, og vi vil få en rapport i mai/juni med teknisk vurdering og analyse av kostnader ved å omgjøre anlegget til fengsel. De foreløpige indikasjonene er at dette synes å være et godt grunnlag for et nytt Kongsvinger Fengsel, som vil gi en økt kapasitet. Dette tiltaket vil i så fall bli gitt prioritet, og jeg kommer nærmere tilbake til dette i budsjettssammenheng.

I tillegg arbeider vi med å utvide kapasiteten i allerede eksisterende anstalter. Der har vi grunnlagsinvesteringer, bl.a. i infrastruktur. Vi kan få god kvalitet på utvidelser med lavest mulig kostnadsnivå. Dette vil jeg komme tilbake til i budsjettssammenheng.

Vi arbeider med nytt, stort fengsel i Østfold, der jeg nylig har besluttet at fengslet skal ligge på den tilbudte tomten i Halden. Den videre oppfølgingen av dette prosjektet vil jeg også komme tilbake til i budsjettprosessen.

Totalt innebærer de tiltakene som nå er igangsatt eller er under planlegging, en tilvekst på ca. 390 fengselsplasser.

Som en forutsetning for utvidelse av fengselskapasiteten har vi lagt opp til økt opptak til Fengselskolen. Vi tar sikte på at dette høye opptaket må vare noen år framover for å sikre kompetansen i Kriminalomsorgen.

Når det gjelder strakstiltakene, vil jeg gjerne vise til at vi nå har en kapasitetsutnyttelse som er høy. Belegget i 2001 var på 94 pst. i norske fengsler. Vi har dubleringer der fengselsledelsen mener det er helsemessig og sikkerhetsmessig forsvarlig – totalt ca. 25 dubleringer til enhver

tid hittil i år. Vi har altså presset dette så langt som det er mulig.

Prioriteringen av dommer til soning er klar: Varetekt prioriteres, lange dommer og dommer der politiet gir uttrykk for at domfelte er aktive gjengmedlemmer, prioriteres, og likeså kortere voldsdommer eller voldsrelaterte dommer. Det vil bety at andre kan bli sittende og vente en tid, dvs. lenger enn to måneder. Det største trykket har vi her på Østlandet. Derfor er det ingen tilfeldighet at Vardåsen, som jeg så langt har fått positivt beskrevet, er en aktuell mulighet. Derfor er det heller ingen tilfeldighet at det pågår arbeid med et nytt fengsel i Østfold. Det er rett og slett for å minske det trykket som foreligger.

Representanten Storberget tok i begynnelsen av innlegget sitt opp situasjonen for unge lovbrytere. Det er ingen tvil om at det her ligger muligheter til på et tidlig stadium både å forebygge kriminaliteten og ha andre reaksjonsformer enn det straffereaksjonen innebærer. Dette er forhold som Regjeringen vil ta opp i en sak som er bebudet for Stortinget, om tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet, og hvor det gjelder å handle tidlig. Det vil kanskje kunne medvirke til å redusere et press mot det å sone i fengsel. Vi bør i hvert fall ikke ha som mål at unge mennesker skal dit. Vi må tvert imot være opptatt av å finne andre løsninger.

Jeg har tidligere i innlegget vært inne på poenget med samfunnsstraff og vil stressere at vi vil drive den type informasjonsarbeid som er forsvarlig i forhold til påtalemyndigheten, for at denne reaksjonen skal bli kjent. Vi har også de mulighetene som ligger i utviklingen av promilleprogrammet i de fylkene der det nå er etablert. Men som jeg har sagt tidligere, tar det en viss tid før ordningen setter seg, men der den har satt seg, begynner den altså å gi resultater.

Når det gjelder representanten Storbergets polemikk, som heldigvis ikke var av det skarpeste slaget, tror jeg for en gangs skyld, for jeg liker ikke å være polemisk, at jeg vil vise til at det i 1994 ble anslått et behov på 3 350 plasser. Det var som kjent ikke noen borgerlig regjering da, og det gikk en viss tid uten at vi fikk 3 350 plasser. Utgangspunktet mitt for å si dette – jeg skal ikke gjenta det senere – er rett og slett å mane til en viss oppslutning for at vi skal få gode løsninger.

Jeg vil også vise til at arbeiderpartiregjeringen, så vidt jeg husker, fra 1990 til 1994 hadde framskutt løslatelse. Det vil si at man hadde en form for straffeamnesti. Det er veldig lett å ta den høye C, men det å skape løsninger krever noe mer. Det var et meget sympatisk trekk at Arbeiderpartiet ville satse 20 mill. kr på Kriminalomsorgen. De prioriterte det på bekostning av andre formål som jeg ikke var enig i. Jeg tror vi alle sammen har det til felles at vi er tjent med at soning blir avvirket så godt som mulig. Jeg vil under enhver omstendighet, siden representanten Storberget har hatt for vane å stille dette spørsmålet til meg, si at jeg saklig sett er takknemlig for det. Han gjør samfunnsdebatten den tjeneste at disse spørsmål holdes oppe i dagslyset, slik at de ikke svinner hen.

Mine tilleggskommentarer knytter seg mer til selve debattformen og til den moraliserende pekefinger, men

trykket og engasjementet synes jeg er meget viktig for saken. Det er ikke av de enkleste saker å få gjort noe med, men vi bør prøve det vi kan, for i fellesskap å finne gode løsninger.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Knut Storberget (A): Jeg skal heller ikke fortsette – i den grad vi har drevet polemikk i forhold til dette spørsmålet. Jeg tror vel at både statsråden og undertegnede også ved tidligere høve har hatt en mulighet til å markere at dette feltet er så viktig at historiebeskrivelsen for så vidt blir uinteressant så lenge den ikke hjelper oss med å finne dagens løsninger. Derfor dvelte jeg i mitt innlegg særdeles lite ved historien. Jeg opplever at situasjonen i dag er svært alvorlig i forhold til antallet og den konsekvens – som jeg sa i mitt hovedinnlegg – dette har for bl.a. avvikling av soning, men i høyeste grad også når det gjelder spørsmålet om varetekt.

Situasjonen er også alvorlig fordi vi i dag ser trekk som bidrar til at dette kommer til å bli en varig situasjon hvis vi ikke griper fatt i det. Altså: Dette er ikke noen ad-hocsituasjon som vi er kommet opp i av en eller annen spesiell årsak. Men vi har et strafferettsapparat som produserer flere straffesaker, og som peker på fengselsstraff som alternativ, noe som gjør sitt til at vi som politikere også må kunne kreve raske og klare svar i forhold til å løse situasjonen. Der vil jeg særlig utfordre justisministeren, for jeg syns på mange måter det her er noe som mangler. Vi får avvente situasjonen i forhold til revidert nasjonalbudsjett, men jeg vil dog peke på at det nå rundt omkring i Norge har vært pekt på mange slags lokale tiltak som kunne bøte på situasjonen.

Vardåsen blir trukket fram, men det har vært noe som har ligget i kortene lenge. Jeg hadde ventet at man hadde kommet raskere på banen i forhold til dette. Her har kommunen bl.a. pekt på et prosjekt som kombinerer fengsel og mulighetene for et opplærings- og kompetansesenter for kriminalomsorgsansatte. Dette prosjektet er svært spennende i forhold til den utfordring vi står overfor. Man har faktisk et anlegg som etter min mening – jeg har vært der sjøl og sett – er meget godt egnet til dette.

Det er også en diskusjon når det gjelder våre nordligste fylker og hvilket press man har der med hensyn til soning og varetekt, bl.a. om etablering av fengselsplasser i Nordland fylke. Jeg syns dette burde vært interessant, og det er noe man kanskje burde ha kommet mye lenger med i dagens situasjon, all den tid vi har visst at disse tallene er såpass brutale som det faktisk er. Nå er det heldigvis ikke lang tid igjen til vi skal behandle revidert nasjonalbudsjett, men jeg syns det er grunn til å si at dette ikke er snakk om geniale tiltak, men det er faktisk snakk om å vise politisk vilje og kanskje også noe kreativitet i forhold til å sette i gang noen prosjekter.

Statsråd Odd Einar Dørum: Det var utelukkende den erkjennelse jeg fikk om at Arbeiderpartiet i grunnen

ikke hadde sittet med regjering de senere årene, som gjorde at jeg fikk lyst til å si den ene setningen. Jeg skal ikke gjenta dette mer.

Når det gjelder Vardåsen, har jeg oppfattet at justiskomiteen var opptatt av Vardåsen som fengselsinstitusjon. Hvis den plutselig skal bli noe annet – hvis den skal bli fengsels- og kompetansesenter – vil jeg si at vi plutselig er inne i et helt annet landskap. Hvordan jeg håndterer det spørsmålet, kan Stortinget forholde seg til når det blir aktuelt. Men jeg antar at Stortinget er interessert i at vi har soningskapasitet, enten det er lukkede eller åpne plasser, og at vi nok, hvis vi har bruk for kompetansesenter eller opplæring, skal kunne finne andre og mer egnede former for det. Jeg ble faktisk litt forundret over den vrien i svaret. Jeg oppfattet av hovedinnlegget til Storberget at han var opptatt av å få opp kapasiteten, både når det gjelder lukkede og åpne plasser, og at han i tillegg var opptatt av det vi kaller samfunnsstraff og andre alternative reaksjonsformer. Men det får vise seg hva man egentlig står ved når de praktiske tiltakene ligger på bordet. Jeg ser sammenhengen mellom promilleprogrammene som jeg har nevnt, § 12-soningen som jeg har nevnt, samfunnsstraffen som jeg har nevnt, og behovet for åpne og lukkede fengselsplasser, og det er et faktum at det er mangel på åpne og lukkede fengselsplasser.

Så er det slik at vi skal ha plasser som er forsvarlige. De skal bygges på en skikkelig måte, og vi skal ha en fornuftig bemanning. Jeg er innstilt på i rett tid og i en hvilken som helst sammenheng å komme tilbake til det og vil selvfølgelig følge det opp. Hvis man i debatten om dette også kan ha med seg det perspektiv at vi kan redusere noe av trykket mot fengsel ved at vi klarer å få et betydelig trykk på å forebygge kriminalitet, spesielt blant barn og ungdom, er vi faktisk bortenfor debatten om fengselsinstitusjoner. Da er vi inne i debatten om barnevern og barnevernsreaksjoner. Da er vi inne i en sak som Regjeringen også vil framlegge i løpet av dette halvåret, og som vil bidra til helheten.

Da slutter jeg der, for jeg oppfattet at det var åpningssekvensen hos representanten Storberget, nemlig å se en helhet og se om det fantes flere former man kunne reagere på, og at det var sammenhengen i dette som var det viktige sett fra samfunnets side – altså ikke én reaksjon, men at det ble reagert. For mindreårige er det jo ikke straffen som er poenget, men at det er noen som reagerer og setter en grense. For de som er over den kriminelle lavalder, er det reaksjonen i egnet form som er det viktigste. Vi er enige om at man ikke skal vente lenge.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Gunn Karin Gjøl (A): Jeg skal ikke moralisere, og jeg skal heller ikke polemisere over situasjonen i Kriminalomsorgen. Situasjonen er såpass alvorlig og såpass viktig å få løst at det fordrer at vi alle sammen bidrar til en saklig og god debatt om dette.

Dagens interpellasjon kommer ikke et sekund for tidlig. Situasjonen i Kriminalomsorgen er blitt betydelig

forverret i løpet av kort tid. Fengselskøene er doblet i løpet av to år, og bare siden september i fjor er antallet økt med 30 pst. Vi ser nå at unge mennesker soner flere år etter at den straffbare handlingen ble begått, og mer enn 2 000 straffedømte venter nå på å få sone dommene sine.

Den sterke satsingen på politiet de senere år har resultert i at mer kriminalitet oppdages, og oppklaringsprosenten har gått opp. Domstolene har blitt mer effektive, og straffene har også blitt strengere. Den manglende satsingen på kriminalomsorg de siste åra resulterer nå i en kraftig ubalanse i straffesakskjeden og dermed et press på soningsstedene.

Reaksjonene fra publikum er til dels ganske sterke. Jeg forstår godt at kriminalitetens ofre blir opprørte av å se at forbrytere som har påført deres familie sorg og smerte, fortsatt går fri. Det er også forståelig at det er opprørende å se at siktede for grove voldshandlinger løslates fra varetekt på grunn av mangel på fengselsplasser. For den enkelte borger går dette på tilliten til rettsystemet, og det er forståelig. Det er uholdbart for alle parter, både for politiet, for rettsvesenet, for lovbrøyteren, for de pårørende og også for oss politikere at vi har lange soningskøer.

En god kriminalomsorg skal også virke preventivt, dvs. at trusselen om straff skal virke avskrekkende slik at nye forbrytelser ikke begås. Å vente i flere år på å få sone straffen, er ikke preventivt. Kampen mot kriminalitet krever en hard, kontant og rask reaksjon, ikke minst overfor de yngste kriminelle.

Tallene viser også at kriminaliteten de siste årene har blitt stadig grovere blant de yngste, og rekordmange tenåringer ble fengslet i fjor. Det må nå jobbes aktivt på flere områder, på utbygging av fengselsplasser, på programmer for rehabilitering, på mer bruk av alternativ straff og for fortsatt satsing på et effektivt rettsapparat.

Soningskøene skyldes ikke bare mangel på fengselsplasser. Vanskelig økonomi har gjort at bl.a. Ringerike fengsel og Trondheim fengsel i perioder holder hele avdelinger stengt. Mangel på kvalifisert personell er et annet problem.

Regjeringen må nå vise vilje til å satse på kriminalomsorgen. Arbeiderpartiet vil bidra til at dette krafttaket nå tas. Jeg oppfordrer alle sammen til en felles dugnad for å løse problemene innenfor kriminalomsorgen, og til at vi verken polemiserer eller moraliserer når det gjelder dette alvorlige problemet.

Trond Helleland (H): Jeg er glad for at representanten Storberget setter denne viktige saken på dagsordenen. Jeg synes det er bra at Stortinget nå ytterligere kan understreke det behovet vi har for å få ned soningskøene. Jeg må nok likevel si at jeg er litt forbauset over bl.a. det siste innlegget, der det hørtes ut som om alt var såre vel inntil regjeringsskiftet, og etterpå har det gått galt. Det var ingen stor satsing for å få ned soningskøene fra Arbeiderpartiets side de siste årene.

Disse problemene var lette å forutsi. Med den økte ressurstilførselen politiet har fått, er det gledelig nok flere saker som blir oppklart, det er gledelig nok flere for-

brytere som blir tatt, og det er gledelig nok flere domsavsigelser som blir gitt. Hvis en ikke har en fengselskapasitet som klarer å fange opp dette, øker soningskøen. Man er opptatt av dette i Regjeringen.

Vi hadde i forbindelse med budsjettet lange og mange diskusjoner knyttet til muligheten for å utvide soningskapasiteten. Vardåsen leir er ett av tiltakene, og muligheten for private til å komme inn og kunne bygge fengsler er en annen mulighet, som Arbeiderpartiet sa nei til. Dette har medført at vi som stortingsrepresentanter får en rekke henvendelser fra ulike deler av landet, der det faktisk er gode prosjekter som er under planlegging og som folk ønsker å sette i gang, fra Nord-Norge, Sørlandet, Østlandet og Vestlandet. Det er bra. Det viser at det her er mulig å få gjort noe, men det står naturligvis på ressurser, og det står naturligvis på konkrete bevilgninger. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet nå signaliserer så sterkt at de vil være med på å løfte denne sektoren.

Det er naturligvis et problem, som Gunn Karin Gjulsier, at det går for lang tid fra dom til folk kommer inn til soning. Dette er et problem for samfunnet, og det er et problem for den som skal inn og sone – det er en fordel å få gjort opp for seg så raskt som mulig.

Jeg vil også understreke at problemet med større soningskøer til dels kommer av at produksjonen av straffesaker hos påtalemyndighet og domstol har økt, som jeg var inne på, uten den tilsvarende økning i fengselskapasiteten. Det er jo gledelig at det er en økt effektivitet i deler av straffesakskjeden, det må vi glede oss over og ikke gjøre til et problem. Så er det da om å gjøre å følge opp dette med å få utvidet antall soningsplasser. Jeg håper at vi nå kan få i gang et fengsel ved Vardåsen leir, og det skal være et fengsel for å utvide soningskapasiteten, ikke nødvendigvis et nytt kompetansesenter. Det skal være et sted der folk kan komme inn til soning, slik at vi kan få redusert soningskøen. Vi har også bestemt å bygge et nytt fengsel i Halden. Det vil være viktig, men det tar tid. Vi fra regjeringspartiens side vurderer andre tiltak og håper på oppslutning fra Arbeiderpartiet, også til utradisjonelle tiltak. Dette er en viktig debatt, der vi må stå sammen for å finne en løsning.

Jan Arild Ellingsen (FrP): I likhet med talere før meg er jeg veldig glad for at vi får denne debatten og får en diskusjon om hvordan vi skal løse dette problemet. Etter å ha hørt på en del av de innledende talerne, burde vi vel kanskje strengt tatt ikke hatt dette problemet – ut fra den entusiasmen som salen har utvist så langt. Men faktum er likevel at vi har et problem, og vi er nødt til å gjøre noe med det.

Det er klart at når vi har styrket politi, påtalemyndighet og domstolene, får vi flere dommer, og det betyr at vi får et avvik i straffesakskjeden. For Fremskrittspartiets del skal jeg gi et signal til justisministeren: Dersom det kommer satsing på kriminalomsorgen og utvidelse av fengselskapasiteten, så skal iallfall vi følge opp og støtte opp om det. Det er et poeng at det er uttrykk for en mangel på respekt for dem som er utsatt for kriminelle handlinger, når de møter sine overgripere ute når disse visse-

lig skulle sittet inne. Det er fullt forståelig at folk flest reagerer når de leser avisartikler om at vi må slippe folk fri fordi vi ikke har kapasitet. Folk forventer ikke at det skal være slik, og slik skal det heller ikke være.

Hvis det er slik at økonomi er et kjerneproblem for Regjeringen, så la komiteens flertall fram flere kreative innspill under budsjettforhandlingene i høst. Blant annet sa vi at man skulle lage et prøveprosjekt når det gjaldt fangetransport. Hvis de tallene som enkelte kom fram med der, er korrekte, var det altså mulig å spare forholdsvis store beløp, som iallfall etter vår mening bør pløyes tilbake til justissektoren, slik at den styrkes totalt sett. På dette punktet er jeg skuffet over justisministeren som overhodet ikke var inne på muligheten for en OPS-ordning innenfor kriminalomsorgen, nemlig at private kan bygge fengsler som kriminalomsorgen så kan nyttegjøre seg. Jeg håper ikke systemet skal være så rigid at vi kun ser på de løsningene som har vært gode tidligere. Også i denne sektoren er vi nødt til å være kreative og kanskje utradisjonelle for å komme videre, det er iallfall viktig for vår del. Og så slutter vi oss selvfølgelig også til dem som har tatt opp dette med unge lovbyrtere. Jeg tror at det for veldig mange, kanskje spesielt de unge, men også for andre som begår en mindre dumhet – la oss si at de kjører for fort og blir idømt en bot, la oss si at de blir tatt med promille og idømt en lavere straff – er vesentlig verre å bli sittende i soningskø enn det er for en del av de harde kriminelle. Her er det folk som blir tungt rammet, la oss si at de etter at de har fått dommen, har funnet seg samboer, har fått barn, og så vet de at de har hengende over seg en dom som de en dag må inn og sone. Det er totalt utilfredsstillende, og dette må vi gjøre noe i forhold til.

Så for vår del ser vi fram til revidert nasjonalbudsjett, vi ser også fram til høstens budsjettbehandling. For Fremskrittspartiets del tok vi en satsing i fjor på politi, påtalemyndighet og domstol, nå er det kriminalomsorgens tur.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Først har jeg lyst til å takke interpellanten, Storberget, for at han tar opp en såpass viktig debatt. Jeg har også lyst til å nevne innledningsvis at SV var med på det alternative budsjettforslaget som gikk på et betydelig løft i kriminalomsorgen på 20 mill. kr.

Vårt ansvar – vi som sitter her – strekker seg langt forbi utfordringene om å bygge ut soningskapasiteten. Hvis vi skal få gjort noe med soningskøene, er det ikke bygging av flere fengsler som er denne sals store utfordring for framtida. Vi kan aldri bygge nok fengsler til å kunne møte konsekvensene av Fremskrittspartiets politikk. Det er ved å ta utgangspunkt i virkeligheten, i den forskningen som er gjort på hvem som er kriminelle i Norge, at vi kan få til noe som hjelper, ikke ved å ta utgangspunkt i myter om at det er innvandrerne som er kriminelle, og at løsningen er å sende flest mulig ut av landet. I så fall ville et svært treffsikkert forslag være å sende alle menn i sin beste alder til Bjørnøya eller et annet egnet sted.

Hvis vi ser på hvem som er den typiske innsatte i norske fengsler, finner vi følgende, og dette er interessant: Den typiske innsatte i norske fengsler er en mann, i sin for så vidt beste alder, lavt utdannet, med dårlig tilknytning til arbeidsmarkedet, dårlig økonomi og med rusproblemer. Tar vi dette som utgangspunkt, kan vi få en konstruktiv diskusjon om soningskøer og om hva slags samfunn vi ønsker oss. Da kan vi kanskje starte med å forsøke å finne ut hvordan vi kan gjøre noe med økende sosiale forskjeller i landet vårt, med at altfor mange unge gutter faller ut av skolesystemet, med at arbeidsløsheten blant innvandrere er langt høyere enn blant nordmenn, med det økende rusproblemet vi har i samfunnet. Slenger vi på en økt dose ressurser til barnevernet, til helsetjenesten, spesielt til barne- og ungdomspsykiatrien, til barnehagene, skolene og til kulturen, har vi kommet et stykke på vei. Hvis vi i tillegg kunne få til et løft for kriminalomsorgen, inkludert behandlings- og rehabiliteringstiltak, ville vi sannsynligvis ikke hatt behov for denne interpellasjonen.

Poenget er: Den kriminalpolitiske debatten er inne i en krise og har vært det i årevis. Hvordan er det mulig at vi så lenge har visst hvem det er som havner på galeien i Norge, uten å klare å møte dette sånn at vi klarer å forebygge at andre med de samme kjennetegnene havner i samme situasjon? Hvordan er det mulig at vi med åpne øyne skaper et samfunn hvor de sosiale forskjellene øker, hvor skoler som Hersleb legger ned positive tiltak for å inkludere vanskeligstilt ungdom, hvor «Alternativ til Vold» må bruke dyrebare ressurser på å grine seg til penger for å overleve enda et år, hvor barne- og ungdomspsykiatrien – bl.a. i mitt eget fylke – må si til unger at de må vente i opptil ett år på å få hjelp med det de sliter med? Kort sagt: Hvordan er det mulig at vi stiller oss sånn at den eneste måten å vise handlekraft på i justispolitikken, er å gå inn for de strengeste straffene, det største antallet fengsler og flest mulig politifolk?

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det er ikke vanskelig å være enig i det som har vært sagt om det forebyggende arbeidet, for det forebyggende arbeidet er utrolig viktig. Det er nødvendig at vi som politikere har våre øyne og vår oppmerksomhet rettet nettopp mot det som kan være med på å forhindre at folk kommer i den situasjon at de både skal etterforskes og dømmes og må sone. Men det er en annen debatt, i dag handler det om det som går på soning og soningskø. Jeg hadde nær sagt: «Om jeg hamrer eller hamres, ligefuldt så skal der jamres» – som det heter i et godt sitat. Vi hadde en periode hvor det ble skreket i opinionen og blant oss politikere om at vi gjør altfor lite for å få tak i de folkene som begår kriminelle handlinger. Så styrket vi politiet og sørget for at man fikk arbeidsredskaper som kunne bidra til at man kunne etterforske og oppklare flere saker. Og så kommer vi i den situasjon at fordi politiet blir mer effektive, klarer vi ikke å følge opp på fengselssiden. Det er klart at noen burde ha sett det, kanskje er det vi politikere som burde ha sett det, kanskje har vi fått de nødvendige signalene. Jeg tror ikke det er så forferdelig viktig å finne ut hvem som her

har skylden, hva som er årsaken til at vi pr. i dag ikke har det antall soningsplasser som trengs for å avhjelpe den køen som vi har. Det som er det viktige, er jo at vi finner fram til ordninger som kan avhjelpe situasjonen, og som kan forhindre at vi får slike tilstander i framtiden. Derfor er de signalene som blir gitt i salen i dag, viktige, nemlig at her vil vi jobbe sammen for å få det til. Jeg hører både Fremskrittspartiets og Arbeiderpartiets signaler om dette, og jeg vet jo at også regjeringspartiene er innstilt på det.

Da jeg var guttunge, bodde jeg på et sted hvor det var veldig mange hvalfangere, og det som var et problem der av og til, det var når mødrene ropte ut, spesielt til guttungenes som hadde gjort noe galt, at bare vent til pappa kommer hjem til våren, så skal du nok få juling. Jeg vet ikke hvor stor effekt det hadde – å få juling til våren, langt fram i tid, noe preventivt var det i hvert fall ikke i det. Det er riktig det som har vært sagt, det må være en rask reaksjon etter at forholdet er avklart, avdekket og pådømt. Jeg ser for meg at vi sammen må prøve å få til et trykk som gjør at kriminalomsorgen får den prioriteringen som den må ha, i de budsjettene som ligger foran oss. Sammen må vi være med og trykke på.

Liv Signe Navarsete (Sp): Det er eit viktig samfunns spørsmål som blir reist i denne interpellasjonen. Senterpartiet vil gi interpellanten medhald i at det er ein uholdbar situasjon i høve til dei veksande soningskøane.

Straff har som vi veit fleire føremål: Den dømde skal gjere opp for seg overfor samfunnet. Straffa skal vere så streng at ho hindrar gjentaking, samstundes som andre blir skremde frå liknande lovbrott. Uavhengig av straffeutmåling må soningstilhøva vere slik at den einskilde er i stand til å vende tilbake til eit normalt liv etter soning. Som det har vore påpeikt i debatten i dag, må vi ha fleire tankar i hovudet samstundes om vi skal lukkast i kampen mot den aukande kriminaliteten, som òg fører til aukande soningskø.

Politi- og lensmannsetaten må få tilstrekkelege ressurser til å prioritere både det utøvande og det førebyggjande arbeidet. Samarbeidet må styrkjast mellom politi- og lensmannsetat, foreldre, skule, organisasjonar og andre etatar, spesielt barnevernet.

Når så rettskraftig dom ligg føre, strir det mot folks rettskjensle at samfunnet ikkje syter for at dei dømde får høve til å gjere opp for seg. Difor er det naudsynt at kapasiteten på denne delen av strafferettsapparatet blir auka. Men moglegheit til å sone straff i opne anstaltar og arbeidsleirar må òg aukast, og særleg som ledd i arbeidet med å lette overgangen frå fengsel til eit liv i fridom, som er eit mål. Ein må òg i soningstida gi tilstrekkeleg tilbod om rehabilitering og ettervern, slik at den enkelte kan førast tilbake til samfunnet etter enda soning. Og meir differensierte soningsformer, som justisministeren var inne på i sitt innlegg, vil gjere det enklare å gi eit tilpassa tilbod.

Gjennom media er vi gjorde kjende med at grupper av kriminelle som er for sjuke til å gå inn i ordinær soning og for friske til å få tilbod om behandling, fell imellom fleire stolar. Desse menneska, som utgjer eit trugsmål

mot tryggleiken i mange nærmiljø med gjentekne kriminelle handlingar, har vore i ei gråson i politikken. Det er viktig å finne tiltak som òg kan famne denne gruppa, som utgjer ein trussel i sitt nærmiljø, og som har falle utafør både sonings- og behandlingstilbodet.

Senterpartiet ønskjer at kampen mot kriminalitet skal vere høgt prioritert. Skal vi lukkast i den kampen, må det stillast menneskelege og økonomiske ressursar til rådvelde. Vi ser fram til at justisministeren kjem attende til Stortinget med konkrete framlegg spesielt knytte til tiltak overfor ungdom, og at vi får ein brei debatt om det som er ei svært viktig utfordring for samfunnet vårt.

Anne Helen Rui (A): I Kriminalomsorgens hovedmål, punkt 1, heter det:

«Gjennomføre de reaksjoner som fastsettes av påtalemyndigheten eller besluttes av domstol straks de er rettskraftige

-iverksette straffereaksjoner straks de er mottatt og senest innen to måneder, når ikke annet er bestemt».

Med dagens situasjon er det klart for alle som vil se, at Bondevik-regjeringens justisminister Dørum ikke klarer å nå opp til disse målsettingene. Han sier han vil, han prøver kanskje også, som han sier her, men han får det ikke til. Jeg har hørt ham unnskyldte seg med å si at det var lengre soningskøer for ni år siden. Og det er sant, men han hopper glatt over at i mellomtida har det også vært år da det ingen soningskø var. Jeg opplever det da som at justisministeren forteller en halv sannhet og ikke den hele og fulle sannhet. På talerstolen her i dag gikk han igjennom dette med statistikkene, som det kanskje har vært litt vanskelig å forholde seg til i de årene som har gått.

I hovedmålets punkt 2 står det:

«Legge forholdene til rette for at lovbrøtteren skal kunne gjøre en egen innsats for selv å motvirke et kriminelt handlingsmønster.»

I soningskø utenfor murene, utsatt for nye muligheter og fristelser, får den kriminelle neppe til noen endringer. Man må raskt inn til soning. Det må være fysisk plass, nok fagutdannete fengselsansatte til å være kontraktbetjenter som kan hjelpe den innsatte i gang med atferdsendringsarbeidet, og muligheter til å bli med på programmer som kan bidra til den atferdsendringen som må til for at den kriminelle skal være en annen når han kommer ut, enn da han kom inn.

Vi forventer nå aktiv og konkret handling fra justisministeren. Flere fengselsplasser kan framskaffes raskt, f.eks., som han sjøl var inne på, i Kongsvinger og muligens også i Bergen, kanskje også andre steder. Revidert nasjonalbudsjett ligger bare noen få dager fram i tid. Der vil vi få se om justisministeren har fått flertall slik at vi har en handlingsplan foran oss, om han er en handlingens mann som oppfyller det ansvaret han har – eller om det blir bare ord uten innhold. I revidert nasjonalbudsjett må det penger til, både til drift og til nye plasser. Nå har vi også hørt at Fremskrittspartiet har sagt at det ikke skal stå på dem når det gjelder å få flertall for det. Så langt har det jo vært Fremskrittspartiet Regjerin-

gen har henvendt seg til, så da får vi håpe at Regjeringen kommer med mer penger til nye plasser og økt kapasitet, slik at vi får mulighet til å unngå soningskø neste år – kanskje.

Knut Storberget (A): Jeg har sagt det før, og jeg gjentar det gjerne: Jeg er svært begeistret for at vi har en justiskomite som i så stor grad faktisk er enig om linjene slik man peilet ut kursen før jul, og i så måte kan jeg stille meg bak store deler av innlegget som justiskomiteens leder, Trond Helleland, holdt.

Det er i hvert fall ingen tvil om at denne debatten avstedkommer et betydelig politisk press i forhold til de politiske premissleverandører i tiden framover i forhold til spørsmålet om soningskøer. Det er heller ingen tvil om at alle vi som sitter i denne salen, ser helheten i dette.

Når jeg tillot meg å trekke fram ideen fra Kongsvinger kommune i forhold til Vardåsen leir, hvor man mener man kan åpne for fengsel, men også peker på at man i tillegg kan tilby opplæring av fengselsbetjenter og økning av kompetansen som Kriminalomsorgen har behov for, nettopp for å tenke helhet – vi kan ikke bygge fengsler uten betjenter – syns jeg det blir for lett å polemisere omkring et slikt forslag fra Kongsvinger kommune. Det er faktisk en god idé.

Når justisministeren og flere har vært inne på spørsmålet om forebygging, så la det ikke herske noen tvil om at økt fokus på det å bygge flere fengsler ikke må frata oss debatten og for så vidt fokuset i forhold til forebygging. Der vil jeg særlig peke på det som har vært framme i Stortinget ved flere anledninger i løpet av den siste tida, sammenhengen mellom vanlige folks alkoholbruk og voldssituasjonen på større og mindre tettsteder, og også det som er knyttet til barne- og ungdomskriminalitet, som er et særdeles viktig felt.

Til slutt vil vi kanskje alle se at dette vil handle om økonomi og økonomiske ressurser. Og i motsetning til representanten Ellingsen fra Fremskrittspartiet mener jeg at vi i justiskomiteen faktisk ikke trenger så mange flere kreative ideer på bordet, som det ble sagt. Noen la faktisk penger på bordet under siste statsbudsjett i forbindelse med Arbeiderpartiets forslag. Og i det store og hele er det vel det det vil falle ned på, nemlig spørsmålet om Fremskrittspartiet og regjeringspartiene faktisk vil bidra til å støtte oss i forhold til den utvikling vi ser for oss. I så måte er jeg fornøyd med dagens debatt, idet jeg føler at den iallfall har avstedkommet et signal fra et flertall, en slags politisk konsesjon, og en klar marsjordre til den politiske ledelsen i Justisdepartementet om at nå fordrer man at man legger seg i selene og presenterer gode og konstruktive forslag. Hvis ikke, risikerer vi vel alle juling til våren.

Statsråd Odd Einar Dørum: Først en alminnelig refleksjon: Jeg har tidligere sagt at det er i budsjettssammenheng man svarer på økonomiske spørsmål. Det er også vanlig i Stortinget at revidert nasjonalbudsjett har

en mindre tyngde enn et vanlig budsjett. Men selvfølgelig er det som skjer der, også viktig.

Når det så gjelder kommentarene som er kommet, var det ikke min hensikt å polemisere omkring Vardåsen. Men jeg oppfattet at justiskomiteen har vært krystallklar på at man ønsker soningsplasser, og ikke noe som trekker fra på det. Ethvert forsøk som reduserer de praktiske mulighetene vi har, øker altså ikke soningskapasiteten. Hvis man ønsker økt soningskapasitet, enten det gjelder lukkede eller åpne plasser, bør man etter min mening også fokusere på det. Hvis man skal løse alle gode forslag man kan tenke seg å ha, på ett sted samtidig, går det ut over ett eller annet. Og jeg har i den forstand oppfattet marsjorden fra en samlet komite, at man ønsker å øke soningskapasiteten både når det gjelder lukkede og åpne plasser. Det oppfatter jeg som krystallklart.

Så har jeg også, som representanten Ellingsen tok opp, oppfattet at vi skal sørge for anbud innenfor politiets virksomhet. Det har Politidirektoratet fått i oppdrag å iverksette, og det vil selvfølgelig bli fulgt opp fra min side, både når det gjelder fangetransport og eventuelt også ved transport av asylanter ut av landet. Vi har også blitt bedt om å vurdere om private kan bygge fengsler som Kriminalomsorgen kan drive. Dette inngår i en del av de planene som jeg arbeider med, og som jeg vil komme tilbake til på egnet tidspunkt.

Flere av talerne har gang på gang sagt at vi må være opptatt av mer enn fengsel. Ja, men da er vi opptatt av noe så praktisk – som ikke koster penger – som forvaltningssamarbeid. Det betyr at det er et tett samarbeid mellom det Kriminalomsorgen driver med, det sosialkontoret driver med, det Aetat driver med, og det skolen driver med. Og da kan vi oppsummere følgende: Skolen er tungt inne i fengslet – og det er kjempepositivt – sosialkontorene er der av og til, og Aetat sjelden. Så dette forvaltningssamarbeidet, som altså handler om å bygge kontakt mellom de virksomhetene vi har i samfunnet, slik at en person som sitter inne, ikke skal komme tilbake som en gjenganger, er også en måte å forsøke å gjøre soningskøen mindre. Jeg antar at vi helt ut er enige om dette, og i hvert fall er det forhold som jeg legger veldig trykk på for å få gjort noe med.

Så har man markert veldig tungt at man ikke ønsker at unge skal komme i den situasjonen at de skal sone, og det er vi også helt enige om. Derfor kommer Regjeringen med en plan når det gjelder hvordan vi kan forebygge barne- og ungdomskriminalitet.

Jeg tror ingen har noen primitive løsninger på det vi står overfor. Jeg tror alle her i salen er enige om én vesentlig ting: Gjør du noe galt, skal du ha en reaksjon. Er du ung, skal du ha en reaksjon som ikke skal være en straff, men som skal sette en fornuftig grense, slik at den er oppdragende. Er du over den kriminelle lavalder, skal du ha en reaksjon som står i forhold til det du har gjort, og du skal ha det raskt. Vi skal både ha samfunnsstraff og nok soningskapasitet.

Presidenten: Dermed er sak nr. 7 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten**: Stortinget går da til votering. I sak nr. 1 foreligger ikke noe voteringsgrunnlag.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram 24 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 2–15, fra Ulf Erik Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene 16–24, fra Magnar Lund Bergo på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes først over forslagene nr. 16, 17, 18, 22 og 24, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endringer i tele- og kringkastingsloven med tanke på en rendyrking av ansvarsforhold slik at innhold og distribusjon blir holdt fra hverandre.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere om konkurranse-loven og andre lover som regulerer medieområdet, opprettholder og ivaretar den utviklingen Stortinget til enhver tid vedtar.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om at sluttrapporten til «Rådgivende gruppe for den digitale allemannsretten» blir ferdigstilt og forelagt offentligheten snarest, som et viktig element i den videre behandlingen av valg av digital sendeplattform.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en handlingsplan på hvordan barn og unge kan lære seg å bli mer bevisste og kritiske på hva de blir eksponert for, og hvilke strategiske virkemidler som tas i bruk for å oppnå kommersielle mål.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gi Allmennkringkastingsrådet de nødvendige fullmakter til å gripe inn i de selskapene som ikke overholder sine programforpliktelser i henhold til allmennkringkastingsoppdraget.»

Votering :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.53.24)

Presidenten: Det votes så over forslagene nr. 19 og 20, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utsette avgjørelsen vedrørende utbygging av digitalt bakkenett til høringsuttalelsene rundt konsesjonsreglene på utbyggingen av det digitale bakkenettet er bearbeidet og forelagt Stortinget som en egen sak.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en melding om sitt valg av og begrunnelse for den teknologiske plattformen som velges, som enten er digitalt bakkenett eller bredbånd. I samme melding må det legges fram en oversikt over kostnader og tidsperspektiv for gjennomføringen av den valgte løsningen for hele landet.»

Fremskrittspartiet har varslet at de støtter disse forslagene.

Votering :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 69 mot 30 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.53.49)

Presidenten: Det votes så over forslagene nr. 21 og 23, fra Sosialistisk Venstreparti. Her har Senterpartiet varslet at de støtter forslagene.

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen finne ut av hvordan lovverket som skal hindre reklame rettet mot barn og unge i Norge, kan implementeres og gjelde kabel, bredbånd, satellittanlegg og digitalt bakkenett.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at eierskapsbegrensning på nasjonalt plan satt til $\frac{1}{3}$ opprettholdes. Dette for å sikre mediemangfold og reell konkurranse i det norske mediemarked, uavhengig av norsk eller utenlandsk eierskap.»

Senterpartiet har varslet at de støtter disse forslagene.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 75 stemmer mot og 23 stemmer for forslagene fra Sosialistisk Venstreparti.

(Voteringsutskrift kl. 14.54.17)

Eirin Faldet (A) (fra salen): President! Vi er flere som stemte feil.

Presidenten: Javel. Siden det er mange som stemte feil, får vi gjøre det på nytt.

Votering :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 79 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.54.57)

Presidenten: Det votes så over forslagene nr. 2–15, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremlegg av budsjettforslaget for 2003 legge opp til en avvikling av pressestøtten over en periode på to år.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak hvor man vurderer muligheten for å likebehandle dagspresse, ukepresse og andre media ved at de gis nullsats for moms.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at prosjektet «Åpen kanal» ikke skal ha offentlige subsidier eller særordninger.»»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fjerne premietaket på radiobingo for slik å øke lokalradioenes inntektsgrunnlag.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om utvikling av alle lover og regler som begrenser utforming og sending av og reklame i mediene. Reklamen i mediene skal kun begrenses av det som følger av straffeloven.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan for utvikling av NRK-lisensen. Dette gjøres ved innstramming og effektivisering av NRKs virksomhet, samtidig som NRK i større grad tillates å skaffe seg inntekter fra kommersielle kilder.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen skrinlegge utbyggingen av et riksdekkende digitalt bakkenett (DTT).»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at av hensyn til ytringsfrihet i henhold til Grunnlovens § 100 første punktum «Trykkefrihet bør finde Sted», og rett til å forvalte eget erverv, avvises en lovfesting av redaksjonell uavhengighet i mediene, da den er ivaretatt gjennom andre kanaler som fagorganisasjoner og lover vedrørende ytringsfrihet og presse- og trykkefrihet.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen igangsette tiltak for å utvikle en uavhengig reguleringsmyndighet i forhold til kringkastingsloven og regulering av medier generelt. Dette for å sikre medias uavhengighet, nøytral anvendelse av reguleringstiltak og en uhildet reguleringsmyndighet. Kringkastingsloven bør således konvergeres mot et enhetlig lovverk for mediemarkedet og IKT-næringen.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest legge frem sak om en sammenslåing av Post- og teletilsynet og Statens medieforvaltning, for effektivt å kunne møte de oppgaver som i nær fremtid ligger under deres ansvarsområde.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest, og senest innen utgangen av 2002, legge frem sak om at Eierskapstilsynet og Konkurransetilsynet slås sammen til ett tilsynsorgan for slik effektivt og rasjonelt å anvende konkurranseloven og medieieierskapsloven i forhold til hensikten om å sikre reell konkurranse, mediemangfold og ytringsfrihet i mediemarkedet.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen – i forbindelse med fremlegg av budsjettforslaget for 2003, om å avvikle all særlig støtte til minoriteters fremmedspråklige publikasjoner og kringkasting.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest utarbeide tiltak for å sikre tiltaltes og vitners anonymitet i media inntil dom foreligger, uavhengig av tiltaltes eget ønske om å eksponere seg selv eller ikke i presse og media. Dette for å sikre en uhildet jurybehandling og trygge personvernet og den enkeltes rettssikkerhet. Unntak må gjelde for personer som er ettersøkt av politiet og som vurderes som farlig for sine omgivelser.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en vurdering av om man kan etablere en nøytral og uavhengig tilsynsordning for pressens og medias etikk og fremferd i forhold til den enkeltes personvern og rettssikkerhet. Alternativt at man kan utvide Datatilsynets mandat på dette felt.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.55.26)

Presidenten: Så skal det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Det utarbeides en allmennkringkastingsplakat med de overordnede kravene til NRKs virksomhet. Regjeringen bes utarbeide dette og legge det fram for Stortinget i løpet av 2002.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 54 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.55.52)

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 57 (2000-2001) – i ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolitikken – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002:

(Presidenten)

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en godkjenningsordning og kvalitetskrav uavhengig av behandlingen av fylkeskommunens fremtid og barnevernets plassering.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 79 mot 20 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.57.08)

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med endring i arbeidsmiljøloven § 55a slik at denne har henvisning til likestillingsloven § 8a.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 54 mot 45 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.57.37)

Presidenten: Vi går så til votering i sak nr. 5.

May Hansen (SV) (fra salen): President! Vi ber om at det blir votert over forslaget i sak nr. 6 først, for hvis det faller, vil vi støtte forslaget i sak nr. 5.

Presidenten: Presidenten forstår det slik at man ønsker å stemme i sak nr. 6 før sak nr. 5, fordi dette har med subsidiær stemmegivning å gjøre.

Slik vil det da bli gått fram.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002:

«Stortinget ber Regjeringen endre likestillingsloven og annet lovverk som regulerer bedriftenes styresammensetting, slik at likestillingslovens regler om representasjon også skal gjelde for styrer i aksjeselskaper. Selskaper med offentlig eierandel, børsnoterte selskaper og selskaper med over 30 ansatte skal ha minst 40 pst. av hvert kjønn i sine styrer.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.59.00)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Trond Giske oversendt fra Odelstingets møte 18. april 2002. Her har nå Sosialistisk Venstreparti varslet sin subsidiære støtte. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om å endre likestillingsloven og aksjeloven for å sikre minst 40 pst. av begge kjønn i styrene til alle statsaksjeselskaper og statsforetak, samt offentlig eide særlovselskaper. I tillegg skal loven komme til anvendelse der staten oppnevner medlemmer til styrer i stiftelser. Reglene skal gjelde for privat eide allmennaksjeselskaper, men ikke privat eide aksjeselskaper.

Den nye lovbestemmelsen innføres snarest mulig, med dato for ikrafttredelse som gir selskapene tid til å gjennomføre endringen. Etter ikrafttredelse gis det ikke dispensasjon.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 54 mot 45 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.59.30)

Presidenten: I sak nr. 7 foreligger det ikke noe voteingsgrunnlag.

S a k n r . 8*Referat*

- (260) Forslag fra stortingsrepresentantene May Hansen, Lena Jensen og Inga Marte Thorkildsen om finansiering av krisesentrene (Dokument nr. 8:118 (2001-2002))
Enst.: Sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.
- (261) Forslag fra stortingsrepresentant Odd Roger Enoksen om at Evjemoen leir snarest mulig overføres til Evje og Hornnes kommune med et vedlikeholdsfond (Dokument nr. 8:119 (2001-2002))
Enst.: Sendes forsvarskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for kommunalkomiteen til uttalelse før innstillingen avgis.
- (262) Forslag fra stortingsrepresentantene Ulf Erik Knudsen, Karin S. Woldseth og Jan Arild Ellingsen angående krav om særskilt politiattest for alle som i sitt virke arbeider med mindreårige (Dokument nr. 8:117 (2001-2002))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
- (263) Forslag fra stortingsrepresentantene Lena Jensen, Inge Ryan og Rolf Reikvam om å innføre maksimalgrense for reisetida fra heimen til skolen (Dokument nr. 8:116 (2001-2002))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
- (264) Forslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad og Odd Roger Enoksen om at Stortinget får

seg forelagt en egen sak om bredbåndspolitikken (Dokument nr. 8:113 (2001-2002))

Enst.: Sendes næringskomiteen.

6. (265) Forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim og Harald T. Nesvik om å be Regjeringen legge godkjenningmyndigheten for bemanningsplaner ved landets sykehjem til Helsedirektoratet, slik at pleietrengende sykehjemsbeboere sikres et faglig forsvarlig nivå på bemanningen, uavhengig av bosted (Dokument nr. 8:114 (2001-2002))

7. (266) Forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim og Harald T. Nesvik om å be Regjeringen foreta en endring i FOR 2000-12-21 nr. 1379: Forskrift om lisens til medisinske studenter og til helsepersonell over 75 år slik at eldre leger som kan utføre sitt yrke på forsvarlig vis innvilges lisens uavhengig av det omfang eller den art deres virksomhet har eller skal ha (Dokument nr. 8:115 (2001-2002))

Enst.: Nr. 6 og 7 sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 15.
